

Міністерство освіти і науки України
Міністерство соціальної політики України
Національна академія наук України
Інститут економіко-правових досліджень
Донбаська державна машинобудівна академія
Донецький національний університет
Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ
Донбаський міжрегіональний центр професійної реабілітації Інвалідів
Управління праці та соціального захисту населення
Краматорської міської ради

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: ПІДПРИЄМСТВО-РЕГІОН-КРАЇНА

**Матеріали всеукраїнської науково-практичної
конференції**

25 грудня 2015 р
Київ - Краматорськ - Чернівці - Вінниця

УДК 338.24
ББК 65.012 (Укр)
С 69

Організаційний комітет:

Устименко В.А. - Директор ІЕПД НАН України, доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент НАПрн України

Бурлуцький С.В. - професор кафедри економіки підприємства ДДМА, доктор економічних наук, доцент

Лучик С.Д. – завідувач кафедри обліку і аудиту ЧТЕІ КНТЕУ, доктор економічних наук, професор

Лучик В.Є. – завідувач кафедри економічної кібернетики та програмної інженерії ЧТЕІ КНТЕУ, доктор економічних наук, професор

Макогон Ю.В. – завідувач кафедри «Міжнародна економіка» Донецького національного університету (м. Вінниця) , доктор економічних наук, професор, академік Академії економічних наук України, заслужений діяч науки та техніки України

Фоміна С.О. – директор Донбаського міжрегіонального центру професійної реабілітації інвалідів Міністерства соціальної політики України

Чукова Н.В. – начальник Управління праці та соціального захисту населення, в.о. управляючого справами Краматорської міської ради

Соціальна відповідальність: підприємство – регіон – країна
С69 [текст]: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, 25 грудня 2015 р // Краматорськ, 2015. – 156 с.

Викладено тези доповідей учасників сеукраїнської науково-практичної конференції «Соціальна відповідальність: підприємство-регіон-країна. Для студентів вищих навчальних закладів, аспірантів, наукових та педагогічних працівників.

УДК 338.24
ББК 65.012 (Укр)

ЗМІСТ

Аракелова І. Проблема працевлаштування внутрішньо переміщених осіб в Україні	6
Ахромкін А. Ситуаційний аналіз показників роботи енергопостачальних компаній України	8
Багрій К. Деякі аспекти соціального аудиту як механізму антикризового управління	11
Балуєва О. Екологічні аспекти формування соціальної відповідальності бізнесу	13
Бардаш С., Мисюк В. Актуальність впровадження аудиту соціальної відповідальності підприємств медійної галузі	15
Бигар Т. Стратегічні орієнтири розвитку інноваційної діяльності України в контексті соціальної відповідальності	18
Боброва Л., Добыкина Е. Рейтинговый метод как инструмент оценки системы управления затратами предприятия	22
Бойченко Е. Особливості прогнозування основних складових соціального життя регіонального соціуму	24
Бурдяк О., Бурдяк О. Еколого-орієнтований розвиток соціально відповідального бізнесу	27
Бурлуцький С. Саморегулювання в системі соціального партнерства	30
Бурлуцька С. Теоретико-методологічні підходи до трактування дефініції «система»	33
Vlasova T. Volunteering as a new phenomenon of social responsibility of bussiness	36
Васильчук Н. Аналіз втрат виробничої інфраструктури Донбасу в контексті активізації міжрегіонального співробітництва	38
Володченко В., Мишура Л. Проектный менеджмент как современный инструмент управления предприятием	41
Вудвуд В. Соціальне підприємництво: сутність та проблеми розвитку в Україні	44
Гитис Т., Титаренко А. Особенности формирования социальной ответственности бизнеса в условиях экономики Украины	46
Гут Л. Підходи до оцінювання результативності реалізації стратегії соціального розвитку підприємств торгівлі	48
Гречана С. Організаційні форми міжрегіонального співробітництва: сутність та види	51
Дегтярева Ю. Лизинговые схемы финансирования инвестиционных проектов	54
Дібровенко М. Методи впровадження соціальної відповідальності в Україні	57
Ерфорт И., Эрфорт Ю., Колодяжная А. Глобальное устойчивое развитие стран Европы с позиций концепции «зеленой» экономики	60
Жмудь А., Рожкова А. Перспективи економіко-правового регулювання соціальної відповідальності бізнесу	63

Заблодська Д. Ситуаційний аналіз реального сектору економіки Луганської області та перспективи розвитку	66
Канут Н. Роль молоді у трансформації сучасного українського суспільства	68
Карпенко Н., Карпенко А. Розвиток соціальної відповідальності бізнесу в Україні	70
Карпенко О. Проблеми та перспективи розвитку соціального партнерства в Україні	73
Костюченко М. Вимоги до фінансової звітності в сучасних умовах господарювання	75
Кроленко М. Організаційний аспект співробітництва прикордонних регіонів	78
Latysheva Y. Formation of model of "competitive space" of socially responsible enterprise	80
Латышева Е., Подгора М. Оценка инвестиционной привлекательности украинского предприятия в условиях евроинтеграционных процессов	83
Лучик С. Соціальна відповідальність: роль вищих навчальних закладів у соціально-економічному розвитку регіонів	86
Лучик В., Лучик М. Соціальна відповідальність: роль вищих навчальних закладів у соціально-економічному розвитку регіонів	89
Manachynska Iu. Global challenges as an opportunity for the hotel business development in Ukraine	92
Макогон Ю. Основные тенденции развития, причины и факторы экономического кризиса в Украине	95
Мишура В., Олейник П. Совершенствование системы управления на основе реализации стратегии развития предприятия	98
Музиченко О. Світовий досвід впровадження концепції соціально відповідального інвестування на державному рівні	101
Мустеца І., Левкова Ю. Перспективи здійснення ініціативного аудиту на підприємствах туристичного бізнесу	103
Мустеца І., Лерка І. Оцінка фінансових результатів готелів та перспективи їх покращення	105
Недашковська Я., Касьянюк С. Методичні основи для оцінки трудового потенціалу персоналу	107
Нергеш А. Фінансово-економічна безпека підприємства	110
Нохріна Л., Цепочко А. Сталий розвиток туризму: інструменти регулювання	113
Оболенцева Л., Радченко Ю., Паршакова В. Індекс туристичної конкурентоспроможності як індикатор розвитку туризму	116
Онищенко К. Вибір форм і систем оплати праці через мотиваційний механізм	119
Пірог С. Проблеми розвитку сільського господарства України	123
Приходченко Т. Нова регіональна політика: теорія та практика	125
Ровенська В., Лінник В. Становлення механізму формування корпоративної соціальної відповідальності в Україні	128

Ровенська В., Редькіна Ю. Еволюція корпоративної соціальної відповідальності в Україні	131
Рогова О., Лаврик-Слисенко Л. Проблемы развития сельского хозяйства Украины	135
Рогозян Ю. Пропозиції щодо удосконалення та розвитку соціального обслуговування внутрішньо переміщених осіб	137
Свінцицька Т. Використання фінансового механізму в регулюванні аграрного сектора економіки	140
Солодухін С., Хитрук Р. Організація антикризового управління підприємством на основі нечітко-множинного підходу	143
Сорока А., Євтушок Г. Державна підтримка удосконалення фінансового обліку в Україні під час євроінтеграції	146
Сташко М., Кушина Л. Проблеми розвитку соціального підприємництва	149
Янкова М. Бережливое производство как элемент стратегий кайзен	152
Цуканова Л. Проблеми і перспективи розвитку фінансового лізингу в Україні	154

ПРОБЛЕМА ПРАЦЕВЛАШТУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ В УКРАЇНІ

Працевлаштування внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у теперішній час одна з найгостріших проблем, пов'язаних з масовим переміщенням в Україні. Держава протягом двох років продовжує створювати належні умови для соціальної адаптації ВПО з тимчасово окупованої території. З початку анексії АР Крим та воєнних дій на Сході України вимушено покинули свої домівки більш ніж 1,5 млн. громадян України, з них кількість осіб працездатного віку на грудень 2015 року становить 394 тисяч, з яких 127 тис. осіб при отриманні довідки про взяття на облік (відповідно до Постанови КМУ від 1.10.2014 року №509 [1]) повідомили про потребу у працевлаштуванні.

Основними регіонами для переселення внутрішніх мігрантів стали прикордонні із зоною проведення антитерористичної операції Донецька (530274 особи), Харківська (184867 осіб), Луганська (308325 осіб), Запорізька (98650 осіб), Дніпропетровська (72973 особи) області, а також м. Київ (104239 осіб). Більшість із цих територій характеризувалися достатньо високим рівнем напруженості на ринку праці ще до початку процесу масового притоку вільної робочої сили з інших регіонів, на сьогодні ця проблема стає ще більш гострою [2].

До державної служби зайнятості України [3] звернулися за допомогою у працевлаштуванні 61,9 тис. внутрішньо переміщених осіб (ВПО), зокрема 50,0 тис. офіційно зареєстрованих громадян, що складає 39,3 % від потребуючих працевлаштування та 12,7 % від загальної кількості працездатних переселенців.

Треба відмітити, що незважаючи на неготовність держави до масового переселення та відсутність попереднього досвіду у розробці відповідних програм, уряд поступово намагається налагодити ефективну роботу з працевлаштуванням тимчасово переміщених осіб. Державний контроль за даним питанням здійснюється згідно прийнятого Верховною Радою України Закону України «Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб» [4], він додатково контролює питання працевлаштування ВПО, зокрема Законом передбачено механізми сприяння зайнятості внутрішньо переміщених осіб, а саме: компенсація фактичних транспортних витрат на переїзд до іншої адміністративно-територіальної одиниці місця працевлаштування, витрат для проходження за направленням територіальних органів центрального органу виконавчої влади, що реалізує державну політику у сфері зайнятості населення та трудової міграції, попереднього медичного та наркологічного огляду відповідно до законодавства, якщо це необхідно для працевлаштування; компенсація витрат роботодавця на оплату праці за працевлаштування

zareєстрованих безробітних ВПО; компенсація витрат роботодавця, який працевлаштовує зареєстрованих безробітних з числа ВПО, на перепідготовку та підвищення кваліфікації таких осіб тощо.

З метою вивчення потреб внутрішньо переміщених осіб у працевлаштуванні, Державною службою зайнятості з початку 2015 року запроваджено проведення щомісячних опитувань ВПО працездатного віку, що звернулись до управління соціального захисту населення та повідомили про потребу у працевлаштуванні. Це спрощує процедуру підбору кадрів та допомагає формування пропозиції для роботодавців.

Однак необхідно приділити увагу такому фактору, як відмова внутрішньо переміщених осіб від звернення до регіональних, місцевих служб зайнятості. А ця цифра складає 87,3 % від загальної кількості працездатних ВПО. Основні причини відмови ВПО від даного роду звернення та надання переваги самостійному пошуку роботи полягає у наступному: невизначеність щодо подальшого місця проживання; недовіра державним установам; самозайнятість; неофіційне працевлаштування; знаходження у відпустці за основним місцем роботи; неповна обізнаність населення щодо можливості отримання відповідної підтримки; страх перед новим місцем роботи; невпевненість у власних силах та професійному рівні (це особливо стосується працівників з сільської місцевості, що переміщуються у великі міста); психологічні та соціальні проблеми, пов'язані зі страхом трудової дискримінації. Отже, визначені причини потребують комплексного втручання та розробки додаткових механізмів залучення працездатних ВПО до співпраці із службами працевлаштування для отримання допомоги. Одним із рішень даної проблеми може стати залучення до співпраці соціальних партнерів з числа громадських та волонтерських організацій, державних структур, роботодавців та засобів масової інформації.

Вирішення питання працевлаштування внутрішньо переміщених осіб можливе лише завдяки комплексному підходу із забезпеченням в першу чергу економічних та фінансових умов, спрямування на відповідні території інвестицій для створення нових або адаптації наявних робочих місць для таких осіб, а також умов для професійного навчання тих внутрішньо переміщених осіб, для яких воно є необхідним. Особливо це пов'язано із специфікою професійної структури вивільнених працівників з Донецької та Луганської областей, з яких найбільш вразливими до безробіття стали працівники вугільної промисловості та металургії, працевлаштування яких обмежене відсутністю відповідного попиту на локальних ринках праці інших регіонів. У зв'язку з цим достатньо гострим постає питання організації професійного навчання цих працівників на професії, що є конкурентоспроможними у регіонах їх проживання. Також забезпечення зайнятості переміщених осіб має супроводжуватися створенням належних умов проживання та соціальної інфраструктури.

Усі стратегічні цілі державної служби зайнятості повинні біти спрямовані на конкретну та оперативну допомогу економічно активним ВПО. Це основа для реформування усієї системи функціонування служб працевлаштування, яка

буде сприяти формуванню трудового потенціалу країни, попереджати кризу в окремих галузях економіки і зможе відповісти на нові виклики ринку праці в Україні, зокрема і у працевлаштуванні внутрішньо переміщених осіб та демобілізованих учасників бойових дій в рамках проведення Антитерористичної операції.

Список використаних джерел

1. Постанова Кабінету Міністрів України «Про облік внутрішньо переміщених осіб» від 1 жовтня 2014 р. № 509 – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/509-2014-п>
2. Офіційний сайт Міністерства соціальної політики України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.mlsp.gov.ua/labour/control/uk/index>
3. Офіційний сайт Державної Служби зайнятості України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.dcz.gov.ua/control/uk/publish>
4. Закон України “ Про внесення змін до деяких законів України щодо посилення соціального захисту внутрішньо переміщених осіб” від 05.03.2015 р. № 245-VIII // Відомості Верховної Ради України. – 2015. – № 21. – Ст.140

Андрій Ахромкін, аспірант

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ ПОКАЗНИКІВ РОБОТИ ЕНЕРГОПОСТАЧАЛЬНИХ КОМПАНІЙ УКРАЇНИ

Енергетична галузь відіграє провідну роль у національному господарстві України та її регіонів, якщо не сказати, що стратегічну. Тому потребує ситуаційного аналізу задля запобігання збитків або неефективного споживання.

Споживання електричної енергії загалом по Україні за структурою споживачів в динаміці за останні п'ять років наведено в таблиці 1.

Як видно з таблиці загалом по Україні споживання електроенергії в 2011 – 2013 роках знаходилося в межах 158 млрд.кВт.год., а протягом 2014 - 2015 років зменшилося на 7,2%. Стосовно показників споживання електричної енергії структурними групами споживачів за останні п'ять років, то споживання електроенергії у промисловому секторі зменшилося в 2014-2015 роках на 11,7% в порівнянні з 2011 р., споживання електроенергії транспортом на протязі п'яти років стабільно зменшувалося і в 2015 р. становить 57,4% від обсягів 2011 р., споживання електроенергії сільгоспспоживачами демонструє незначний приріст, споживання електроенергії населенням та непромисловими споживачами стабільно збільшується. У загальному обсязі споживання електроенергії частка споживачів, споживання електроенергії якими демонструє приріст, за останні п'ять років збільшилася з 33% до 41%.

Таблиця 1- Споживання електричної енергії всього по Україні [1]

Показники	Споживання електричної енергії за роками, млн. кВт.год					(+) Збільш. (-) зменш. в 2015р. в порівнянні з 2011р. в %
	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015р. (прогноз)	
Споживання електроенергії (брутто)	157700	157747	158079	149982	146421	-7,2
Споживання електроенергії (нетто)	136067	135765	140508	133197	130198	-4,3
у тому числі:						
Промисловість	65474	63767	65863	57574	57813	-11,7
Сільгоспспоживачі	3141	3333	3428	3236	3232	2,9
Транспорт	9439	8124	6390	5332	5418	-42,6
Інші непромислові споживачі	8193	8687	12887	15711	12582	53,6
Комунально-побутові споживачі	15556	15767	13978	12599	12532	-19,4
Населення	34263	36087	37963	38744	38622	12,7

Споживання електричної енергії по енергопостачальних компаніях в динаміці за останні п'ять років та тенденції змін наведено в таблиці 2.

Таблиця 2- Споживання електричної енергії по енергопостачальних компаніях [1]

Енергопостачальна компанія	Споживання електроенергії (брутто) за роками, млн. кВт.год					Середньо річний приріст, %	Тенденція
	2011 р.	2012 р.	2013 р.	2014 р.	2015р. (прогноз)		
ПАТ «Вінницяобленерго»	2841	2768	3258	3139	3138	2,9	↑
ПАТ «Волиньобленерго»	1668	1702	1724	1732	1775	1,6	↑
ПАТ «ДТЕК Дніпрообленерго»	25126	25521	23653	24144	23620	-1,5	↓
ПАТ «ДТЕК Донецькобленерго»	10486	10443	10123	8238	7411	-8,0	↓
ПАТ «ЕК Житомиробленерго»	2626	2709	2728	2720	2729	1,0	↑
ПАТ «Закарпаттяобленерго»	2235	2147	2149	2100	2116	-1,3	↓
ВАТ «Запоріжжяобленерго»	10230	9542	9223	9137	9259	-5,7	↓↓
ПАТ «Київенерго»	9291	9644	9673	9529	9420	0,4	↑
ПАТ «Київобленерго»	6295	6545	6472	6282	6150	-0,5	↓
ПАТ «Кіровоградобленерго»	2279	2204	2245	2222	2182	-1,1	↓
ТОВ «Луганське енергетичне об'єднання»	6937	7296	11012	8571	5571	-0,3	↓
ПАТ «Львівобленерго»	4866	4626	4613	4489	4469	-2,1	↓
ПАТ «Миколаївобленерго»	3204	3170	3137	3070	3108	-0,8	↓
ПАТ «Одесаобленерго»	6787	6793	6732	6678	6798	0	
ПАТ «Полтаваобленерго»	5832	5769	5691	5575	5694	-0,6	↓
ПАТ «Прикарпаттяобленерго»	3102	2966	2629	2459	2465	-5,5	↓↓

Продовження табл.2

ПАТ «Рівнеобленерго»	2838	2665	2533	2583	2433	-3,7	↓
ПАТ «Сумиобленерго»	2466	2529	2501	2409	2350	-1,2	↓
ВАТ «Тернопільобленерго»	1460	1497	1532	1528	1520	1,0	↑
АК «Харківобленерго»	7939	7584	7494	7364	7215	-2,4	↓
ПАТ «Херсонобленерго»	2722	2838	2795	2804	2801	0,7	↑
ПАТ «Хмельницькобленерго»	2412	2430	2543	2509	2524	1,2	↑
ПАТ «Черкасиобленерго»	3602	3579	3550	3484	3542	-0,4	↓
ПАТ "ЕК «Чернівціобленерго»	1547	1571	1571	1569	1553	0,1	↑
ПАТ «Чернігівобленерго»	2061	2088	2088	2113	2126	0,8	↑
ТОВ ДТЕК «Високовольтні мережі»	13188	12798	11729	9570	9570	-7,4	↓↓
ДП «Регіональні електричні мережі»	6018	5965	5653	4774	4774	-5,4	↓↓
ПАТ «ДТЕК «ПЕМ-Енерговугілля»	1090	1100	1132	1478	1433	7,8	↑↑

Як видно з таблиці 2, в південно-західних областях споживання електричної енергії в порівнянні з 2011 роком збільшилося на 5,8%, в західних – зменшилося на 9,9% (при цьому лише в Волинській області споживання збільшилося на 1,6%, а в інших областях демонструвало зменшення на 1,3% – 5,5%). В центральних областях споживання електроенергії зменшилося на 6,8%, в північно-східних областях – на 6,0%, в північних та південних областях - лишається незмінним, В східних областях споживання електричної енергії зменшилося на 23,8%. Споживання електричної енергії в м.Києві за останні п'ять років демонструє приріст на 1,4%.

Список використаних джерел

1. План розвитку розподільних електричних мереж на 2016-2020 роки розроблено у контексті заходів щодо реалізації положень Закону України "Про засади функціонування ринку електричної енергії України" на підставі "Порядку підготовки системним оператором плану розвитку Об'єднаної енергетичної системи України на наступні десять років", затвердженого наказом Міністерства енергетики та вугільної промисловості України від 29.09.2014 № 680 – [Електронний ресурс] // Офіційний сайт Міністерства енергетики та вугільної промисловості України – Режим доступу: http://mpe.kmu.gov.ua/minugol/control/uk/publish/article?art_id=245064086&cat_id=245064078

Конон Багрій, к.е.н., доц.,

*Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ДЕЯКІ АСПЕКТИ СОЦІАЛЬНОГО АУДИТУ ЯК МЕХАНІЗМУ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ

Стан сучасного розвитку вітчизняної економіки потребує врахувань соціально-орієнтованих його напрямів, оскільки саме вони є регуляторами соціальної безпеки. Враховуючи вплив євроінтеграційних процесів на економіку, поступово відбувається соціалізація бізнесу в Україні, що й визначає головну тенденцію соціально-економічного розвитку.

Постійний розвиток суспільства та технологій забезпечує і вимагає вдосконалення та переосмислення наявних наукових тверджень. Висвітлення ролі соціального аудиту у системі соціальної політики завжди буде забезпечене певною новизною та актуальністю. Постійна зміна законодавства зумовлює зростання соціальної відповідальності держави, приватного бізнесу та найманих працівників, а це своєю чергою підвищує вимоги до проведення соціального аудиту [1, с.164].

Соціальний аудит – процес оцінки, підготовки звіту, підвищення ефективності функціонування та стилю роботи організації, засіб вимірювання її впливу на суспільство в цілому. За допомогою соціального аудиту можна виміряти ступінь корпоративної соціальної відповідальності. Ним оцінюються насамперед формальні й неформальні правила поведінки всередині організації, думки сторін, зацікавлених у діяльності компанії, з метою вибору умов, сприятливих для менеджменту якості та розвитку людських ресурсів. Подібно до внутрішнього фінансового аудиту, соціальний аудит вимагає чіткої постановки критеріїв дослідження: яких результатів компанія прагне досягти, думка яких груп громадськості впливає на успіх її бізнесу і в яких показниках буде вимірюватися її ефективність [2, с.44].

Соціальний аудит став одним з глобальних явищ в сучасній системі соціальних відносин, ставши не тільки теорією, але і визнаною практикою в системі регулювання людських ресурсів.

Суть соціального аудиту зводиться до діагностики причин, що виникають на підприємстві, в галузі або в регіоні проблем, оцінці їх важливості і можливостей вирішення, формулювання конкретних рекомендацій для зацікавлених сторін. Таким чином, соціальний аудит ставить за мету оцінити результати роботи, щодо реалізації планів, угод і договорів, спрямованих на підвищення ефективності трудової діяльності, зниження плинності кадрів, підвищення задоволеності умовами праці та соціальним життям працівників тощо.

В Україні необхідність формування системи соціального аудиту зумовлена такими причинами:

- на більшості підприємств часто порушуються норми трудового законодавства;
- є приховування нещасних випадків з працівниками на виробництві;
- профспілкові організації піддаються тиску з боку адміністрації.

Запровадження соціального аудиту в нашій країні, на думку багатьох вчених, є актуальним у зв'язку з інтеграцією українських компаній до міжнародних корпорацій, появою представництв, дочірніх підприємств в Україні, поширенням досвіду соціальної відповідальності бізнесу та прозорості соціальних програм. Крім того, на нашу думку, необхідність дієвої системи соціального аудиту в Україні обумовлена ще зацікавленістю власників, профспілок, держави у досягненні домовленості у соціально-трудовах відносинах. Функціонування системи соціального аудиту дасть змогу на рівні підприємства:

- виявляти соціальні ризики та розробляти заходи щодо їх зниження;
- встановлювати порушення дотримання законодавства у соціально-трудовах відносинах;
- сприяти формуванню позитивного іміджу підприємства;
- діагностувати, контролювати ефективність соціального менеджменту у системі управління [3, с.476].

Оскільки соціальний аудит має комплексний і багатосторонній характер, ініціаторами і замовниками його проведення можуть виступати практично всі учасники соціоекономічних відносин. Практика показує, що сьогодні соціальний аудит може бути внутрішнім і зовнішнім, носити галузевий, корпоративний, регіональний або місцевий характер.

В даний час соціальний аудит перетворився на досить стійку систему, з притаманними їй характерними рисами, процедурами, технологіями, а також зі своїми специфічними проблемами і методами їх вирішення та аналізу.

Сьогодні в системі управління все більшого значення набуває соціальний менеджмент та аудиторські обстеження соціоекономічних відносин.

Динаміка розвитку ринкових відносин змінює співвідношення ролі прибутку і конкурентної здатності в системі корпоративного управління. Враховуючи, конкурентоспроможність у сучасній системі управління різко підвищується роль стратегічного менеджменту та здатності підприємства створити конкурентні переваги.

Результати незалежного аудиторського обстеження повинні носити відкритий характер, а соціальний аудит знімає таємничість, яка часто оточує проблему доходів керівництва підприємств, і тим самим може сприяти ліквідації бази для всіляких чуток, що грають роль подразників в соціальному менеджменті.

У період сучасної кризи приступити до соціального аудиту заважає уявлення про недоцільність витрат на аудиторські обстеження в умовах гострої нестачі фінансових коштів. Подібні сумніви характерні для керівників, які мало знайомі з практикою соціального аудиту і не розуміють які позитивні результати дає аудиторський висновок.

Як показує закордонна практика великі європейські підприємства, які проводять широкі аудиторські обстеження, компенсують витрати на подібні заходи всього за кілька місяців. Однак, відсутність в правовій базі проведення соціального аудиту гальмує в даний час його використання в бізнес-спільнотах. Реалії сучасного часу свідчить, що в Україні відсутні професійні соціальні аудитори, що мають практичний досвід і отримали визнання економічних суб'єктів.

Отже, соціальний аудит в Україні може стати сучасним інструментом соціального партнерства, який перетвориться з механізму розв'язання конфліктних ситуацій у систему гарантування економічної безпеки підприємств та вирішенні актуальних проблем соціально-економічного розвитку держави.

Список використаних джерел

1 Марушко Н. Соціальний аудит як інструмент соціальної безпеки підприємства / Н. Марушко, Г. Воляник // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку. – 2013. – № 767. – С. 164-171.

2 Гнатюк О. Соціальний аудит як метод регулювання соціально-трудових відносин на залізничному транспорті України / О. Гнатюк // Українські залізниці. – 2014. – № 10. – С. 43-47.

3 Полякова Л. Аспекти розвитку системи соціального аудиту в Україні / Л. Полякова, Н. Демків // Вісник Національного університету «Львівська політехніка». – 2009. - № 647. – С. 475-479.

Ольга Балусьва, д.е.н., доц.,

Донецький державний університет управління (м.Маріуполь)

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ ФОРМУВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Соціальна відповідальність бізнесу або корпоративна соціальна відповідальність передбачають реалізацію добровільних рішень компаній брати участь у покращенні суспільства і захисту навколишнього середовища. Корпоративна соціальна відповідальність базується на взаємодії із зацікавленими сторонами: службовцями, акціонерами, інвесторами, споживачами, владою та неурядовими організаціям. Таким чином, одне з найважливіших завдань корпоративної соціальної відповідальності - комунікаційна, з'ясування думок та інтересів усіх зацікавлених сторін з тим, щоб максимально врахувати їх у своїй подальшій діяльності.

Не можна не погодитись з думкою про те, що вкрай є необхідним перехід на нові відносини домінування і підпорядкування між господарюванням і природою. Між цими складовими вирішальною є макроекологічна парадігма: економіка має розвиватись в рамках законів природи [1]. Даний постулат

вимагає вироблення нової еколого-економічної політики, дієвої нормативно-правової бази. Слід зазначити, що хоча і існують певні програми як на національному, так і на міжнародному рівнях, але їх дія і принципіальні зміни, які мають відбуватись, викликають певний сумнів.

Не слід забувати і про те, що вичерпання природних ресурсів, які складають сировинну і енергетичну базу економіки, обмежує перспективи її розвитку.

Діяльність промислових підприємств безпосередньо пов'язана з навколишнім природним середовищем. Взаємодію промисловості і навколишнього природного середовища, оцінку і мінімізацію негативного впливу вивчає одна з областей екології - промислова екологія. В широкому розумінні промислова екологія визнає необхідність безперервної технологічної еволюції і розглядає розвиток екологічно допустимих технологій як вирішальну складову переходу до стійкого розвитку.

У сучасному споживчому суспільстві і при тому, що склався в більшості держав, соціальному устрої суспільства, неможливо змусити споживача споживати меншу кількість товарів і послуг, навпроти в більшості розвиткових країн, рівень споживання часто навіть не досягає рівня, необхідного для забезпечення мінімальних потреб людини. Тому збільшення кількості споживання (а відповідно виробництва) є неминучим, проте для уникнення глобальної екологічної кризи, моделі споживання і виробництва товарів і послуг мають бути змінені якісно. Дану концепцію якісної зміни споживання назвали стійким виробництвом і споживання.

Концепція сталого споживання і виробництва об'єднує відразу декілька ключових проблем, до яких належать: забезпечення потреб кожної людини, поліпшення якості життя суспільства, підвищення ефективності використання ресурсів і мінімізацію відходів, широке використання поновлюваних джерел енергії. Більш того, дана концепція передбачає системний погляд на всі процеси виробництва і споживання, бере до уваги весь життєвий цикл товарів.

Дана концепція прагне до таких моделей виробництва і споживання, які сприяють досягненню якісного поліпшення стану довкілля за рахунок переходу до споживання більш «екологічних» товарів і послуг (якість споживання), а не за рахунок загального зниження об'ємів спожитих товарів і послуг (рівня споживання). Неминуче зниження об'ємів споживання все ж відбувається за рахунок переходу до якісніших і довговічніших товарів, а не в збиток якості життя [2].

Концепція сталого виробництва, в першу чергу, має на увазі зниження забруднення довкілля. Для цього необхідна мінімізація кількості токсичних речовин, що використовуються у виробництві, і очищення відходів і стоків з відділенням з них токсичних речовин для повторного використання або безпечної утилізації. Також дана концепція передбачає перехід до використання кращих з існуючих технологій для мінімізації впливу виробництва, використання і утилізації продукту на довкілля і включає також підвищення соціальної відповідальності виробника. Як бачимо, застосування концепції

промислової екології відповідає положенням ідеї сталого споживання і виробництва.

Особливої уваги заслуговує інтеграція корпоративної промислової екології в загальну систему управління підприємств, що може зробити внесок в широке і ефективно впровадження системи екологічного менеджменту, а також в результативність і чіткий розподіл обов'язків, тому що в більшості промислових підприємств вже існують структурні підрозділи, що відповідають за різні питання забезпечення охорони навколишнього середовища на виробництві.

Отже, поряд з традиційним економічним менеджментом і корпоративною соціальною відповідальністю бізнесу має використатися і концепція промислової екології. Частина крупних підприємств у своїй діяльності вже досить тривалий час враховує соціальну складову. Поєднання ж економічних, соціальних і екологічних елементів, їх сукупне використання в діяльності підприємства сприятиме реалізації концепції сталого розвитку в господарській діяльності вітчизняних підприємств та підвищить рівень корпоративної соціальної відповідальності бізнесу.

Інтеграція екологічних питань в усі аспекти бізнесу супроводжується певними проблемами, а саме незабезпечена необхідна технічна підтримка: інформація щодо екологічно безпечних і економічно вигідних технологій виробництва, особливостей життєвого циклу продукту, недостатньо висвітлені методи проектування з урахуванням вимог навколишнього природного середовища до відповідних вимог торгівлі і маркетингу. Вирішення зазначених проблем надасть змогу широко впровадити концепцію корпоративної промислової екології в управління вітчизняними підприємствами.

Список використаних джерел

- 1 Экономика Природы и Человека: монография: / Т.А. Акимова, В.В. Хаскин. – М.: ЗАО «Издательство «Экономика», 2006. – 334 с.
- 2 Політика сталого споживання і виробництва . - [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.iisd.ca/consume/oslo004.html>.

**Сергій Бардаш, д.е.н., проф.,
Вікторія Мисюк, студентка**

Київський національний торговельно-економічний університет, м.Київ

АКТУАЛЬНІСТЬ ВПРОВАДЖЕННЯ АУДИТУ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ПІДПРИЄМСТВ МЕДІЙНОЇ ГАЛУЗІ

В сучасних умовах глобалізаційно-трансформаційних процесів що відбуваються в Україні протягом останніх років та актуалізацією напрямку на поступовий вихід країни з фінансово-економічної кризи, людям, що є

рушійною силою суспільно-економічного розвитку через механізм реалізації власних економічних інтересів в процесі господарювання, необхідно формувати нові раціональні стандарти життя, моделі поведінки і добробуту, які б надавали можливості використання інституту соціальної відповідальності в процесі функціонування підприємств на сучасному ринку..

Виходячи з того, що соціальна сфера охоплює економічні відносини, які включають у себе господарські відносини, є підстави для твердження, що останні одночасно є специфічними соціальними відносинами [1].

Виникнення та розвиток ринкових відносин в Україні призвело до значного зростання ролі реклами та рекламної діяльності, які займають багато місця в житті кожної людини. В той же час, становлення рекламного ринку в країні відбувається занадто активно, що супроводжується недостатнім регулюванням його розвитку та контролю за ефективністю функціонування.

У сучасному світі все більший вплив на репутацію і імідж суб'єктів підприємництва здійснює займана нею соціальна позиція. Нині відсутня достатня теоретико-практична основа дослідження соціальної відповідальності господарюючих суб'єктів, яка дозволила б адекватно проаналізувати та контролювати процеси її формування і функціонування, оцінити роль менеджменту в цих процесах. Нерозробленість чіткої концепції обліку та аудиту соціальної відповідальності медійних компаній не дає можливості оцінити реальну дію чинників, що впливають на ефективність її реалізації.

Недолік інформованості про стан реалізації соціальної відповідальності власників підприємств та суспільства в цілому, призводить до спотворення первинного значення терміну соціальної відповідальності і неправильного трактування очікуваних результатів впровадження в організаціях. При цьому важливо зазначити що інтереси у цих користувачів є різними, оскільки власникам важливо знати куди і з якою ефективністю витрачаються їх кошти, а суспільству - чи може воно довіряти цій компанії.

Одним із інструментів оцінки якості та ефективності реалізації соціальної відповідальності компанією, може слугувати її аудит, адже в сучасному суспільстві реклама є провідним джерелом інформації про той чи інший товар і, відповідно, може як принести користь, так і завдати шкоди правам і законним інтересам споживачів і виробників товарів і послуг.

На сьогодні, близько 100 компаній в Україні декларують власну соціальну відповідальність, причому лише 13 з них публікують звіти і 24 компанії декларують на корпоративних веб-сайтах, а у більшості існує група менеджерів, відповідальних за аспекти соціальної відповідальності українських компаній. При цьому, дослідження показали, що в Україні у галузі реклами соціальна відповідальність компанії проявляється у вигляді участі в окремих соціальних проектах, дотриманням трудового законодавства, преміюванням та страхуванням працівників [2].

Впровадження аудиту соціальної відповідальності медіани компаній аргументовано тим, що вагому частку цього сектора ринку, як України так і світу, становлять акціонерні товариства та холдинги. Згідно законодавства, такі учасники ринку підлягають обов'язковому щорічному проведенню аудиту. Так

як діяльність більшості цих суб'єктів орієнтована на міжнародну практику і українські підприємства наголошують на своїй соціальній відповідальності.

Відповідно до положень Міжнародного стандарту соціальної відповідальності (SA8000), вище керівництво повинне періодично оцінювати адекватність і ефективність політики компанії, методи і результати її здійснення щодо вимог даного стандарту. У випадках, де це можливо, система повинна корегуватися і поліпшуватися [3]. Саме інструментом реалізації такої оцінки може слугувати аудит, як зовнішній так і внутрішній. При цьому, незважаючи на те що нефінансові звіти можуть складатися у довільній формі, вони також є джерелом інформації, яка може бути перевірена та на основі якої можуть прийматися управлінські рішення.

Акціонери знаходяться в самому центрі концепції соціально-орієнтованого аудиту, оскільки це саме ті суб'єкти, без підтримки яких організація не може функціонувати. В свою чергу, вони одночасно зацікавлені в тому, щоб їх бізнес процвітав, при цьому, не беручи за основний критерій ефективності економічну вигоду. В міжнародній практиці функціонування великих корпорацій, прибуток давно відійшов на задній план. Основною ціллю компаній є отримати довіру клієнтів та збільшити вартість акцій на ринку, чому і сприяє проведення аудиту соціальної відповідальності.

Наявність факту здійснення такої діяльності вимагає її належного нормативного регулювання та обліку. На жаль, на сьогодні на підприємствах немає затверджених документів які регулюють здійснення соціальної відповідальності підприємствами, так же як і немає відокремленої облікової підсистеми. Така діяльність регулюється тільки окремими положеннями та вказівками з головного офісу. Її облік ведеться разом із фінансовим та управлінським обліком, тобто в цьому випадку важко прослідкувати за коштами, які були виділені на соціальну діяльність та оцінити ефективність їх використання. Звідси виникає необхідність у проведенні аудиту соціальної відповідальності такими підприємствами, оскільки саме він може надати об'єктивну інформацію власникам про ефективність використання виділених ними коштів на її реалізацію з метою збільшення фінансових показників підприємства та підтримки у належному стані системи соціально-трудова відносин.

Впровадження ефективної соціальної політики та фінансування реалізації соціальних програм на підприємстві, дозволяє більш повно використати потенціал трудового колективу для його ефективної діяльності. При цьому, важливе значення має не лише розмір коштів, які спрямовуються на соціальні цілі, а й ефективність їх використання. За цих умов, раціональна побудова обліку соціальних витрат для забезпечення достовірною і повною інформацією про них та створення ефективної системи контролю є вкрай необхідною.

Функціонування системи аудиту соціальної відповідальності дасть змогу на рівні підприємства:

- виявляти соціальні ризики та розробляти заходи щодо їх зниження;
- встановлювати порушення дотримання законодавства у соціально-трудова відносинах;

- сприяти формуванню позитивного іміджу підприємства;
- діагностувати, контролювати ефективність соціального менеджменту у системі управління.

Таким чином, ми можемо говорити, що аудит соціальної відповідальності є одним з найважливіших факторів збільшення ефективності діяльності підприємства.

На макрорівні, аудит соціальної відповідальності дає змогу власникам та суспільству отримати інформацію про те чи слідує організація суспільним цілям і цінностям, з якими вона солідаризується, чи досягнуто некомерційних цілей організації шляхом систематичного моніторингу її діяльності.

Аудит соціальної відповідальності бізнесу має бути органічно вбудований в стратегію діяльності підприємства, він розширює її функції, орієнтує місію, впливає на кінцеву фінансову мету, виробничу програму, величину економічного потенціалу і бюджет. Він формує аналітичну основу для управлінських рішень, відображаючи рівень менеджменту в нефінансових показниках, переносить відносини соціального партнерства на якісно новий рівень і служить дієвим механізмом зворотного зв'язку.

Список використаних джерел

1 Бардаш С. В. Філософські основи соціального контролю у сфері господарювання / С. В. Бардаш // Економічний часопис-XXI. - 2013. - № 5-6(1). - С. 85-89. - Режим доступу: [http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_5-6\(1\)__24.pdf](http://nbuv.gov.ua/j-pdf/ecchado_2013_5-6(1)__24.pdf)

2 Володимир Воробей, Ірина Журовська. Соціальна відповідальність бізнесу. Українські реалії та перспективи. [Електронний ресурс] - Режим доступу: http://www.svb.org.ua/sites/default/files/Analitichniy_Material_do_Sluhan_FINAL.pdf

3 Міжнародний стандарт. Соціальна відповідальність (SA8000) від 01.10.2007. [Електронний ресурс] - Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/n0015697-07>

Тетяна Бигар, студентка

Національний технічний університет України «Київський Політехнічний Інститут»

СТРАТЕГІЧНІ ОРІЄНТИРИ РОЗВИТКУ ІННОВАЦІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ УКРАЇНИ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ

Анотація. У статті розглянуто стан інноваційного розвитку України. Проаналізовано основні передумови, джерела та наслідки інноваційної діяльності. Виявлено стратегічні напрямки розвитку інновацій в нашій державі.

Головна мета інноваційного типу розвитку полягає в отриманні максимального економічного ефекту від кожної одиниці впровадженого і перетвореного на товар винаходу та ідеї.

Інноваційні стратегії є основою сучасного інноваційного менеджменту в умовах постійних змін. Розвиток інновацій передбачає забезпечення сталих темпів зростання та функціонування в перспективі

Вибір інструментів і засобів, які використовуються для забезпечення інноваційного розвитку, набуває особливого значення, підвищуючи ціну економічних і в першу чергу соціальних наслідків рішень і дій, що ухвалюються для їх реалізації. Також дуже важливо підлаштовуватись під потреби суспільства. Інноваційний процес постійно зорієнтований на споживачів, тому стратегічна орієнтація інновацій не можлива без соціальної відповідальності.

Викладення основного матеріалу. Останнім часом багато країн (у т.ч. Україна) оголосили про пріоритетність їх стратегічного курсу на інноваційний розвиток економіки. Про це, зокрема, свідчить проведене в Україні 17 червня 2009 р. парламентське слухання «Стратегія інноваційного розвитку України на 2010-2020 роки в умовах глобалізаційних викликів», прийняте з метою створення в країні організаційних, економічних та інших умов для підвищення ефективності інноваційної діяльності. [1].

Стан інноваційної діяльності в Україні більшістю науковців визначається як кризовий і такий, що не відповідає сучасному рівню інноваційних процесів у промислово-розвинених країнах та потребам інноваційного розвитку. Стабільне скорочення реальних обсягів фінансування науково-технічного комплексу та відсутність дієвої державної науково-технічної політики не дають підстав для висновку про наявність реального підґрунтя для переходу до інноваційної моделі розвитку[2].

Нормативно-правова база регулювання інноваційної діяльності в Україні є фрагментарною, суперечливою і тому недосконалою. Однак є визначеними підходи і кількісні орієнтири щодо здійснення структурних змін в Стратегії розвитку України на період до 2020 року, де основною метою є підвищення впливу інновацій на економічне зростання України. Все це свідчить, що структура і принципи управління інноваційним розвитком в Україні потребують докорінних змін. Ці зміни повинні бути спрямовані на вирішення основних проблем інноваційного розвитку економіки [3].

Перші спроби отримати об'єктивні знання про майбутнє були пов'язані переважно з розробкою нових і застосуванням традиційних методів математики та статистики. У результаті було створено метод часових рядів, методи регресійного аналізу, метод імітаційного моделювання, економетричні моделі тощо. Всі вони належать до класу так званих методів кількісного прогнозування, застосування яких ґрунтується на описуванні майбутнього, яке фактично є продовженням минулого [4].

Впровадження моделей інноваційного розвитку національної економіки (які функціонують в економічно розвинутих країнах) України суттєво ускладнює існуюча структура ВВП. Власники всіх виробництв до останнього

часу фактично не здійснювали технологічну модернізацію промислових підприємств, оскільки й без цього мали певні конкурентні переваги на світових ринках за рахунок відносно дешевої робочої сили, сировини та енергоносіїв.

У посткризовій економічній ситуації стан зовнішньоторговельного балансу української економіки лише погіршується, що підкреслює стратегічну безперспективність теперішнього місця України. [5, с. 141].

На відміну від країн ЄС, де більшість вчених та інженерів, зайнятих дослідженнями й розробками, працюють у сфері виробництва, в Україні вони зосереджені переважно в науково-дослідних організаціях. Такий розподіл науковців високої кваліфікації не сприяє якісному та ефективному використанню нововведень у виробництві.

У розвинутих країнах світу показник приросту ВВП за рахунок впровадження нових технологій становить 60–90%, тоді як в Україні він складає менше одного відсотка. Хоча Україна за кількістю науковців входить до першої десятки країн світу [6, с. 77].

Зараз достатньо популярності набирає Стратегія інноваційного розвитку України. Головною метою Стратегії є визначення, обґрунтування і створення механізмів реалізації нової державної інноваційно-інвестиційної політики стосовно здійснення узгоджених змін в усіх ланках національної інноваційної системи, спрямованих на кардинальне зростання її впливу на економічний і соціальний розвиток країни.

Тобто головна мета Стратегії має конкретне кількісне визначення: забезпечити в зазначений термін (до 2020 року) підвищення впливу інновацій на економічне зростання України в 1,5–2 рази у порівнянні з теперішнім часом [4].

Стратегічний розвиток можна позиціонувати як комплексний план, що орієнтує організацію не на сьогодні, а на перспективу. Метою стратегії є забезпечення не стільки поточного успіху, скільки прискореного постійного розвитку організації в умовах конкуренції, лідерства на ринку.

Стратегії передбачають забезпечення сталих темпів її зростання та функціонування в перспективі і ґрунтується на використанні науково-технічних досягнень у сфері техніки, організації, технології, управлінні, тобто на комплексі інновацій.

Саме інноваційні стратегії є основою сучасного інноваційного менеджменту в умовах постійних змін навколишнього середовища.

На думку дослідників, головною метою інноваційної стратегії в нашій державі є запобігання розпаду науково-інноваційної сфери і створення передумов для швидкого та ефективного впровадження технічних і технологічних інновацій у всіх сферах господарської діяльності, забезпечення структурно-технологічної передумови як на рівні підприємств, так і економіки в цілому [3].

Висновки. Результатом реалізації Стратегій має стати утвердження в Україні інноваційно-інвестиційної моделі її економічного і соціального розвитку, підвищення ефективності використання потенціалу країни, забезпечення підвищення конкурентоспроможності національної економіки, досягнення стабільного сталого розвитку і підвищення добробуту громадян. Реалізація Стратегії

створить можливості для успішного просування України по шляху розбудови економіки і суспільства, заснованих на знаннях.

Перехід до дієвої державної політики інноваційного розвитку України є одним із першочергових завдань державного управління. Всі учасники інноваційного процесу мають бути зацікавлені в поєднанні їх інтересів і зусиль у створенні і застосуванні нових знань та технологій з метою виходу на внутрішній і зовнішні ринки з високотехнологічною продукцією.

Соціальна орієнтованість інновацій на підвищення якості життя та розширення можливостей громадян обумовлює нові пріоритети для бізнесу і для державної політики, що відбите в Інноваційних стратегіях. Використання моделі соціальної відповідальності інноваторів в сучасних умовах розглядається як спосіб створення додаткової вартості та підвищення економічної ефективності. Головним елементом інноваційної культури є домінуючі загальнолюдські цінності, а також ціннісні орієнтири інноваторів, які реалізуються в їх соціально відповідальній поведінці.

Список використаних джерел

1 Реальні інструменти економічного розвитку – Асоціація «Інноваційний розвиток України» – Київський міжнародний економічний форум [Електронний ресурс]. Режим доступу: <http://forumkyiv.org/uk/about-forum/organizers/ukma/>

2 Гриньова В.М. Організаційні проблеми інноваційної діяльності на підприємствах: монографія / В.М. Гриньова, В.В. Власенко. – Х. : ВД «ІНЖЕК», 2005. – 200 с.

3 Друкер П.Ф. Бизнес и инновации / П.Ф. Друкер; пер. с англ. и ред. К.С. Головинского. – М.; СПб.; К. : Вильямс, 2007. – 432 с.

4 Форсайт економіки України: середньостроковий (2015–2020 роки) і довгостроковий (2020–2030 роки) часові горизонти / наук. керівник проекту акад. НАН України М. З. Згуровський // Міжнародна рада з науки (ICSU) — Київ : НТУУ «КПІ», 2015. — 136 с.

5 Гросул В.А. Проблеми інноваційної діяльності в Україні / В.А. Гросул // Бюлетень Міжнародного Нобелівського економічного форуму. – 2010.– Т. 1. – С. 76–82.

6 Стратегія Інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів

Лилия Боброва, студентка,
Елена Добыкина, к.т.н., доц.,

Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск

РЕЙТИНГОВЫЙ МЕТОД КАК ИНСТРУМЕНТ ОЦЕНКИ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ ЗАТРАТАМИ ПРЕДПРИЯТИЯ

Для обеспечения эффективности деятельности предприятия особое значение имеют правильные и осмысленные управленческие решения на основе организации сбора, формирования и оценки информации о затратах. Это требует обеспечения контроля за правильным расходованием сырья, материалов, заработной платы и другими затратами, научно обоснованной классификации затрат и строгого ее соблюдения в планировании и учете; построения учета затрат и калькулирования себестоимости продукции в соответствии с особенностями организации и технологии производства. Необходимы выбор экономически обоснованных методов учета затрат и исчисления себестоимости, проведение глубокого и всестороннего анализа затрат.

Получение наибольшего эффекта с наименьшими затратами, экономия трудовых, материальных и финансовых ресурсов зависят от того, как решает предприятие вопросы снижения себестоимости продукции.

Целью работы является разработка рекомендаций по совершенствованию механизма управления затратами на основе научных подходов к выбору методов и способов целенаправленного воздействия на процесс формирования затрат в ходе производства и повышения конкурентного уровня продукции с использованием графоаналитического метода «квадрат потенциалов». Алгоритм и варианты использования метода рассмотрены в работах [1-3]

Реализация метода показана на примере хлебопекарного предприятия на основе использования показателей затрат на производство за период 2012 - 2014 гг. В качестве разделов для анализа всех видов расходов можно определить следующие группировки:

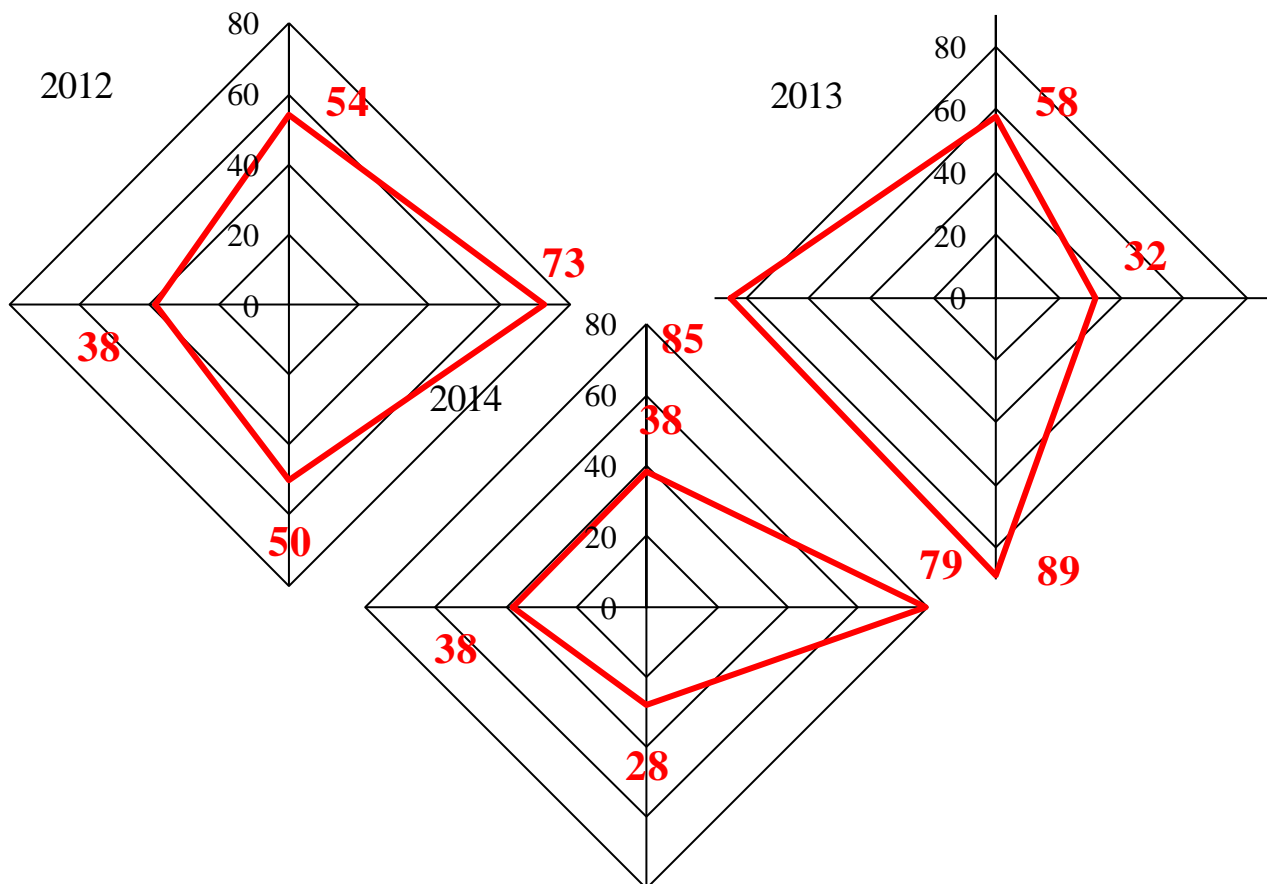
1. Материальные затраты.
2. Трудовые затраты
3. Накладные расходы
4. Уровень организации системы управления затратами

В результате рейтинговой оценки получены следующие результаты для анализируемого периода: 2012, 2013 и 2014 годы (рис. 1)

Показатели 2012 года свидетельствуют, что потенциал системы управления затратами в целом находится на среднем уровне. Положительным моментом являются достаточно высокие показатели использования трудового потенциала, отрицательным – критерии организационной системы управления затратами. В 2013 году показатели по использованию и распределению накладных расходов и уровню оценки организационной системы управления

значительно улучшены. Но при этом показатели по второму разделу значительно снизились.

В 2014 году показатели реализации потенциальных возможностей находятся на низком уровне, исключая характеристики использования трудовых ресурсов.

Для усредненной комплексной оценки можно использовать показатель площади квадратов за соответствующие годы. Он составляет 5772, 8600 и 3861 отн. ед. соответственно за три анализируемых периода. Как видно в 2014 году имеющиеся возможности предприятия реализованы на низком уровне. В большей степени это объясняется общей негативной экономической динамикой в стране и регионе. Предложенная методика позволяет дать комплексную оценку уровня реализации производственного потенциала предприятия, выявить имеющиеся резервы, разработать обоснованные управленческие решения, направленные на дальнейшее его развитие и совершенствование

Список использованных источников

1 Добыкина Е.К., Яковенко М.Н., Латышева А.В. Оценка эффективности инвестиционных проектов с использованием графоаналитического метода «квадрат потенциала». Тезисы. Теория и практика экономики и предпринимательства /Материалы III Международной научно-практической конференции. г.Алушта, 11-13 мая 2006 года – Симферополь, 2006, с. 140.

Еліна Бойченко, к.е.н, доц., с.н.с.,

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

ОСОБЛИВОСТІ ПРОГНОЗУВАННЯ ОСНОВНИХ СКЛАДОВИХ СОЦІАЛЬНОГО ЖИТТЯ РЕГІОНАЛЬНОГО СОЦІУМУ

Прогнозування основних складових соціального життя регіонального соціуму є завершальним етапом діагностики, яке дає можливість науково обґрунтовано передбачити основні перспективи їх відтворення. Загальна мета прогнозування полягає у забезпеченні необхідною інформацією процедуру розробки планів, програм, стратегій, концепцій економічного та соціального розвитку регіону, в яких визначаються оптимальні шляхи його розвитку у майбутньому. Так визначення перспективної чисельності населення регіону, його статевовікової та шлюбної структури, тенденцій природного та механічного руху у майбутньому, прогнозування стану суспільного здоров'я, відтворення трудових ресурсів тощо, створюють базис на засаді якого відбувається визначення пріоритетів та перспектив соціально-економічного розвитку регіону.

Якщо розглядати прогнозування з точки зору діагностики регіонального соціуму, то воно здійснюється на підставі послідовної процедури аналізу, синтезу та оцінки соціально-економічних явищ та процесів. Отже, прогнозування тенденцій розвитку регіонального соціуму відбувається на підставі встановленого стану досліджуваних складових соціального життя населення регіону та з урахуванням виявлених причин, сили дії та напряму впливу ризиків, що викликали відхилення від нормативних показників.

У сучасній науці погляди, щодо прогнозування економічних та соціальних явищ, являють собою перспективний розрахунок відповідних показників та отримання, на засаді результатів їх змін, прогнозу. Звичай, такі розрахунки здійснюються у наступних інтерпретаціях – таких як оптимістичний, песимістичний та реалістичний сценарії розвитку. Точність цих прогнозів, у першу чергу, залежить від обґрунтованості, повноти та достовірності поставленого діагнозу. З погляду на термін прогнозування виділяють короткострокові прогнози, які, у сучасній демографії, охоплюють період від 5 до 10 років. Вони виявляються найбільш точнішими та мають високий ступень деталізації. Метою цих прогнозів є визначення найближчих завдань розвитку регіонального соціуму, корегування стратегічних програм тощо.

Середньострокові прогнози створюються на період більше 10 років. Враховуючи те, що демографічні процеси відбуваються із більшим часовим лагом, прогнозування дозволяє простежити не лише чисельну зміну регіонального соціуму, а також і зміну поколінь в умовах існуючих соціально-економічних явищ та процесів, закономірність яких формується під впливом взаємопов'язаних умов. Довгострокові прогнози здійснюються з метою наукових передбачень. Вони здійснюються на десятиріччя, однак, ступінь їх

обґрунтованості нижча ніж у прогнозів, що розглянути вище. Але, важність цих прогнозів не підлягає сумніву.

Доведено, що на розвиток регіонального соціуму найбільший вплив надають наступні ризики такі як економічний, політичний, соціальний та техногенний. Встановлено, що особливостями визначення напрямку та сили дії кожного з перелічених ризиків є суб'єктивний характер та багатогранність їх впливу. Існування прямої залежності між напрямом впливу ризиків та відтворенням основних складових соціального життя регіонального соціуму призводить до виникнення негативних тенденцій у протіканні цих процесів. Отже, необхідність врахування імовірності виникнення певних ризиків стає важливою умовою при прогнозуванні параметрів розвитку регіонального соціуму.

Встановлено, що прогнозування повинно здійснювати у відповідності до основних складових соціального життя. А саме:

відтворення населення, де передбачається прогнозування таких показників як чисельність населення регіону та у працездатному віці;

відтворення трудових ресурсів, де здійснюється прогнозування наступних показників – чисельність зайнятих та безробітних;

відтворення суспільного здоров'я – середня очікувана тривалість життя при народженні.

Прогнозування основних параметрів розвитку регіонального соціуму варто здійснювати на засаді факторних регресійних моделей. Доцільність використання цього методу полягає у тому, що відтворення соціального життя регіонального соціуму є доволі інерційним процесом. Особливість методу полягає у встановленні статистичної залежності однієї змінної (залежної, ендогенної, результуючої тощо) від однієї або декількох незалежних (зумовлених, екзогенних тощо) змінних [1].

Процедура прогнозування на засаді цього методу складається з трьох послідовних етапів. По-перше, здійснюється вибір найбільш вагомих факторів, який відбувається на засаді визначення сили та напрямку зв'язку між результативною змінною і кожною факторною змінною. По-друге, здійснюється оцінка значущості множинного коефіцієнта кореляції. Визначається тіснота зв'язку між результативною ознакою і кожним з факторних ознак при виключенні впливу інших ознак. Визначити яка частина варіації результативної ознаки пояснюється впливом факторних ознак. По-третє, здійснюється прогнозування основних складових соціального життя регіонального соціуму.

У даному випадку прогнозування здійснюється на засаді отриманих регресійних моделей з урахуванням швидкості дії, сили впливу та напрямку впливу політичного, соціального та економічного ризиків. Результати варіантів прогнозів наведені у таблиці 1.

За результатами попередніх досліджень доведено, що відбувається посилення дії політичного, економічного та соціального ризиків від стану «низький» до «високого» і навідь до «критичного» у відповідності до шкали

інтегральної оцінки ризику. Отже, прогнозування здійснювалось відповідно до можливої величини сили дії та напрямів впливу ризиків.

Таблиця 1- Результати прогнозування основних показників розвитку регіонального соціуму Донецької області з урахуванням дії ризиків

Показники	2016 р.
Без урахування ризиків	
Чисельність населення, загальна, тис. осіб	4272,9
Економічно активне населення, тис. осіб	2102,1
Чисельність населення у працездатному віці	2678,2
Чисельність безробітних	166,8
Середня очікувана тривалість життя при народженні	70,4
Сила дії та напрям впливу ризиків відповідає градації «помірна»	
Чисельність населення, загальна, тис. осіб	3579,0
Економічно активне населення, тис. осіб	2061,4
Чисельність населення у працездатному віці	2632,1
Чисельність безробітних	170,4
Середня очікувана тривалість життя при народженні	70,2
Сила дії та напрям впливу ризиків відповідає градації «велика»	
Чисельність населення, загальна, тис. осіб	3425,4
Економічно активне населення, тис. осіб	1982,1
Чисельність населення у працездатному віці	2489,9
Чисельність безробітних	180,9
Середня очікувана тривалість життя при народженні	69,6

Таким чином, прогнозування основних показників розвитку регіонального соціуму, дозволяють стверджувати про те, що важливим у їх відтворенні є вплив політичного, економічного та соціального ризику, наслідки яких виявляються у суттєвому скороченні чисельності та економічної активності населення, середньої очікуваної тривалості життя при народженні та збільшенні безробітних.

Список використаних джерел

1 Присенко Г. В. Прогнозування соціально-економічних процесів : [навч. посібник] / Г. В. Присенко, Є. І. Равікович. – К. : КНЕУ, 2005. – 378 с.

Олена Бурдяк, к.п.н.,
Олег Бурдяк, к.е.н., доц.,

*Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ЕКОЛОГО-ОРІЄНТОВАНИЙ РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО БІЗНЕСУ

Вже понад півстоліття перед людством гостро стоять проблеми, що виходять за межі національних інтересів. Частина з них пов'язана із взаємовідносинами всередині світового співтовариства (запобігання ядерному конфлікту, подолання відсталості країн, що розвиваються тощо), частина є відображенням кризи у взаємовідносинах між суспільством і природою (демографічна, продовольча, ресурсна, екологічна, енергетична проблеми). Якщо розвиток деяких з перерахованих проблем вдається хоча б частково пригальмовувати то, на жаль, екологічні проблеми в світі поглиблюються з кожним днем. Актуалізація цих проблем в Україні загострюється у зв'язку з використанням застарілих технологій в окремих галузях, безмежним, часто нерациональним нарощенням споживання всіх видів ресурсів, споживацьким ставленням до навколишнього природного середовища.

З 1970-х років науковці сконцентрували свої зусилля на дослідженні причин порушення екосоціального балансу та пошуках шляхів поліпшення екологічної ситуації. Першим кроком до вирішення екологічних проблем у світовій практиці вважають створення Шведської Національної Агенції захисту навколишнього середовища (SNAEP) у 1967 році [1].

У 1970 році таку ж агенцію було створено у США, наслідком чого стало швидке прийняття нормативних актів щодо якості повітря та води. У 1973 році розпочала свою роботу Програма захисту навколишнього середовища при Організації Об'єднаних Націй. Загальносвітова стурбованість екологічними проблемами наростала впродовж наступних років, разом з тим збільшувалась кількість нормативних документів, що регламентували видобуток природних ресурсів та обмежували забруднення довкілля. Екологічне законодавство розросталось надшвидкими темпами – все більше країн запроваджували свої власні екологічні обмеження та встановлювали різні види відповідальності за їх порушення. Для прикладу, тільки в Європі налічується понад триста законодавчих актів, які регулюють відносини в екологічній сфері [2].

Важливим кроком у вирішенні екологічних проблем стало засідання Міжнародної Комісії з питань екології та розвитку (World Commission on Environment and Development) у 1984 році. Підсумком роботи Комісії стало визначення нового напрямку економічного розвитку, за якого задоволення потреб сучасного покоління не повинно відбуватися за рахунок можливостей прийдешніх поколінь задовольняти їх потреби. Саме концепцію збереження природи без шкоди для економічного розвитку покладено в основу Концепції сталого розвитку.

Концепція екологічної відповідальності органічно поєднує елементи концепції сталого розвитку та корпоративної соціальної відповідальності. В рамках становлення феномену глобальної екологічної відповідальності чітко виділено дві тенденції. По-перше, світова спільнота дійшла висновку, що повинна існувати глобальна відповідальність за стан довкілля. Саме це підкреслюється у численних міжнародних домовленостях та регламентовано багатьма угодами. По-друге, громадяни, з одного боку, щоразу більше переймаються тим, як вплине несприятлива екологічна ситуація на їх повсякденне життя, а, з іншого боку, їх цікавить, як вони можуть сприяти вирішенню екологічних проблем, які їхні дії можуть поліпшити екологічну ситуацію. Тобто, йде мова про зародження у суспільстві концепції екологічної відповідальності. Суть екологічної відповідальності виявляється через три основні функції: стимулюючу, компенсаційну та превентивну, і полягає в збереженні сталого балансу економічних та екологічних інтересів у процесі господарської діяльності на базі попередження, скорочення та відновлення втрат у природному середовищі.

У 1991 році на II світовій конференції у Ротердамі, присвяченій проблемам екологічного менеджменту, було запропоновано стратегічну концепцію розвитку організацій для досягнення принципів сталого розвитку. Основною складовою цього документу була екологічна компонента. Тобто становлення соціальної відповідальності бізнесу розпочалось саме з екологічного аспекту, який й нині залишається одним з найважливіших її вимірів [3].

Підтвердженням наявності спільних екологічних проблем для всіх країн світу стала Конференція Сторін Рамкової конвенції ООН про зміну клімату, яка стала кроком на шляху вирішення глобальної проблеми потепління, Конференція відбулась в грудні 2015 року в м. Париж (Франція), де був розроблений текст нової угоди зі зміни клімату, що має назву Паризька угода. У рамках Паризької угоди було встановлено глобальну ціль щодо недопущення подальшого підвищення температури. Україна прийняла участь у цій зустрічі, оскільки дана екологічна проблема для нашої країни також є важливою.

Концепція екологічно відповідального бізнесу в Україні лише зароджується, хоча на Заході вона перебуває у стадії розквіту. Причини недооцінювання екологічної складової у вітчизняній економіці різні: за радянських часів економічне зростання було екстенсивним – постійно збільшувалось видобування корисних копалин, відбувалось освоєння нових земель, вирубувались ліси; українські покупці раніше не звертали уваги, чи є товар екологічним, чи ні; у суспільстві ще не утвердилась ідея колективної екологічної відповідальності [4, с. 40].

Сьогодні, незважаючи на економічну кризу, українські споживачі стають більш вибагливими та соціально зрілими. Вже недостатньо виробляти та пропонувати споживачам необхідні товари. Вкрай важливо піклуватись про екологічні наслідки техногенної діяльності підприємства, виробляти продукцію екологічно безпечно як для споживачів, так і для суспільства.

Доцільно наголосити, що соціальна відповідальність бізнесу включає добровільний внесок у розвиток суспільства в правовій, екологічній та соціальній сферах діяльності підприємств, серед яких, на нашу думку, зважаючи на важливість наслідків, домінує екологічний.

Екологічна відповідальність перестає бути чимось примусовим, вона перетворюється у внутрішні правила ведення бізнесу. Проте, зазначимо, що дотримання компанією принципів екологічної відповідальності не завжди відбувається лише з метою збереження навколишнього середовища, в цьому є і певна фінансова вигода.

Погоджуємось з думкою О. А. Грішної, яка пише, що екологічна відповідальність повинна бути не просто атрибутом, що забезпечує відповідний імідж на міжнародній арені або вітчизняному ринку та прихильність споживачів, додаткові конкурентні переваги, популярність, а стати життєвою філософією для всіх людей, країн, урядів, корпорацій та компаній [4, с. 40].

Вважаємо, що одним з основних напрямків вирішення екологічних проблем в Україні має стати не прямий примус до «екологізації» підприємництва з боку держави, а стимулювання розвитку приватного бізнесу в екологічному напрямку. Екологічна відповідальність бізнесу має стати не просто добровільними заходами, а такими, що підтримуються та заохочуються державою.

Список використаних джерел

1 About the Swedish Environmental Protection Agency. Web Source: <http://www.naturvardsverket.se/en/InEnglish/Start/About-the-Swedish-Environmental-Protection-Agency/>

2 European Commissions. Environment. Implementation of Community environmental legislation. Web Source : http://ec.europa.eu/environment/legal/implementation_en.htm

3 Офіційні документи ООН. Звіт Міжнародної Комісії з питань екології та розвитку: [Електрон. ресурс]. — Режим доступу: <http://www.un-documents.net/wced-ocf.htm>

4 Грішнова О. А. Екологічний вектор соціальної відповідальності / О. А. Грішнова, В. П. Думанська // Экономика и управление. – 2011. – № 3. – С. 32-41.

Сергій Бурлуцький, д.е.н., доц.,

Донбаська державна машинобудівна академія, м.Краматорськ

САМОРЕГУЛЮВАННЯ В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА

Проблеми соціального партнерства та соціальної відповідальності в системі заходів державного регулювання перебували й нині перебувають у центрі уваги зарубіжних науковців та вітчизняних дослідників. Зокрема слід відзначити останні роботи А. Колота [2], Н. Брукса [7], Н. Сокур [5] та ін. Водночас, залишається недостатньо дослідженим питання інструментального забезпечення ідентифікації процесів взаємодії суб'єктів соціального партнерства за вертикаллю держава – корпорація (фірма) - людина. Як зазначає професор А. Колот, сьогодні зростає значущість соціоекономічного аналізу, розроблення та застосування методичного, аналітичного, математичного апарату, здатного віддзеркалити реальний вплив соціальної відповідальності на вигоди компаній у коротко- і довгостроковому періодах [2, с. 25].

Обмеження досліджуваного питання не передбачають докладний аналіз генези цієї концепції, проте можливим є констатація таких її складових: соціальних обов'язків, соціального реагування та безпосередньо соціальної відповідальності корпорації перед стейкхолдерами (особами які мають легітимний інтерес у діяльності фірми, певною мірою залежать від неї або можуть на неї впливати) [3, с. 26]. Дж. Пост, Л. Престон та С. Сакс пропонують розглядати соціально-відповідальну корпорацію (фірму) як розширене підприємство – центральний елемент мережі зацікавлених сторін які створюють, підтримують та збільшують спроможність створювати вартість. Довгостроковий успіх фірми визначається її здатністю формувати стабільні відносини у мережі стейкхолдерів [10, р. 7]. Такий підхід, окрім акценту на мережевий характер взаємовідносин між фірмою та стейкхолдерами, не забезпечує теоретиків достатнім методичним підґрунтям для досліджень, а практиків - інструментарієм прийняття управлінських рішень.

Будь яка економічна система характеризується суперечливістю разом з цілісністю, упорядкованістю та стабільністю. Саме альтернативні тенденції в розвитку системи обумовлені її протиріччями. З філософських позицій протиріччя являє собою визначений тип взаємодії різних та протилежних сторін, властивостей, тенденцій в складі тієї або іншої системи або між системами, процес зіткнення протилежних прагнень та сил.

Розглядаючи систему інтересів корпорації (організації), доцільне виділення різних груп інтересів (носіями їх є стейкхолдери), кожна з яких характеризує ті або інші внутрішні й зовнішні зв'язки фірми. Певні групи інтересів знаходяться в стані протиріччя і обумовлюють динаміку існування підприємства. Однією з найважливіших характеристик гомеостатичних систем є протилежність цілей підсистем, їх конкурентна боротьба та, як наслідок, негативний вплив на окремі підсистеми та загальне підвищення ефективності й сталості. Взагалі гомеостатика поряд з загальною теорією систем, кібернетикою

та синергетикою є методологічним підходом до опису природніх систем. Організація при наявності досить значних внутрішніх та зовнішніх протиріч зберігає власну стабільність - стабільність внутрішнього середовища. Чим більш загострене існуюче протиріччя, тим більші зусилля будуть спрямовані на їх неантагоністичне розв'язання.

Явище незмінності внутрішнього середовища системи при досить значному коливанні умов зовнішнього середовища досліджується у концепції гомеостазу. Основи цієї концепції були закладені ще У. Кеннаном [9] та Р. Ешбі [6] у першій половині 20 сторіччя. По визначенню провідного фахівця в цій галузі Ю.М. Горського гомеостаз це функціональний стан системи, при якому за рахунок дії спеціальних систем управління (гомеостатів) забезпечується підтримка динамічної сталості життєво важливих функцій та параметрів системи при різноманітних змінах внутрішньої та зовнішньої середовища [1, с.20-67].

В гомеостатичних системах можуть виникати союзницькі, партнерські, нейтральні та конкурентні відносини. Та слід зауважити, що в у випадку підприємства відносини носять змішаний характер. Зацікавлені сторони будь-якої організації формують певні зв'язки виключно для ресурсного обміну. Взагалі діяльність організації передбачає отримання із зовнішнього середовища основних чинників виробництва (ресурсів) та перетворення їх на продукцію та послуги. Підсистема видатків (розподілу) забезпечує придбання ресурсів та легітимність самого функціонування організації, а підсистема доходу характеризує надходження коштів у результаті реалізації перетворених ресурсів. Отже можна стверджувати про наявність конфліктних відносин «доходи – видатки (розподіл)». З іншого боку, ці підсистеми забезпечують функціонування одна одної, а таким чином відносини між ними є партнерськими.

Класичне розуміння підприємницької поведінки передбачає максимізацію прибутку організації. Отже існує асиметричний обмін ресурсами на користь цільового елемента системи (в нашому випадку організації). Але така ситуація можлива тільки у короткостроковому періоді. У довгостроковій перспективі (та при наявності конкурентних відносин) контрагенти намагатимуться досягнути певного балансу або взагалі зруйнувати відносини. Довгостроковий дисбаланс може бути компенсований за рахунок незбалансованості іншої групи пов'язаних елементів. В контексті нашого дослідження цільовий елемент системи – організація, а в якості одного з контрагентів-стейкхолдерів можуть виступати споживачі. Ресурсний дисбаланс споживач-організація може бути відновлено, наприклад, дисбалансом додаткової пари підсистем споживач-держава. Проте надлишкова роль держави у редистрибуційних процесах не завжди забезпечує достатній ефект. До того ж фінансування додаткових державних витрат обов'язково зумовить появу дисбалансу організація-держава та втрату організацією надлишку ресурсів від дисбалансу з споживачем. За таких умов саме організація буде зацікавлена підтримувати певний баланс ресурсів та гомеостаз. Результати проведеного аналізу доводять можливість та доцільність використання гомеостатичного підходу до опису корпорації

(організації), а соціальна відповідальність бізнесу виступає умовою динамічної стабільності.

Розробка певних методичних рекомендацій з формування гомеостатичної моделі взаємодії організації з стейкхолдерами обумовлюється наявною інформацією щодо оцінки корпоративної соціальної відповідальності. Пропонується використання Звіту зі сталого розвитку який готується за вимогами системи Глобальної ініціативи зі звітності (GRI), тобто за стандартизованою системою звітування щодо економічної, природоохоронної та соціальної діяльності й має чіткі індикатори [4]. В традиційній фінансовій та статистичній звітності не наводиться безпосередня інформація щодо впливу організації на системи більш високого рівня в межах яких вона функціонує. Показники економічної результативності GRI відображають потоки капіталу (ресурсів) між зацікавленими сторонами, а отже відповідають методичному запиту гомеостатичного підходу. Кількісним показником цього процесу є дані щодо створення та розподілу прямої економічної вартості [4, с.76].

У результаті ідентифікації підсистем гомеостазу прямої економічної вартості згідно вимог GRI усі потенційні групи стейкхолдерів віднесені до системи видатків (розподілу). Таке рішення достатньо дискусійне, адже споживачі у більшому ступені пов'язані з підсистемою доходу і саме їх зв'язок з організацією забезпечує реалізацію продукції та послуг і створення економічної вартості. З іншого боку інші групи стейкхолдерів можуть бути одночасно віднесені і до групи споживачів. Кількісні показники розподілу прямої економічної вартості відображають певні грошові потоки сформовані протягом звітного року і не завжди відображають дієвість програм соціального партнерства. Специфіка гомеостазу та наявність зворотних зв'язків обумовлює наявність певних часових лагів між змінами у розподілі DEV та реакцією підсистеми доходу. Так, реакція гомеостазу та позитивний вплив на спроможність генерації доходу від перерозподілу коштів на користь працівників організації у короткостроковому періоді буде набагато виразніша ніж інвестицій у спільноти та витрати на благодійність. Проте у довгостроковому періоді ситуація може змінитися докорінно. Отже повна ідентифікація складових підсистеми видатків потребує додаткового визначення еквівалентних постійних часу в лініях зворотних зв'язків.

Список використаних джерел

1 Горский Ю.М. Основы гомеостатики. (Гармония и дисгармония живых, природных и искусственных систем) / Ю.М. Горский. – Иркутск: Изд-во ИГЭА,1998. – 337 с.

2 Колот А. Корпоративна соціальна відповідальність: еволюція та розвиток теоретичних поглядів / А.Колот // Економічна теорія. - 2013. - №4 – С. 5-27

3 Корпоративная социальная ответственность: управленческий аспект: монография / под общ. ред. д.э.н., проф. И.Ю. Беляевой, д.э.н., проф. М.А. Эскиндарова. — М.: КНОРУС, 2008.- 480 с.

4 Руководство по отчетности в области устойчивого развития G4 / Global Reporting Initiative // Amsterdam, 2013 . – 284 с.

5 Сокур Н. В. Формування соціального партнерства в Україні / Н.В. Сокур // Актуальні проблеми державного управління. – 2006. – № 3 (27). – С. 254-258.

6 Эшби У.Р. Введение в кибернетику / У.Р. Эшби: перс с англ. – М.:Издательство иностр. лит-ры, 1959. – 432 с.

7 Brooks N. The social benefits and economic costs of taxation / N. Brooks// Ottawa: CCPA, 2006 – 54 p.

8 Buchanan James M. Demand and Supply of Public Goods / James M. Buchanan // Indianapolis: Liberty Fund. – 1999. – 217 p.

9 Cannon W. The wisdom of the body / W. Cannon //W.W. Norton&Company, Inc., N.Y., 1932 – 209 p.

10 Post J. E., Preston L. E., Sachs S. Managing the extended enterprise: The new stakeholder view / J. E. Post, L. E. Preston, S. Sachs // California Management Review. – 2002. - № 45 (1). – P. 5–28

Світлана Бурлуцька, к.е.н., доц.,

Одеський національний економічний університет, м. Одеса

ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНІ ПІДХОДИ ДО ТРАКТУВАННЯ ДЕФІНІЦІЇ «СИСТЕМА»

Визначальною особливістю сучасних досліджень є тенденція до інтеграції різноманітних галузей знань, поєднання наукових методів та формування загальних закономірностей розвитку та еволюції. Спроби ідентифікації структурної єдності оточуючого світу в першу чергу мали місце у філософських дослідженнях в межах розвитку теорії пізнання. Разом з тим певні елементи системного підходу до аналізу проблем економічного розвитку суспільства теж мають глибоке коріння пов'язане з роботами давньогрецьких мислителів, філософів середньовіччя, економістів другої половини двадцятого сторіччя. Посилення інтересу до пошуку принципової структурної спільності різнорідних систем та загальних механізмів різнопланових явищ притаманно і для сучасних соціально-економічних досліджень. Аналізуючи сучасні тенденції у розвитку суспільних наук проф. А. Гальчинський підкреслює, що «ми навчилися в процесі теоретичного аналізу розмежовувати проблеми суспільного розвитку за їх складовими... нині головна вимога до суспільствознавства – зібрати окремі частини в єдине ціле, сформувані принципи узагальнюючої теорії» [1, с.10].

В. Садовський пропонує для упорядкування теоретичних системних концепцій використовувати шість базових компонентів [2, с.51]:

A1 – характеристику вихідних утворень (елементів, складових);

A2 – характеристика сполучень вихідних утворень;

α – фіксація відносин та зв'язків між вихідними утвореннями;

- β_1 – характеристика отриманого утворення;
- β_2 – фіксація функціонування отриманого утворення;
- γ – наявність додаткових характеристик.

Слід зазначити, що наведені елементи у функціональному представленні використовуються й для формування ознак системності у роботі Н. Калюжної [5, с.16]. Перші п'ять перелічених компонентів ідентифікують систему через тріаду «елементи-зв'язки – цілісність», а компонент « γ » забезпечує конкретизацію дефініції та створюють підґрунтя для визначення певних класів систем.

Більшість дослідників погоджуються з дуалістичним розумінням процесу ідентифікації систем: по-перше, дескриптивному - спрямованому на визначення внутрішньої побудови системи, як визначального чинника її функціонування; по-друге, конструктивному – спрямованому на відокремлення системи з оточуючого середовища та визначення структури системи відповідно її функції.

Ідентифікація дефініції «система» через введені В. Садовський компоненти передбачає дескриптивний шлях та послідовне визначення: елементів, зв'язків, властивостей, законів композиції (структур), функцій. У межах цієї ж дескриптивної концепції І. Блауберг акцентував увагу тільки на трьох базових компонентах: елемент, зв'язок та цілісність [3, с.251]. Елементом слід вважати мінімальний, а отже, неподільний компонент системи. При такому підході складові елемента вже не є компонентами системи або їх наявність просто не враховується. Крім цього важливі функціональні характеристики елемента, що призводить до висновку що елемент мінімальний компонент здатний до відносно самостійного виконання певної функції. Отже, ідентифікація елементів залежить від прийнятої дослідником межі функціональної агрегації у межах заданої системи. Важливим зауваженням є те, що у системі, як цілого сформованого з взаємодіючих часток, елементи не є заздалегідь заданими. Багатоваріантність членування теоретично не має меж, а кожний окремий варіант формує певну множину, хоча сама система множиною не є.

Зв'язок відіграє найважливішу роль у формальній ідентифікації системи. У переважній більшості досліджень з системної методології категорія «зв'язку» виводиться опосередковано через категорію «відносин». Відносини мають місце там, де існує співвідносність, де одне не існує без іншого, де властивість одного існує завдяки наявності або відсутності іншого (наприклад відносини упорядкованості та відносини порівняння). Більшість дослідників вважає, що зв'язок є певним типом відносин між суб'єктом та об'єктом.

Фундаментальні нароби в сфері ідентифікації відмінностей між категоріями «відносини» та «зв'язки» належать радянському вченому О. Зинов'єву [4]. Відповідно до запропонованого дослідником визначення два або більш предмета зв'язані, якщо за наявністю або відсутністю певних властивостей у одного з них можливо зробити висновок щодо наявності або відсутності цих властивостей у інших [4, с.58]. Дійсно зв'язок є певним типом відносин між суб'єктами та об'єктами системи та накладає певні обмеження на

можливі зміни елементів. Відсутність зв'язків, відповідно, свідчить про незалежність елементів та унеможлиблює їх трактування як системи. Існує думка, що зв'язок між двома об'єктами не є комутативним, а отже залежність елемента «А» від елемента «В», не свідчить про залежність «В» від «А». Разом з тим, залишається відкритим питання справедливості цієї тези для соціально-економічних систем.

Принципова різниця між формальною обробкою логічних суджень «відносини» та «зв'язки» визначена О. Зинов'євим полягає в тому, що зв'язок, по-перше, пов'язаний з чинником часу, а по-друге, з об'єктами відносин як характеризуються не ознаками, а станами. Стан, у свою чергу, це сукупність фіксованих та придатних до спостереження суттєвих властивостей, інформація про які дозволяє визначити його поведінку в один з наступних моментів часу [4]. Отже зв'язок це відношення порядку станів об'єкту, в якому відповідність між сусідніми станами є залежністю (залежність повинна існувати до виникнення упорядкованості станів) другого стану від першого.

В будь-якому випадку елементи системи апіорі не існують ізольовано, а мають між собою певні зв'язки які формують структуру системи. Структуру можна ідентифікувати як відносно сталі зв'язки елементів в межах цілого та спрямовані на забезпечення цієї цілісності та тотожності до самого себе. Як вважає професор Д. Керімов структура є іманентна ознака будь-кого цілого, категорія відповідна внутрішній формі явища або предмета.

Дефініція «цілісність» має, перш за все, відношення не стільки до цілісного розуміння об'єкту, скільки до способу її дослідження. Цілісність, за І. Блаубергом, є відображає вимоги до особливого опису системи в цілому, відмінного від опису її елементів, а також акцент на особливе протиставлення системи оточуючому середовищу в основі якого внутрішня активність системи [3, 252]. Цілісність, як внутрішня властивість системи, формується через сукупність зв'язків у процесі розвитку системи. Але зовнішнім проявом цілісності є обмеженість системи: чим більше система відрізняється від середовища (обмежена від нього), тим більш цілісною та відповідно індивідуальною вона є.

Н. Калюжна наполягає, що введені компоненти β_1 , β_2 відповідають системним властивостям цілісності та емерджентності [5, с.17]. Якщо перша теза не викликає заперечень, то відносно компоненту β_2 слід вказати на певні суперечності. Відповідно, до В. Садовського цей компонент фіксує функціонування отриманого утворення, тобто відображає здатність поєднаних елементів функціонувати злагоджено та/або упорядковано. А отже змістовна наповненість компоненту не відповідає властивості емерджентності. Нагадаємо, що у загальноприйнятому розумінні емерджентність передбачає наявність у системи властивостей не притаманних її елементам. Також зазначимо, що поєднання елементів зв'язками та взаємозв'язками забезпечує формування цілісності, а отже саме сукупність зв'язків (структура) системи забезпечує логічну доказовість тези холізму «ціле більше частин» в якісному аспекті. Саме в результаті взаємодії елементів через визначену сукупність

зв'язків формуються не притаманні елементам нові системні якості та властивості. А отже, має сенс обмежитися тільки компонентом β_1 .

Список використаних джерел

- 1 Гальчинський А. Економічна наука: проблеми методологічного оновлення / А.Гальчинський // Економіка України. - 2007. - № 3. - С. 4-13.
- 2 Садовский В. Некоторые принципиальные проблемы построения общей теории систем // Системные исследования. Ежегодник М.:1971. – С.35-54
- 3 Блауберг В.И. Проблема целостности и системный подход. М.: Едиториал УРСС, 1997. – 450 с.
- 4 Зиновьев А.А. К определению понятия связи // Вопросы философии. 1960. № 8. С. 58-66.
- 5 Калюжная Н. Определение понятий «система» и «система управления» на основе дескриптивного и конструктивного подходов / Н. Калюжная // Бизнес-информ. 2015. №2. С.15-20.

Tetiana Vlasova, PhD,

Chernivtsi Trade and Economics Institute of KNTEU, Chernivtsi

VOLUNTEERING AS A NEW PHENOMENON OF SOCIAL RESPONSIBILITY OF BUSSINESS

Volunteering is an element of social responsibility and higher manifestation of civil society. Development of volunteerism is important to society as a whole, to its separate sectors and for the volunteers themselves. Volunteer work helps the state to solve the problems effectively. Volunteering positively influences on social and economic development of the country, helping to solve socially significant tasks. Corporate volunteering is one way to display social responsibility.

Volunteering (lat. *Voluntarius* – voluntarily) – a wide range of activities, including traditional forms of mutual aid and self-help, formal service delivery and other forms of civic participation, which is voluntary for the public good, without calculation for a cash payment [1]. Volunteers – individuals engaged in charity work in the form of gratuitous works and services (volunteering).

Volunteering is: the organization of the programs contributions in cash and in kind (grant); organization of fundraising in the workplace (employees are making a contribution, and the company equity); individual group activities in a charity project on a part-time (working hours, payment of employees spent on social projects of local communities); personal volunteer activities (as an accountant, lawyer, etc.) on a voluntary basis.

Volunteering may be:

- corporate – on behalf of the company;
- private – a private human desire;

- moral;
- financial.

Corporate volunteering is always a part of the corporate culture and involves voluntary activities for the benefit of employees of the company with the support and encouragement of the company. The need for contact with other people and to overcome feelings of loneliness may be a motive for volunteer work serves. Volunteering corresponds with the natural need to be a member of the group, values and objectives which the volunteer can fully comply.

Within the framework of sociological approach, volunteering is a consequence of social change, the response to the new needs of the social organism, and the existing system of social connections and relationships. Interactions with other social institutions and entities are the factors of its functioning.

In teaching science explores the role of volunteering as a factor of development, socialization and education of the individual and the role of educational policy and educational institutions in the purposeful creation of conditions for education and training of volunteers from among students.

Political science approach explores the state and civil society as the main factor of volunteer work, thanks to justice, ideology, social responsibility and various forms of government support. Volunteering as a sociocultural phenomenon based on a set of values and norms that embodies the experience in the field of social relations, social assistance entities in specific cultural and historical conditions, is studied in the framework of cultural studies.

A volunteer should be a conscious citizen, committed to the life of society, clearly demonstrating examples of citizenship and perpetuate in the minds of the fundamental values, such as goodness, compassion, mercy, justice, compassion, solidarity, mutual assistance.

The volunteer movement is doing much to support the Ukrainian army in difficult conditions of anti-terrorist operation in the east of our country. It has taken a part of the functions of the state in dealing with the issues: the supply of food, warm clothing, protective equipment, medicines. Volunteers care for the wounded soldiers, helping them in the hospitals. Volunteers pay a significant attention to the problems of refugees and their families. It is not only financial but also moral and psychological support to adapt migrants to new living conditions, to navigate in a strange place, getting the right information. Such assistance involves the settlement of the refugees and their food supply. In the future, it is necessary to employ them; their children should learn and socialize. Solution of these problems requires material costs, time and effort. Business should be more involved in volunteer activities as a part of its social responsibility.

References

1 Burchakova, M.A. (2015) Volunteering as a form of social responsibility of the state, society and business. / *Sovremennyye tehnologii upravleniya*, vol 4 (52), pp.15-20. Available at : <http://elibrary.ru/download/11024148.pdf> (in Russ.).

Наталія Васильчук, к.е.н.,

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

АНАЛІЗ ВТРАТ ВИРОБНИЧОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ДОНБАСУ В КОНТЕКСТІ АКТИВІЗАЦІЇ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА

З урахуванням чисельності населення (понад 45 мільйонів осіб на початок 2014 р.) та займаної площі (603.628 км² разом із Кримом) Україна вважається в Європі самим великим ринком збуту. Вигідне географічне положення робить Україну основним транспортним коридором. Україна має родючі землі та корисні копалині ресурси. Перелічені складові є сильними сторонами держави, та приваблюють Європу, Росію, Центральну Азію, в контексті співробітництва. Розвиток інфраструктурного комплексу є ключовим фактором успішної інтеграції в ЄС, та співробітництва на рівних умовах. Він істотно впливає на ефективність функціонування господарюючих суб'єктів через участь виробничих та соціальних послуг у створенні споживної вартості і ціни продукту. Перш ніж говорити про прискорені темпи розвитку інфраструктури,

Території де «полихнуло» складають 53,2 тис. км², або 8,8 % території України (Донецька і Луганська області). За розмірами території це найменший регіон в Україні, але він має високу територіальну концентрацію соціально-економічного потенціалу. Станом на 2014 рік у регіоні проживало 7,9 млн. осіб, або 15,3 % населення України. Тут висока щільність заселення — 149 осіб/км². На території регіону розташовано 88 міст і 243 селища міського типу, або понад 1/4 їхньої кількості в Україні [1]. Під контролем у сепаратистів перебуває менш ніж 3 % території України, але на ній знаходяться численні великі підприємства, на які припадає приблизно 15 % сукупного обсягу промислового виробництва і приблизно 8 % ВВП.

Донецька і Луганська області до початку бойових дій, були найбільш розвиненими в економічному та інфраструктурному відношенні області України. Загальна вартість основних виробничих фондів двох головних галузей матеріального виробництва — промисловості та сільського господарства — становила понад 20 % загальноукраїнської. Фондооснащеність праці в промисловості Донецької області дорівнювала 133 % до середньої по країні, в індустрії Луганської області — 113 %. У ході неоголошеної війни Україна втратила щонайменше 20 % економічного потенціалу [2]. Значна частина територій Луганської та Донецької областей зазнали суттєвих руйнувань (рис. 1.). В цілому по Україні скорочення обсягів виробництва у добувній промисловості 2014 р. становило – 13,7 %, переробній промисловості – 9,3 %, постачанні електроенергії, газу, пари і кондиційованого повітря – 6,6 %. Видобуток вугілля у 2014 р. скоротився на 30,5 %.

Нині зі 150 вугільних шахт 115 перебувають на окупованих територіях; повністю зруйновано 7 вугледобувних шахт Донбасу, ще 63 працюють у

режимі відкачування води, працюючими є лише 24 шахти. Зменшення обсягів виробництва у металургійній промисловості у 2014 р. становило 14,5 %; втрати вітчизняних металургійних підприємств оцінюються на рівні близько 40 млрд. грн., у т.ч. 25 млрд. грн. – втрачені прибутки від недовипущеної продукції, 15 млрд. грн. – вартість зруйнованих основних фондів [3]. У машинобудуванні зменшення обсягів виробництва сягнуло 20,6 %; за попередніми підрахунками, у 2014 р. втрати галузі становили 10 млрд. грн.

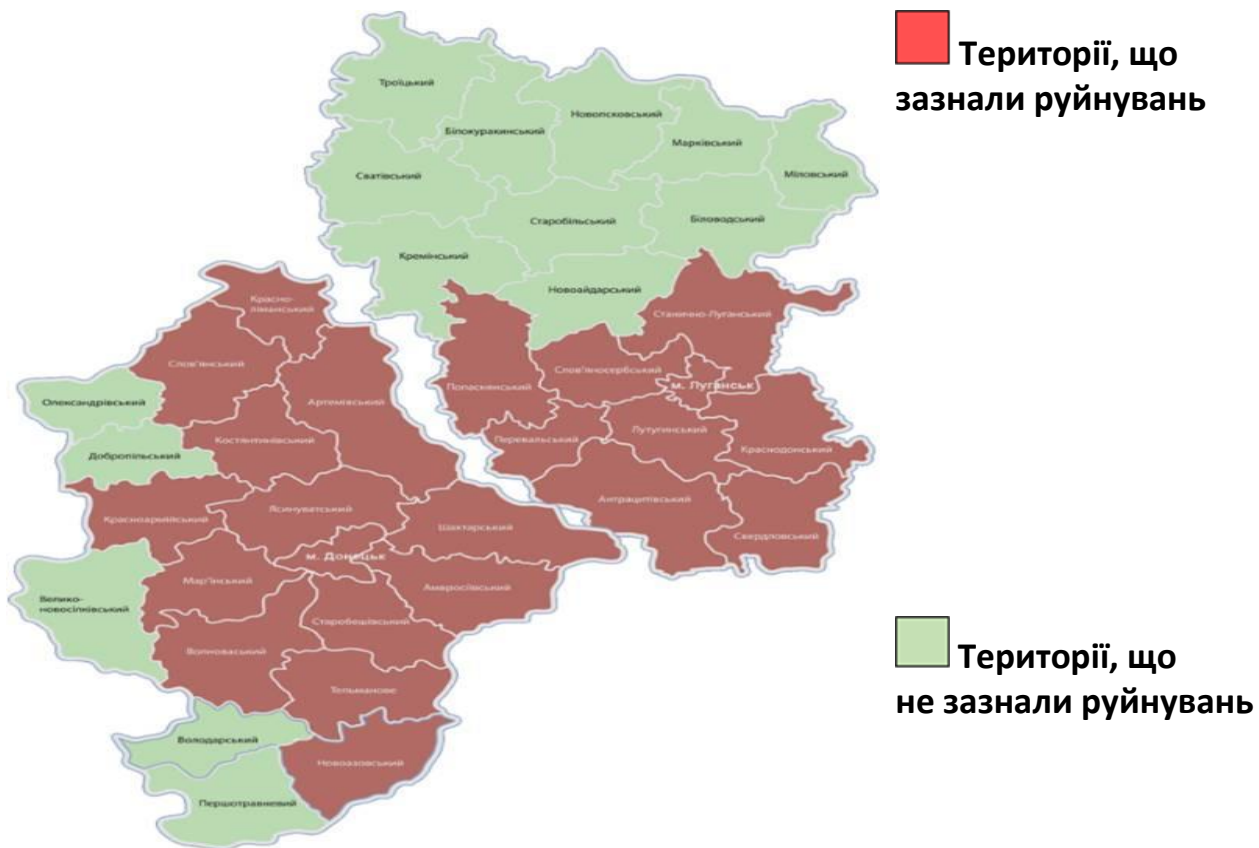

Рис.1. Огляд територій Донбасу, що зазнали руйнувань

Обсяги виробництва хімічних речовин і хімічної продукції зменшилися на 14,2 %, насамперед, за рахунок скорочення випуску добрив і азотних сполук після зупинки Концерну «Стирол» та «Северодонецького об'єднання Азот». У 2014 р. виробництво аміаку в Україні скоротилося на 30,8 %, а потужності з виробництва мінеральних добрив фактично втрачено на 36 %. Виникла загроза зупинення підприємств скляної галузі (нині потужності з виробництва скла втрачено на 90 %), що в свою чергу може спричинити зупинення роботи підприємств з виробництва продуктів харчування, дитячого харчування, медичних засобів та напоїв різних видів. Загалом за попередніми підрахунками КМУ втрати промисловості Донбасу у ході збройного протистояння становлять близько 26 млрд. грн., втрати експорту оцінюються у більш ніж 70 млрд. грн. У 2015 р. падіння промислового виробництва триває, і у січні-квітні воно зафіксовано на рівні 21,5 % порівняно з відповідним періодом 2014 р. [3].

Понад чверті (27 %) промислового потенціалу Донецької та Луганської областей вивезено до РФ. Особливо небезпечним може стати демонтаж і вивезення устаткування з машинобудівних заводів Донецької та Луганської областей, які виробляють продукцію військового призначення (зокрема, зі Сніжнянського машинобудівного заводу, Луганського патронного заводу, заводів «Юність», «Топаз», та «Точмаш»), що позбавить Україну стратегічних потужностей (у т. ч. високотехнологічних) і водночас посилить позиції бойовиків, забезпечивши їх військовим оснащенням та боєприпасами [4].

Попередня орієнтовна вартість аварійно-відновлюваних робіт на пошкоджених об'єктах електроенергетики складає 693 млн. грн. Крім того, у разі прийняття рішення щодо виконання термінових заходів з переведення споживачів регіону на електричне опалення, вартість таких робіт додатково збільшиться на 400-450 млн. грн. За даними НАК «Нафтогаз України» станом на 12.08.2014 пошкоджено майже 1000 розподільчих газопроводів (767 – низького, 158 – середнього та 54 – високого тиску), зруйновано (демонтовано) 1.4 км газопроводів, один газонаповнювальний пункт, відновлення потребують 53 газорозподільні пункти та біля 200 шафових газорозподільних пунктів газопостачальних компаній, зупинено експлуатацію 5 АЗС та 4 АГНКС, викрадено 60 одиниць автотранспортної та спеціальної техніки, 11 пошкоджено. За оцінками спеціалістів компанії, проведення аварійно-відновлюваних робіт об'єктів газопостачання потребуватиме близько 500 млн. грн. [5].

Висновок. Резюмуючи, хотілось би додати, що з одного боку сучасний період розвитку країни є складним і болючим, а з іншого – це період перспектив та можливостей. Все буде залежати від того наскільки злагоджено, продуктивно відбудеться імплементація «нових правил» та активізація міжрегіонального співробітництва.

Список використаних джерел

1 Міністерство економічного розвитку і торгівлі України Аналітичний огляд топ-100 найбільших державних підприємств України, 3 місяці 2015 року. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://reforms.in.ua/sites/default/files/upload/docs/soe_report_1q15_correct.pdf

2 Через російську військову агресію Україна втратила 20 % економіки – А. Яценюк [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/publish/article?art_id=247809790&cat_id=24427

3 Чорна книга Кремля [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://mfa.gov.ua/mediafiles/files/misc/2015-02>

4 Порошенко П. Майже третина промислового потенціалу Донбасу вивезена в Росію - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://www.rbc.ua/ukr/news/tret-promyshlennogo-potentsiala-donbassa->

5 Інформаційно-аналітичний центр РНБО <http://mediarnbo.org> /2014/09/17/tsina-viyeni-ekonomichni-i-sotsialni-naslidki-konfliktu-na-donbasi/

Валерий Володченко, к.т.н., доц,
Людмила Мишура, студентка

Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск

ПРОЕКТНЫЙ МЕНЕДЖМЕНТ КАК СОВРЕМЕННЫЙ ИНСТРУМЕНТ УПРАВЛЕНИЯ ПРЕДПРИЯТИЕМ

Проектный менеджмент, как вид профессиональной деятельности, включает планирование, организацию, мониторинг и контроль всех аспектов проекта в ходе непрерывного достижения его целей. А менеджмент проекта является:

- с одной стороны – система эффективного использования знаний, навыков, методов, средств и технологий проектного менеджмента при осуществлении проекта с целью достижения поставленных целей с заданным качеством, в сроки и в пределах утвержденного бюджета и в соответствии с ожиданиями стейкхолдеров;
- с другой стороны – группой людей, управляющих проектом, то есть обеспечивающих процессы управления, коммуникаций и принятия решений по осуществлению проекта.

Менеджмент проектов в более широком понимании – это профессиональная деятельность, ориентированная на получение эффективных результатов путем успешного осуществления проектов как целенаправленных изменений.

Управление проектом представляет собой методологию организации, планирования, руководства, координации человеческих и материальных ресурсов на протяжении жизненного цикла проекта (говорят также -проектного цикла), направленную на эффективное достижение его целей путем применения системы современных методов, техники и технологий управления для достижения определенных в проекте результатов по составу и объему работ, стоимости, времени, качеству.

Для эффективного управления проектами система должна быть хорошо структурирована. Суть структуризации (декомпозиции) сводится к разбивке проекта и системы его управления на подсистемы и компоненты, которыми можно управлять

Все области управления проектом так или иначе связаны с использованием требований к проектной команде и вытекающих из них трудностями. В проектном менеджменте трудно говорить о должностных инструкциях, которые ложатся в основу принятия любых кадровых решений и таких процедур, как наем, аттестация, служебные перемещения, увольнение, повышение, скорее здесь приходится говорить о ролях в команде и их перераспределении в течении проекта. На основе требований к профессионально важным качествам можно разработать такую систему оценки необходимых в данный момент компетенций, которая направляла бы рабочее поведение сотрудников в необходимом руководителю направлении.

В проектном менеджменте можно говорить об интеллектуальном капитале команды, который в свою очередь можно структурировать на человеческий капитал, структурный и рыночный. Отдельным направлением наращивания интеллектуального капитала в современной экономике является использование интеллектуальных ресурсов на микроуровне. Новый тип фирмы в постиндустриальном обществе представляет собой «креативную корпорацию» – производственную «общность», в которой человеческие ресурсы, а также знания и информация, генерируемые ими, будут определять конкурентный потенциал фирмы.

Основной принцип управления проектом – командная работа – новый тип деятельности, который способствует эффективному использованию интеллектуального потенциала работников и использование социального капитала работников для достижения результатов проекта. Примером развития интеллектуального потенциала на микроуровне являются пилотные проекты создания технопарков и выделение в рамках технопарка некоторых подразделений компаний в самостоятельные фирмы-партнеры.

Идея индустриальных парков витает в Украине уже давно, привлекает зарубежный опыт, где парки давно признаны одной из наиболее рентабельных форм организации производства. Сегодня, например, в Германии насчитывается около 200 парков, в США – более 400.

Причина популярности – значительный экономический эффект, возникающей благодаря общей логистике и гарантированному сбыту внутри парка. Руководит деятельностью конгломерата обычно управляющая компания, которая выступает в роли поставщика услуг, проектного офиса, единой структурой по закупке сырья. В данном случае интеллектуальные активы малых проектных групп могут быть реализованы в полной мере, потому что риски здесь значительно меньше из-за гарантированного сбыта при наличии соответствующей договоренности, и управляющая компания, естественно, снижает риски в плане финансового управления бизнесом. Также плюсом является возможность совместно профинансировать строительство, которое не потянет ни одна компания в одиночку.

Оперируя понятиями «интеллектуальный потенциал организации» и «коэффициент качества кадрового капитала», можно сформулировать цель управления интеллектуально-инновационной деятельностью проектной команды как достижение максимальной прибыли при положительной динамике интеллектуального потенциала и коэффициента качества кадрового капитала.

Таким образом, одним из существенных условий успешности в назревающей жесткой конкурентной борьбе за рынки сбыта является освоение украинскими организациями проектного управления и возможностей выделения в самостоятельные компании некоторых своих подразделений, что способствует эффективному управлению созданием, приращением и реализацией интеллектуального капитала в продукции.

Под формированием и созданием команды в общем случае понимается процесс целенаправленного «построения» особого способа взаимодействия

людей в групі (називаюмою командою), дозволяючого ефективно реалізувати їх професійний, інтелектуальний і творчий потенціал в відповідності до стратегічними цілями даної групи. Команда в цьому випадку визначається як група людей, взаємодоповнюючих і взаємозамінюючих друг друга в ході досягнення поставлених цілей.

Условно можна визначити чотири види команд (груп), класифікованих за змістом їх роботи, які найбільш часто формуються в явній або неявній формі в практичній діяльності підприємств.

1. Команди, які створюють щось нове для організації або виконують роботу, раніше не здійснювану. Команди проекту (проектні команди) повністю потрапляють в цю групу. Вони мають тимчасовий характер, який визначається суттю проекту як тимчасовою специфічною організаційною формою досягнення цілей і рішення унікальних завдань.

2. Команди (групи), які займаються проблемами, цілями і завданнями на підприємстві через аналіз, контроль і рекомендації. Команди по аудиту і контролінгу, групи оцінки якості.

3. Команди, які не є спеціальними, а складають постійну частину організаційного розвитку і здійснюють процес виробництва і виконання повторюваних робіт. Виробничі команди, команди продажів і обслуговуючі команди (бригади, групи).

4. Команди багатозначної управлінської природи. Ці команди зазвичай формуються на вищих рівнях управління підприємством і мають форму виконавчих комітетів, управлінських команд або топ-менеджменту підприємства.

В теперішній час в Україні відбувається зміна управлінських культур в тих областях професійної діяльності, які пов'язані з соціально-економічним і політичним будовою держави (економіка, фінанси, управління, менеджмент, соціальна сфера і т.п.).

Більшість проблем української економіки мають організаційно-управлінський і кадровий характер, які належить вирішувати в найближчому майбутньому.

Список використаних джерел

1. Балацький О.Ф., Теліженко О.М., Соколов М.О. Управління інвестиціями: Навчальний посібник. – 2-ге вид., – Суми: ВТД «Університетська книга», 2013. – 232 с.
2. Бушуєв С.Д., Морозов В.В. Динамічне лідерство в управлінні проектами: Монографія/ Українська асоціація управління проектами. – 2-е вид. – К., 2012. – 312 с.
3. Вяткин В.Н., Хэмптон Д.Д., Казак А.Ю. Принятие финансовых решений в управлении бизнесом. М-Ек. «Изд. Дом Ява», 2014.
4. Тянь Р.Б., Холод Б.І., Ткаченко В.А. Управління проектами: підручник. – К. Центр навчальної літератури, 2013. – 224 с.

Вікторія Вудвуд, к.е.н.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ

СОЦІАЛЬНЕ ПІДПРИЄМНИЦТВО: СУТНІСТЬ ТА ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ

В сучасних умовах, українське підприємництво зазнало негативного впливу в зв'язку з політичною нестабільністю та військовим конфліктом на сході країни. З іншого боку така ситуація призвела до появи та збільшення кількості організацій підприємців, що допомагають біженцям та вимушеним переселенцям, створюють для них нові робочі місця. Таким чином поширюється соціальне підприємництво. Діяльність соціальних підприємств залишається поки що не врегульованою, не закріпленою на юридичному та законодавчому рівнях, а такі поняття як «соціальне підприємництво», «соціально-орієнтоване підприємство», «бізнесові ініціативи з соціальною метою» іноді вживаються як синоніми, тому зазначені проблеми потребують подальшого поглибленого вивчення. Тому актуальним є висвітлення загального уявлення щодо поняття «соціальне підприємництво» та проблем його розвитку в Україні.

Як відомо, соціальне підприємництво як явище виникло досить давно, приблизно у кінці ХІХ століття, але набуло більш-менш широкого вжитку та стало предметом багатьох дискусій нещодавно, приблизно 15-20 років тому.

В Україні явище соціального підприємництва й досі не набуло широко розповсюдження, проте воно відіграє вагомий роль у суспільстві. Перші згадки про соціальне підприємництво у нашій державі з'явилися завдяки міжнародними донорськими організаціями у середині 90-х років ХХ століття, які запропонували українським неприбутковим організаціям використовувати основні принципи соціального підприємництва як один із інструментів розвитку їх фінансової стабільності. Відтоді соціальне підприємництво розглядається як підприємницька діяльність неприбуткової організації, дохід від якої спрямовується на реалізацію місії або статутних цілей цієї організації [1].

Орел Ю.О. в своєму дослідженні доводить, що на початку свого існування соціальне підприємництво розглядалось як діяльність соціальних підприємців, тобто таких осіб, які самостійно визначають соціальні проблеми та використовують традиційні принципи підприємництва для організації, створення та управління підприємством задля досягнення соціальних змін та вирішення проблем окремих територіальних громад. Окремою умовою було, й досі залишається те, що соціальними підприємствами вважаються організації будь-якої форми, які не тільки здійснюють торгівлю товарами та послугами, але й пов'язують таку діяльність із соціальною місією [3].

На думку Загайло О., соціальне підприємництво – це бізнес, метою якого є вирішення соціальних проблем. Прибутки соціального підприємства спрямовуються головним чином на розвиток бізнесу, громадські справи чи на

вирішення гострих суспільних проблем. Таке підприємство діє за всіма законами бізнесу і приносить прибуток, тому не вважається благодійною організацією. Воно поширюється на такі галузі, як освіта, охорона навколишнього середовища, боротьба з бідністю, захист прав людини тощо[2].

Отже, можемо узагальнити, що соціальне підприємництво – це вид такого бізнесу, що створюється не тільки для одержання доходів від звичайної підприємницької діяльності, а й в тому числі задля вирішення суспільних проблем. Такими проблемами сьогодні стали не тільки збільшення прошарку малозабезпечених верств населення й зростання кількості безробітних, а й поява великої кількості людей, що постраждали в зв'язку з військовим конфліктом. Тому соціальне підприємництво в Україні має зайняти вільну нішу в економіці та суспільстві. Воно хоча б частково вирішить проблеми малих груп. Зокрема у подоланні соціальної ізоляції, працевлаштовуючи людей з обмеженими фізичними та психічними можливостями, безробітних, представників груп ризику. Також допоможе знайти шляхи для реформування державних соціальних послуг. З'являються і нові види сервісу, які залишались поза увагою звичайного бізнесу через малоприбутковість, відсутність належної професійної підготовки. Звісно, знижується й навантаження на місцеві бюджети у вирішенні суспільних проблем. Враховуючи ситуацію, в якій зараз перебуває Україна, та її наслідки, соціальне підприємництво для нас стає ще більш актуальним.

Коваленко Н.С. наведено рейтинг основних проблем, з якими стикається більшість суб'єктів соціального підприємництва:

1. Низька мотивація як протест ризику, тобто для переважної більшості українських соціальних підприємств питома небажання фінансових і не фінансових ризиків, пов'язаних із конкуренцією з іншими підприємствами чи конфліктами з державними органами стають вагомою протиположною в порівнянні з небажанням ризиків, зменшення джерел доходів у формі грантів чи державних субсидій у разі здійснення ними соціальної підприємницької діяльності. Це призводить до слушних припущень, що ризики, пов'язані з одержанням доходу від соціального підприємництва, більші, ніж очікуваний дохід.

2. Низька фінансова стабільність, визначається відсутністю у більшості соціальних підприємств достатніх фінансових резервів, а отже, брак систематичних додаткових інвестицій (бодай у формі грантів, державних субсидій чи волонтерської праці).

3. Обмеженість доступу до наступних видів кваліфікованих спеціалізованих послуг, таких як інженерний, екологічний, інформаційний, юридичний, фінансовий та адміністративний консалтинг, маркетинг та реклама тощо[4].

Отже, ризикованість та можливість не тільки працювати не прибутково, а й взагалі втратити свій капітал, є однією з головних перешкод для поширення успішного досвіду окремих підприємств соціального підприємництва. Розв'язання задач по вирішенню вищезазначених проблем має стати вагомих

кроком при формуванні соціальної політики нашої держави та у справах дієвої допомоги соціально вразливим верствам суспільства.

Список використаних джерел

1. Винников О. Соціальне підприємництво: годі бажати, як краще / О. Винников // Пріоритети. - 2003. - №4 (10) - С. 25-28: [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.ucipr.kiev.ua>.
2. Загайло Оксана Соціальне підприємництво- неоцінена необхідність/ О.Загайло// Інтернет газета ZN,UA - [електронний ресурс]. - Режим доступу: http://gazeta.dt.ua/economics_of_regions/socialne-pidpriyemnictvo-neosinena-neobhidnist-.html
3. Орел Ю.Л. Соціальне підприємництво: сучасний стан та перспективи розвитку / Ю.Л. Орел // Державне регулювання соціального підприємництва та соціально-відповідального бізнесу: матеріали Першої міжнародної науково-практичної конференції, (Харків, 11 грудня 2008 р.) / за заг. ред. О.Ю.Амосова - Харків: ХОМО «Союз молодих підприємців», 2008. - С. 87-93.
4. Коваленко Н.С. Соціальне підприємництво: сучасні тенденції /Н.С.Коваленко// Електронна бібліотека - [електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://bo0k.net/index.php?bid=2388&chapter=1&p=achapter>

**Татьяна Гитис, к.э.н., доц.,
Александра Титаренко, студентка**

Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск

ОСОБЕННОСТИ ФОРМИРОВАНИЯ СОЦИАЛЬНОЙ ОТВЕТСТВЕННОСТИ БИЗНЕСА В УСЛОВИЯХ ЭКОНОМИКИ УКРАИНЫ

В ходе развития производства, научно-технического прогресса, урбанизации жизни возникают и обостряются новые, чрезвычайно сложные проблемы: экологические, социально-экономические, технические, информационные, культурологические и др. Решение данных проблем в значительной мере определяется деятельностью современного бизнеса, его ответственностью перед обществом и будущим цивилизации. Таким образом, проблема социальной ответственности бизнеса в современном мире является одной из центральных. Понятие «социальной ответственности бизнеса» имеет многогранный и комплексный характер. Выделяют следующие основные подходы к пониманию социально ответственного бизнеса [1]:

1. Либеральное понимание социальной ответственности бизнеса предполагает, что социальная ответственность включает политику отношений между работодателем и работниками, своевременную выплату заработной платы, уплаты налогов, соблюдение законодательства в сфере охраны

окружающей среды, техники безопасности и здоровья работников, этическое поведение в рамках существующего законодательства. Таким образом, в либеральной трактовке основой формирования системы социальной ответственности бизнеса являются социально-трудовые и связанные с ними экономические и политические отношения. С этих позиций социальная ответственность выступает как метод цивилизованного решения социально-трудовых конфликтов, содержащий механизм достижения социальной стабильности общества. Данное понимание чаще демонстрируют представители малого и среднего украинского бизнеса, в то время как среди представителей крупного бизнеса такая позиция встречается в исключительных случаях.

2. Социально-ориентированное понимание социальной ответственности является более широким и рассматривается в аспекте, как отдельных предприятий, так и на территорию их деятельности. При этом социальная ответственность бизнеса рассматривается с одной стороны, как инвестиции в персонал, а с другой, – как поддержку городских и областных социальных проектов. Довольно часто необходимость инвестиций в свой персонал обосновывается тем, что рынок обостряет конкуренцию за рабочую силу, и экономия на социальных программах может привести к большим потерям, чем вклады в социальные программы для своих работников. Наиболее последовательно социально-ориентированное понимание социальной ответственности бизнеса декларируют представители крупных компаний, которые имеют достаточно ресурсов для её практической реализации.

В Украине свыше 65% компаний относит к социальной ответственности внедрение социальных программ, улучшение условий труда персонала, развитие персонала и его учебу (63,2%), благотворительную помощь общественности (56%), этическое отношение к покупателям (49,5%) [2]. К отдельным аспектам социальной ответственности украинский бизнес демонстрирует своё отношение следующим образом [3]:

- положительно к реализации социальных проектов относятся около 60 % компаний и считают ее полезной для общества в целом; 25% компаний относятся нейтрально к реализации социальных проектов; 5% компаний зафиксировали негативное отношение, оценив такую деятельность как «бесполезную трату времени и ресурсов»;

- в оценках возможностей своего участия в реализации социальных проектов – 4 % компаний отметили отсутствие каких-либо возможностей для реализации социальных проектов; около 30% считает, что эта возможность существует в отношении всех компаний; 50% опрошенных убеждена, что такая возможность есть, но только у отдельных компаний;

- в определении сфер, которые требуют социальных проектов - помощь детям-инвалидам - 69 %; помощь инвалидам, старикам, обездоленным - 60 %; здравоохранение - 58 %; образование - 50 %; экология - 39 %; наука - 30 %; культура, искусство - 22 %.

Приведенные данные свидетельствуют о том, что в среде украинского бизнеса общей тенденцией является преимущественное доминирование

социально-ориентированной трактовки социальной ответственности бизнеса над либеральным пониманием. Наряду с этим необходимо отметить, что более трети украинских компаний не принимают непосредственного участия в поддержке социального развития. Т. е. значительная часть представителей украинского бизнеса признаёт значимость и актуальность социальной ответственности, но при этом не готова к её практической реализации. Такая тенденция в основном обусловлена отсутствием необходимых условий для развития социально ответственного бизнеса: гарантированных прав собственности и безопасности ведения бизнеса; независимой судебной системы; законодательной базы для ведения социальной деятельности и др.

Список использованных источников

1. Чирикова А. Е. Бизнес как субъект социальной политики: должник, благодетель, партнер? / А.Е. Чирикова. - Независимый институт социальной политики. М.: ГУ-ВШЭ, 2005. - 232 с.
2. Отчет о состоянии социальной ответственности бизнеса в Украине [Электронный ресурс]. – Режим доступа: http://www.un.org.ua/files/SURVEY_UKR.pdf
3. Жук В. Напрями підвищення соціальної відповідальності бізнесу на місцевому рівні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.niss.gov.ua/monitor/november/13.htm>

Любов Гут, к.е.н., доц.,

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

ПІДХОДИ ДО ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТИВНОСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ТОРГІВЛІ

На сьогоднішній день дуже активно досліджуються різні соціальні аспекти розвитку підприємства торгівлі: соціальний потенціал підприємства, соціальний капітал, соціальна відповідальність бізнесу, соціальні інвестиції. Ці питання особливо важливі в умовах кризового розвитку підприємств торгівлі, коли підприємство працює на межі банкрутства і керівництво розуміє, що може втратити ключових фахівців, які можуть прийняти рішення про перехід в інше підприємство.

На економічний розвиток торговельного підприємства впливають такі соціальні фактори: умови життя, освіта, здоров'я, навколишнє середовище, розвиток інформаційних технологій, рівень злочинності та насильства у суспільстві та інші.

Соціальний потенціал – це уся сукупність ресурсів яка визначає його здатність до соціального розвитку [2, с.37]. Формування соціального потенціалу підприємства торгівлі залежить від таких факторів: рівень

інтелектуального розвитку людського капіталу, законодавства в сфері соціальної політики, рівень підприємницької культури, рівень виробничої демократії (співпраця суб'єктів соціального партнерства при вирішенні питань соціально-економічного розвитку підприємства, умов праці, розподілу доходів), рівень бюджетного фінансування охорони здоров'я та освіти, рівень зайнятості та якість життя, вільний час та дозвілля, забезпечення безпеки праці та запобігання трудових конфліктів та інші.

З метою забезпечення формування соціального потенціалу необхідно забезпечити розробку стратегії соціального розвитку підприємства торгівлі. Стратегія соціального розвитку належить до функціональних стратегій підприємства торгівлі і передбачає заходи щодо соціального розвитку та захисту персоналу підприємства в процесі здійснення його діяльності.

В 90-ті роки існувала методика розподілу чистого прибутку за встановленими нормативами відрахувань у фонди виробничого та соціального розвитку підприємства торгівлі. В сучасних умовах розподіл чистого прибутку за напрямками використання визначається рішенням засновників в залежності від нагальних потреб виробничого розвитку (реконструкція, модернізація), проведення волонтерської та благодійної діяльності, а також пріоритетних напрямків соціального розвитку підприємства торгівлі. Крім власних фінансових ресурсів, для реалізації стратегії соціального розвитку підприємств торгівлі можуть залучатися кошти отримані в результаті перемоги у конкурсах соціальних проектів, інвестицій у розвиток соціальної і комунальної інфраструктури та кошти, отримані на основі спільного фінансування з місцевими органами влади.

До засобів реалізації стратегії соціального розвитку підприємств торгівлі належать: фінансові кошти, соціальні виплати, пільги, гарантії й компенсації працівникам, об'єкти соціальної інфраструктури, соціальні програми, соціальне партнерство й колективний договір, трудовий договір.

Розробка і реалізації стратегії соціального розвитку підприємств торгівлі спрямована на здійснення соціальних інвестицій. Соціальні інвестиції підприємств торгівлі розподіляють на внутрішні, тобто ті, які спрямовані на працівників підприємств торгівлі, та зовнішні, які спрямовані на розвиток місцевих громад та навколишнього середовища[1, с.145].

До складу внутрішніх соціальних інвестицій підприємств торгівлі відносяться:

- інвестиції в розвиток персоналу (підвищення кваліфікації та професійний розвиток, охорона праці, підвищення безпеки праці, додаткові соціальні гарантії працівникам та пенсіонерам; можливість отримання безвідсоткової позики на підприємстві, забезпечення житлом, часткове відшкодування вартості житла, мобільність, можливість гармонійного розвитку та дозвілля, оздоровлення та відпочинку);

- ресурсозбереження - забезпечення економії паливно-енергетичних ресурсів, трудових і матеріальних ресурсів.

До складу зовнішніх соціальних інвестицій підприємств торгівлі відносяться:

- інвестиції в розвиток місцевої громади (розвиток інфраструктури міста, розвиток науки, освіти, технологій та інновацій, підтримка культури та спорту, благодійна допомога вразливим прошаркам населення);

- охорона природи та навколишнього середовища.

При цьому негативні результати соціальної діяльності поширюються за допомогою засобів масової інформації, інформаційно-довідкових, пошукових мереж на необмежене коло зацікавлених сторін, що вплине на зменшення довіри до підприємства, зменшення обсягу товарообороту, застосування санкцій з боку державних установ і завдасть значної шкоди його діловій репутації. З іншого боку, доброзичливе, раціональне ставлення підприємства торгівлі до територіальної громади сприятиме поширенню позитивної інформації про підприємство торгівлі в територіальній громаді та за її межами, розвитку ділової репутації.

В процесі розробки і оцінювання результативності реалізації стратегії соціального розвитку підприємства торгівлі доцільно оцінювати:

- наскільки підприємством торгівлі сформовані соціальні програми: своєчасний перегляд (раз на 2-3 роки) положень колективного договору з врахуванням змін чинного трудового законодавства та їх затвердження, наявність Положення про соціальний пакет, існування відділу або відповідальної особи за розробку та реалізацію соціальних програм – оцінюється в балах;

- наскільки підприємством торгівлі впроваджуються міжнародні стандарти соціальної звітності та обґрунтовуються соціальні заходи з вказуванням термінів проведення, відповідальних осіб, напрямів та результатів впливу внутрішніх інвестицій – оцінюється в балах;

- наскільки підприємством торгівлі повно реалізуються соціальні інвестиції і соціальні заходи за дотриманням термінів проведення, за відповідальними особами, напрямами та результатами впливу і ефективно використовуються кошти за здійснення заходів соціальних програм.

Важливим аспектом розробки і реалізації стратегії соціального розвитку підприємства торгівлі є забезпечення проведення порівняльного аналізу внутрішніх соціальних інвестицій підприємств-конкурентів, що сприятиме визначенню слабких і сильних сторін в системі соціального розвитку підприємств торгівлі.

У міжнародній практиці нормальним явищем вважається, коли компанії виділяють на соціальні програми близько 1 % прибутку. Акціонери стежать за тим, щоб благодійність не стала надмірною, оскільки це може негативно позначитися на показниках інвестицій в основний капітал та на конкурентноспроможності підприємства. В даний час в Україні існує лімітування (обмеження) коштів на здійснення благодійної діяльності – 4% від розміру чистого прибутку підприємства.

Вважаємо за доцільне рекомендувати підприємствам торгівлі колективної форми власності в управлінському обліку застосовувати систему показників оцінки результативності реалізації стратегії соціального розвитку:

- абсолютні показники:

- зміна кількості робочих місць на підприємстві торгівлі;
- зміна кількості нещасних випадків в процесі виконання торговельних операцій на підприємстві торгівлі;
- зміна рівня безпеки діяльності на підприємстві торгівлі;
 - відносні показники:
 - сума соціальних інвестицій в розрахунку 1 працівника;
 - сума соціальних інвестицій на 1 тис.грн. прибутку від звичайної діяльності;
 - сума соціальних інвестицій на 1 тис.грн. чистого прибутку;
 - сума соціальних інвестицій на 1 тис.грн. товарообороту;
 - товарооборот на 1 тис.грн. соціальних інвестицій;
 - співвідношення між внутрішніми та зовнішніми соціальними інвестиціями підприємстві торгівлі;
 - співвідношення між використаним і нарахованим розміром коштів, спрямованих підприємством торгівлі на внутрішні соціальні інвестиції.

Отже, реалізація стратегії соціального розвитку підприємств торгівлі на відміну від спонтанних проявів спонсорства та благодійності за рахунок своєї планомірності, системності та тісного зв'язку з основною діяльністю підприємства, дають можливість збільшити вигоду як для підприємства, для співробітників, так і для суспільства в цілому, а механізм оцінювання результативності реалізації стратегії соціального розвитку сприятиме ефективному використанню власних фінансових ресурсів для реалізації соціальних програм на регіональному та виробничому рівнях.

Список використаних джерел

1 Градюк Н.М. соціальна відповідальність підприємств в умовах становлення громадянського суспільства в Україні// Н.М. Градюк Регіональна економіка. - № 2. 2011, с.143 - 149.

2 Федоренко М.С. Формування і розвиток соціального капіталу підприємств ПАК «Автомобільні дороги України»// М.С.Федоренко Інвестиції: практика та досвід - №9. 2014 с.36-38.

Світлана Гречана, к.е.н., доц.,

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНІ ФОРМИ МІЖРЕГІОНАЛЬНОГО СПІВРОБІТНИЦТВА: СУТНІСТЬ ТА ВИДИ

Трансформаційні зміни в економіці України спричиняють суттєві зрушення в середовищі функціонування суб'єктів господарювання. Адаптація до таких змін потребує розширення їх співпраці, а активний вплив глобалізації обумовлює розширення саме інтеграційних зв'язків. Це актуалізує формування міжрегіональних об'єднань різного ступеня інтегрованості та організаційного

типу, які стають однією з характерних ознак сучасності. Участь в них дозволяє розширити можливості щодо залучення іноземних інвестицій і новітніх технологій, створення робочих місць, адаптації до агресивних зовнішніх умов, капіталізації та розширення бізнесу, сприяє позитивним змінам у фінансовому стані. Причому, кожний економічний суб'єкт може обрати для себе такий різновид співпраці, який буде найбільше відповідати його вимогам. Тому, визначення сутності та видів організаційних форм міжрегіонального співробітництва, є сьогоднішнім актуальним завданням, вирішення якого обумовило виконання даного дослідження.

Процес формування розмаїття організаційних форм тривав не один десяток років та не зупиняється і досі. Тому, вивчаючи науковий та практичний досвід їх застосування суб'єкти господарювання та владні структури стикаються зі складним вибором потрібного з множини варіантів. Наявність такого розмаїття видів співпраці обумовлює недостатню вивченість питань їх функціонування, особливо в аспекті визначення їх характерних відмінностей через застосування різних правових та фінансових інструментів створення. Маємо також констатувати відсутність єдиного наукового підходу до визначення терміну «організаційно форма співробітництва» та множинність поглядів на ознаки систематизації таких форм.

Метою дослідження є вивчення сучасних видів міжрегіонального співробітництва економічних суб'єктів з визначенням їх сутності, а саме проведенням дефініції такого поняття, та основних ознак класифікації.

Правові умови ведення господарської діяльності потребують державної реєстрації підприємств у визначеній його власниками організаційно-правовій формі. «Організаційна форма юридичної особи – це сукупність установлених нормами законодавства організаційних елементів, які визначають спосіб та порядок створення юридичної особи, виражають особливості сфери її діяльності та правовідносин (майнових, господарських, управлінських, земельних, трудових тощо), які виникають у процесі діяльності юридичної особи» [1]. Виділення та закріплення у законодавстві відповідних організаційних форм суб'єктів господарювання «дає змогу чітко розмежувати різні суб'єкти господарювання з метою забезпечення можливості вільного вибору форми їх діяльності та різноманітності форм реалізації права на підприємницьку діяльність» [1].

Форми організації підприємництва характеризують яким чином суб'єкти господарювання організують власну справу та взаємодіють між собою, з органами влади та з іншими учасниками бізнес-середовища. «Організаційна форма підприємництва – це сукупність майнових і організаційних відмінностей, способів формування майнової бази підприємства, особливостей взаємодії власників або уповноважених ними органів, підприємців і трудового колективу підприємства, їх відповідальності один перед одним та іншими учасниками господарських правовідносин» [2, с. 306].

На думку Скібіцького О.М. «організаційна форма відображає окремі форми об'єднання людей для здійснення їх спільної діяльності у межах певної структури», а «організаційно-правова форма відображає не лише форми

об'єднання людей для здійснення їх спільної діяльності у межах певної структури, а й законодавче закріплення цих форм» [3, с. 156].

В процесі ведення бізнесу суб'єкти так чи інакше співпрацюють між собою, вступаючи у тимчасові чи постійні партнерські відносини, формуючи іноді різноманітні об'єднання, тобто різні організаційні форми співробітництва. Співробітництво передбачає взаємопов'язані дії його суб'єктів, що спрямовані на досягнення загальних цілей із отриманням взаємної вигоди. Міжрегіональне співробітництво – це взаємоузгоджена екстериторіальна діяльність органів влади всіх рівнів, юридичних осіб та громадських організацій, що здійснюється в межах правового поля з метою вирішення спільних економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших питань.

Таким чином, можна сформулювати, що організаційною формою співробітництва є сукупність організаційних відмінностей, способів взаємодії та встановлення партнерських зв'язків, між органами влади всіх рівнів, юридичними особами та громадськими організаціями з метою вирішення спільних економічних, соціальних, культурних, екологічних та інших питань, в межах чи поза межами певних структур. Перелік форм співробітництва економічних суб'єктів є достатньо великим. До нього можна віднести всі визначені Господарським кодексом України організаційно-правові форми підприємств, які мають відокремлені підрозділи, відділення, філії чи представництва, бо в даному випадку відбувається внутрішньофірмова взаємодія, яка може бути основою для співробітництва, в т.ч. міжрегіонального. Однак, більшу увагу слід звернути на означену в тому ж правовому акті сукупність організаційних форм об'єднань підприємств, які складають організаційну основу інтеграційного розвитку взаємовідносин між економічними суб'єктами. Крім перелічених офіційно закріплених в правовому статусі форм міжрегіонального співробітництва, існують та мають широке розповсюдження інші: угоди про партнерство, кооперацію, франчайзинг або аутсорсинг, субпідрядні контракти, лізинг, інтрапренерство, стратегічні альянси, концентрація, спеціалізація, створення технопарків, технополісів, кластерів тощо.

Спростити уявлення про всю масу існуючих форм допоможе грамотна систематизація за певними ознаками. Сучасна наукова думка надає для цього багато критеріїв узагальнення, серед яких: м'якість чи жорсткість зв'язків, структура власності, визначеність у правовому полі, взаємовідносини між суб'єктами співпраці, стійкість взаємозв'язків, склад учасників, географія тощо [4, с. 19-22]. Для вибору ознаки класифікації необхідно врахувати, що групувати необхідно такі форми співпраці, які можуть бути використані на міжрегіональному рівні та ґрунтуються на інтеграційних зв'язках. Виходячи з цього, пропонуємо головною ознакою для їх класифікації вважати правовий статус створення: формальний чи неформальний, а вторинною (для поділу на підгрупи) - ступень інтегрованості зв'язків: інтеграційні та квазі-інтеграційні.

Формальні(правосуб'єктні) організаційні форми міжрегіонального співробітництва – це такі, що створені у вигляді юридичної особи (спільного підприємства) з офіційною реєстрацією об'єднання у будь-якій з організаційних

форм, визначених у Господарському кодексі України. *Неформальні* (частково правосуб'єктні) – створені на домовленості (угоді про співпрацю) без реорганізації підприємств або зміни структури власності. За ступенем інтегрованості група формальних структур є однорідною, тому поділу не підлягає. Неформальні *інтеграційні* форми співпраці утворюються коли партнери створюють подобу формальних об'єднань без відповідної зміни настановних документів через підписання відповідної Угоди про взаємодію чи іншого аналогічного документу (іноді і без неї, будуючи діяльність на усних «джентльменських» домовленостях). До неформальних *квазі-інтеграційних* форм міжрегіонального співробітництва відносяться такі, що передбачають партнерські відносини з формуванням договорів співпраці за окремими напрямками та без прийняття участі у володінні.

Таким чином, проведене дослідження дозволяє чітко визначити правові рамки поділу різних видів міжрегіонального співробітництва, що разом з критеріями їх класифікації, обмежує подальше вивчення функціонування різних форм співпраці необхідними рамками та цілями, підвищуючи ефективність отриманих результатів.

Список використаних джерел:

1. Статистичний класифікатор організаційних форм суб'єктів економіки: Наказ Державної служби статистики України № 271 від 29.09.2014. – Режим доступу: <https://ukrstat.org/uk/work/klass200n.htm>
2. Кунченко-Харченко В. І. Правознавство: навч. посібник / В. І. Кунченко-Харченко, В. Г. Печерський, Ю. Ю. Трубін. – Київ : Кондор, 2011. – 474 с.
3. Скібіцький О. М. Організація бізнесу. Менеджмент підприємницької діяльності. Навч. посібник. / О. М. Скібіцький, В.В. Матвеев, Л.І. Скібіцька. – К.: Кондор, 2011. - 912 с.
4. Заблудська І.В. Формування територіально-виробничих структур регіону: монографія / І.В. Заблудська, О.С. Корсакова, С.А. Носкова, І.А. Хорошилова. – Чернігів: ДеснаПоліграф, 2015. – 152с.

Юлія Дегтярева, к.э.н., доц.,

Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск

ЛИЗИНГОВЫЕ СХЕМЫ ФИНАНСИРОВАНИЯ ИНВЕСТИЦИОННЫХ ПРОЕКТОВ

В условиях ограниченности ресурсов на предприятиях Украины альтернативной формой финансирования выступает лизинг, который на современном рынке лизинговых услуг характеризуется многообразием форм. Каждый из рассмотренных ниже методов планирования погашения долга в той или иной степени, но обязательно использует результаты финансовых рент. Выделяют несколько графиков лизинга [3, 4]:

1. Создание погасительного фонда с изменяющимися взносами (график 1). Погасительный фонд создается из последовательных взносов лизингополучателя (например, на специальный счет в банке), на которые начисляются проценты. Таким образом, лизингополучатель имеет возможность последовательно инвестировать средства для погашения долга. Очевидно, что сумма взносов в фонд вместе с начисленными процентами, накопленная в погасительном фонде к концу срока долга, должна быть равна его сумме. Взносы могут быть как постоянными, так и переменными во времени.

2. Привлечение лизинга на условиях погашения долга в рассрочку. В практической финансовой деятельности предприятий, особенно при значительных размерах задолженности, долг обычно погашается в рассрочку, частями. Такой метод погашения часто называют амортизацией долга. Он осуществляется различными способами: - погашением долга равными суммами (равными долями); - погашением всей задолженности равными или переменными суммами по обслуживанию долга.

2.1. Погашение основного долга равными суммами.

2.2. Погашение долга равными лизинговыми платежами. В соответствии с этим методом расходы должника по обслуживанию долга постоянны на протяжении всего срока его погашения. Из общей суммы расходов должника часть выделяется на уплату процентов, остаток идет на погашение основного долга. Величина долга в этом методе последовательно сокращается, в связи с этим уменьшаются процентные платежи и увеличиваются платежи по погашению основного долга (R_t). План погашения обычно разрабатывается при условии, что задается срок погашения долга. Первый этап разработки плана погашения - определение размера срочной уплаты. Далее полученная величина разбивается на процентные платежи и сумму, идущую на погашение долга, после чего определяется остаток задолженности.

3. Погашение долга с переменными расходами по займу (график 4). Погашение долга может быть связано с поступлением средств из каких-либо источников и зависеть от ряда обстоятельств. Срочные уплаты в этом случае образуют ряд, члены которого либо задаются заранее (график погашения), либо следуют какому-либо формальному закону (прогрессии, заданной функции).

4. Погашение долга по лизинговому контракту.

4.1. Погашение долга по лизинговому контракту с постоянными платежами, выкуп оборудования в конце срока лизинга (график 5). Погашение задолженности по лизинговым контрактам может осуществляться на основе различных схем. Лизингополучатель и лизингодатель выбирают и согласовывают наиболее удобный для них по срокам и размерам платежей способ.

4.2. Погашение долга по лизинговому контракту с нерегулярными платежами (график 6). Задается график лизинговых платежей для каждого года, следует отметить, что на последнем году выплачивается остаток. Определяется сумма дисконтированных платежей за период $n-1$ (то есть без последнего года), что позволит определить размер последнего платежа.

В случае использования банковского кредита предприятие осуществляло

разовые инвестиции в начале реализации инвестиционного проекта, лизинг же дает возможность осуществления не разовых инвестиций. Погашение долга по лизингу пролонгировано, то есть при лизинге возникает неординарный денежный поток и в этом случае инвестиционный проект может не иметь внутренней нормы доходности при неординарном денежном потоке (график экспоненциальной кривой: вечно приближающейся, но не пересекающейся), либо иметь несколько значений внутренней нормы доходности, что делает невозможным анализ инвестиционного проекта по данному критерию и тогда предприятию приходится ограничиваться анализом проекта по значению чистого приведенного дохода, индекса доходности и периода окупаемости.

Основной недостаток, присущий внутренней норме доходности, в отношении оценки проектов с неординарными денежными потоками не является критическим и может быть устранен. Соответствующий аналог IRR который может применяться при анализе любых проектов, назвали модифицированной внутренней нормой прибыли (MIRR). Один из способов ее расчета заключается в использовании подхода, в соответствии с которым MIRR является ставкой, уравнивающей современную стоимость инвестиций данного проекта и конечную стоимость поступлений. Однако, сравнивать между собой показатели IRR и MIRR невозможно, поэтому предприятию при сравнении эффективности инвестиционного проекта с привлечением банковского кредита или лизинга приходится сравнивать показатели NPV, PI и PP. При использовании лизинга в качестве основной формы финансирования проекты сравниваются по всей системе показателей эффективности.

Множество разновидностей графиков привлечения лизинга позволяет выбирать оптимальные графики с учетом особенностей функционирования предприятий и особенностей реализации инвестиционных проектов в рамках предприятия. Лизинг нивелирует единовременный денежный отток, что позволяет предприятиям более интенсивно генерировать денежные притоки, что очень важно на первых этапах реализации инвестиционного проекта.

Список використаних джерел

1. Статистичний збірник «Економічна діяльність» [Електроний ресурс] / Державна служба статистики // режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua>.
2. Данилишин Б. Катастрофы в Украине: механизмы реагирования и противодействия [Электронный ресурс] / Б. Данилишин // режим доступу: <http://news.finance.ua/ru/news/-/309169>.
3. Саусь Т. Суть і структура лізингової угоди [Електроний ресурс] / Т. Саусь // режим доступу: <http://www.leasing.org.ua/ua/conference>.
4. Лизинг экономические и правовые основы: Учеб. Пособие для вузов / [Карп М.В., Шабалин Е.М., Эриашвили Н.Д., Истомин О.Б.]. – М.: ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 191 с.
5. Дегтярева Ю.В. Методы управления инновационно-инвестиционной деятельностью предприятий в условиях риска : монография / Ю. В. Дегтярёва. – Краматорск : ДГМА, 2010. – 124 с.

Марія Дібровенко, студентка

Черкаський навчально-науковий інститут ДВНЗ «Університет банківської справи»

МЕТОДИ ВПРОВАДЖЕННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Розвинуті країни формують сприйняття суспільством бізнесу не лише з погляду його прибутковості, а й ціни та наслідків отримання прибутку. Тобто до ринкового механізму функціонування суб'єктів господарської діяльності включаються соціальна функція, що реально відображається в ринковій вартості компанії.

Тема корпоративної соціальної відповідальності знайшло своє відображення у роботах Говарда Боуена, Кіта Девіса, Мільтона Фрідмана, Едварда Фрімен, Джон Елкінгтона, Ю. Благова, С. Літовченко, А. Горошилова, М. Кормакова та багато інших.

В Україні через початкову стадію формування соціальної відповідальності підприємств існує нерозуміння цілісності концепції. Як і раніше, соціальна відповідальність залишається орієнтованою на найближче коло стейкхолдерів – державу, власників і персонал. [4, с.66].

Міжнародний форум лідерів бізнесу (IBLF) розуміє СВБ як сприяння відповідальній діловій практиці, яка дає вигоду бізнесу та суспільству й допомагає досягти соціального, економічного та екологічно усталеного розвитку через максимальне збільшення позитивного впливу бізнесу на суспільство з одночасною мінімізацією його негативного впливу.

Всесвітня ділова рада за сталий розвиток (WBCSD) визначає СВБ як «зобов'язання бізнесу сприяти усталеному економічному розвитку, працюючи з робітниками, їхніми сім'ями, місцевою громадою та суспільством у цілому для поліпшення якості їхнього життя».

Основи впровадження соціальної відповідальності в Європі викладено в Зеленій книзі «Створення умов для поширення соціальної відповідальності бізнесу в Європі» (Брюссель, 08.07.2001). Її мета - ініціювати широке обговорення та пошук різних точок зору щодо соціальної відповідальності бізнесу на національному, європейському та міжнародному/світовому рівні. [6, с.17-22]

Членство у Глобальному договорі та дотримання його принципів актуалізувало необхідність формування національної стратегії побудови моделі соціально відповідального партнерства, що у свою чергу викликало активізацію громадських ініціатив, та виявилось ,зокрема , у створенні всеукраїнського громадського руху «Форум соціально відповідального бізнесу України» (2005 р.). Як зазначається у Звіті Форуму, його метою є виведення соціально відповідального підприємництва на рівень нових вимог сучасного етапу розвитку України й забезпечення стійкого , ефективного діалогу між бізнесом, владою і суспільством [2, с.4].

Ставлення бізнесу в Україні до поняття соціальної відповідальності визначається, з одного боку, походженням компанії, її розміром, галуззю, географічним охопленням, активністю спілкуванням з кінцевим споживачем, рівнем конкуренції на ринку і поглядами керівництва. З другого боку, економічною ситуацією в країні, ступенем розвитку інших секторів (засоби масової інформації (ЗМІ), влада, некомерційний сектор) і діючим законодавством. [3, с.16].

Соціально відповідальна ділова практика в Україні походить від багатьох різних факторів. Серед них:

1. Структура економіки. В українській економіці переважають галузі важкої промисловості (наприклад, металургія, машинобудування, тощо). Тому розвиток СВБ залежить від політики компаній у цьому секторі.

2. Іноземні інвестиції. Іноземні компанії та спільні підприємства, як очікується, очолять розвиток СВБ, надаючи найкращу міжнародну практику в цій сфері. В Україні частка респондентів, які сприймають міжнародні компанії як більш соціально відповідальні, ніж місцеві, є найвищою серед усіх країн, де проводилося обстеження.

3. Неefективна система соціального захисту. Багато компаній успадкували велику соціальну інфраструктуру (дитячі садки, будинки відпочинку, тощо), яку вони продовжують утримувати, вважаючи це діяльністю з СВБ.

4. Важкий регуляторний тягар. Важкий регуляторний тягар і погане виконання законів стимулюють компанії уходити в тінь. Це не дає їм показувати реальні прибутки та витратити частину цих прибутків на діяльність із СВБ. Крім того, деякі підприємства застосовують тіньову зайнятість, виплачуючи зарплати, нижчі запрожитковий мінімум, що

аж ніяк не відповідає засадам СВБ.

5. Слабкі місцеві громади. Відсутність децентралізації фінансів в Україні призводить до того, що переважним джерелом доходів місцевих бюджетів є трансферти з центрального бюджету. З одного боку, це обмежує стимули та можливості органів місцевого самоуправління у реалізації соціальних та інших програм. З іншого боку, це створює необхідність залучати компанії, які працюють у регіоні, до сприяння місцевому розвитку.

6. Відсутність інституційної підтримки. Україна не має ані урядового органу, який міг би запроваджувати інструменти, стандарти й методики реалізації політики СВБ, ані розвиненої мережі неурядових організацій, які б могли підтримувати діяльність із СВБ.

7. Трудове законодавство. Україна має досить розвинене трудове законодавство. Отже, практика СВБ, пов'язана з робочою силою підприємства, повинна концентруватися на забезпеченні дотримання законів про працю, а не на порушенні їх. Україна має достатньо прийнятний рівень формальних зобов'язань, але про належний рівень їхнього виконання не йдеться ще й досі. [1, с.65-67]

Основним інструментарієм СВБ в Україні є: впровадження систем управління СВБ, запровадження соціальної звітності та верифікації; організація партнерств з групами впливу, що дозволяє підприємствам долучитися до

вирішення певних складних соціальних та екологічних проблем завдяки об'єднанню фінансових, людських та адміністративних зусиль на прозорих та чітких умовах; розробка інноваційних товарів та послуг, які допомагають подолати конкретні соціальні проблеми; адаптація міжнародних проектів та стратегій до українського ринку

Проте, впровадження практики СВБ в Україні обмежено внаслідок відсутності інформації. Кожне п'яте підприємство не інформовано про її переваги. До найменш поінформованих належать підприємства транспорту - 52,9 % загальної кількості підприємств. При цьому СВБ більш за все пов'язується з впровадженням соціальних програм поліпшення умов праці (65,5 %), навчанням персоналу (63,2%), благодійною допомогою (56%), застосуванням в діяльності принципів етичного та відповідального ставлення до споживачів (49,5%). Ще одною перепорою на шляху впровадження СВБ в Україні є недостатнє усвідомлення підприємствами своєї ролі у рішенні соціальних та екологічних проблем суспільства. Низький рівень виконання державними установами соціальних функцій, недовіра до них призвело до того, що тільки 11,8% підприємств абсолютно переконані у необхідності кооперації бізнесу та держави при вирішенні соціальних проблем. Особливістю впровадження СВБ в Україні є те, що майже 25% підприємств здійснює СВБ заходи, не усвідомлюючи цього. За відсутності концепції заходи СВБ, все ж таки, реалізуються (31,3 % підприємств реалізують їх кожний місяць або постійно, 22,2 % кілька разів на півроку, 10 % - раз на рік).

Знедавна увага, яка приділяється до сфери соціальної відповідальності в Україні, почала зростати – і вона продовжить зростати в майбутньому. Проте, ступінь інтеграції СВБ у основні бізнесові функції ще дуже низька. Справжній виклик для українських компаній – перетворити СКВ у стратегію свого бізнесу, а також у щоденну практику.

Список використаних джерел

1 Римар, І.А. Соціальна відповідальність в системі корпоративного управління // Вісник КНТЕУ. – 2010.

2 Соціальна відповідальність бізнесу : принципи системної дії / Звіт Форуму соціально відповідального бізнесу України .– К ., 2006.

3 Соціальна відповідальність бізнесу в Україні / Відп. ред.: Ю.Саєнко. – К.: «Батискаф», 2002. .

4 Вісник доктрини приватної ініціативи / Соціальна відповідальність бізнесу в Україні. М.Стародубська. – К., УНЦПД, 2005..

5 Посилення соціальної відповідальності бізнесу та просування Глобального Договору на українському ринку // Бюлетень ООН. – 2005. – №4.

6 Воробей В. «Соціальна відповідальність бізнесу. Українські реалії та перспективи». Інформаційно-аналітичний матеріал / В. Воробей, І. Журовська. Режим доступу: www.svb.org.ua.

Ирина Ерфорт, к.э.н., доц.,
Юрий Ерфорт, доц.,
Анастасия Колодяжная, студентка

Донбасская государственная машиностроительная академия, г.Краматорск

ГЛОБАЛЬНОЕ УСТОЙЧИВОЕ РАЗВИТИЕ СТРАН ЕВРОПЫ С ПОЗИЦИЙ КОНЦЕПЦИИ «ЗЕЛеноЙ» ЭКОНОМИКИ

Переход к парадигме «зеленой» экономики в мировом сообществе обусловлен несостоятельностью модели экономического развития за счет истощения природных ресурсов, экосистемной деградации и социальной изоляции.

Следствием структурных противоречий этой модели стали многочисленные кризисы: климатический, биоразнообразия, топливный, продуктов питания, водный, финансовый. Кризисы усугубляют постоянные социальные проблемы, такие как сокращение рабочих мест, социально-экономическая нестабильность, болезни.

Более рациональное управление человеческим и природным капиталом планеты может стимулировать деловую активность с меньшим риском возникновения кризисов.

Наряду с экологическим и социальным обоснованием переход к «зеленой» экономике нуждается в экономическом обосновании, необходимом для его практической реализации.

Проблеме перехода к «зеленой» экономике посвящены исследования, проводимые международными организациями, странами и гражданским обществом [1, 2, 3].

В «зеленой» экономике государственные и частные инвестиции должны обеспечивать экономический рост при одновременном повышении качества окружающей среды и социальной интеграции. Таким образом, переход к «зеленой» экономике не заменяет устойчивое развитие, а является его основой.

С позиций концепции «зеленой» экономики под устойчивым развитием понимают улучшение качества человеческой жизни в пределах допустимой нагрузки на поддерживающие экосистемы [3].

Движение по «зеленому» пути развития может стать хорошей долгосрочной стратегией роста, обеспечивающей долгосрочную конкурентоспособность. В качестве последовательных и положительных результатов перехода к «зеленой» экономике рассматривают не только сокращение экологических рисков и дефицитов, но и повышение благосостояния общества, а также социальное равенство.

Социальные аспекты устойчивого развития с позиций «зеленой» экономики связаны с обеспечением социальной сплоченности, искоренением на Земле голода, нищеты и безработицы, обеспечением гендерного равенства, улучшением здоровья населения, созданием новых рабочих мест.

Основой ведения бизнеса в «зеленой» экономике является социальная ответственность. При этом целью организаций является также достижение коммерческого успеха, но с заботой об окружающей среде, потребителях и в целом о благосостоянии общества. Социальная ответственность определяется набором норм и правил, устанавливающих ответственность организации за влияние её решений и деятельности на общество и окружающую среду посредством морального и этического поведения, способствующего жизнестойкому развитию, здоровью и благосостоянию общества.

Переход к «зеленой» экономике зависит от особенностей природного и человеческого капитала страны и ее уровня развития. Проведенный (по данным [4], [5]) для стран Европы анализ зависимости экологического следа в расчете на душу населения от уровня развития человеческого потенциала показывает наличие корреляционной зависимости между этими двумя показателями. Высокий уровень развития человеческого потенциала в странах с высоким уровнем дохода был достигнут часто за счет своей базы природных ресурсов, качества окружающей среды и высокой эмиссии парниковых газов. Важнейшая глобальная проблема заключается в устранении этой зависимости или даже придании ей обратного характера. Показательным является существенное различие в уровне экологического следа развитых стран с очень высоким уровнем развития человеческого капитала. Таких, например, как Бельгия, Австрия, Финляндия и Франция. Другие страны еще сохраняют относительно низкий экологический след в расчете на душу населения, но должны обеспечивать повышение уровня благосостояния своим гражданам. Их задача состоит в том, чтобы осуществить это, значительно не увеличивая свой экологический след. Украина (наряду с Боснией и Герцеговиной, Сербией, Болгарией, Румынией и некоторыми другими) относится к группе европейских стран со сравнительно невысоким уровнем развития человеческого потенциала и низким экологическим следом. Следует также отметить, что в мировом масштабе уровень развития человеческого потенциала Украины классифицируется как высокий (индекс выше 0,7). Что касается экологического следа, то он не должен превышать значение среднемировой биоемкости на душу населения (1,7 гга), которое может быть достигнуто всеми странами мира без глобального перерасхода. Следует отметить, что среднемировая биоемкость на душу населения (определяющая максимальный уровень экологического следа для глобального устойчивого развития) постепенно снижается: с 3,2 гга в 1961 г. до 1,7 гга в 2011 г. Высокий уровень развития человеческого потенциала, с одной стороны, и максимальный уровень экологического следа, с другой, определяют границы квадранта минимального глобального устойчивого развития. По результатам проведенного анализа все страны Европы (кроме Молдовы) удовлетворяют критерию развития человеческого потенциала и не соответствуют критерию экологического следа. Поэтому главной их задачей для глобального устойчивого развития является уменьшение экологического следа в расчете на душу населения.

Для перехода к «зеленой» экономике необходимо создание определенных политики, реформы и сокращения субсидий, вредных для экологии,

использование новых рыночных инструментов, нацеливание государственных инвестиций на ключевые «зеленые» сектора, «озеленение» государственных закупок, улучшение экологических правил и норм и их реализация. Для создания таких условий политика правительства должна играть определяющую роль.

Использование мощных экологических и политических мер может способствовать ликвидации неэффективности экономики, устраняя те предприятия и отрасли экономики, которые существуют преимущественно благодаря скрытым субсидиям в недооцененные ресурсы.

Объективная оценка стоимости природных ресурсов будет способствовать большей сбалансированности экономики в целом, которая размещает свои усилия и расходы в соответствии с относительной стоимостью ресурсов.

Ограничение применения дорогостоящих ресурсов будет стимулировать инвестиции в человеческий капитал и знания, НИОКР и инновации.

При этом важно обеспечить ведущую роль социальной политики в системе управления обществом, определить важнейшие направления и методы ее реализации, выделить приоритеты, исходя из задач устойчивого развития. Решение социальных вопросов с позиций концепции "зеленой" экономики обеспечивается за счет более полного соблюдения международных трудовых норм и ценностей, таких, как принцип достойного труда, справедливой занятости и защиты работников.

Таким образом, политические меры и рыночные механизмы, которые направлены на объективную оценку стоимости ресурсов, создают условия для перехода экономики на новый путь развития, основанный на инвестициях в инновации, человеческий капитал, знания и научные исследования.

Список использованных источников

1 Навстречу «зеленой» экономике: пути к устойчивому развитию и искоренению бедности. [Электронный ресурс]. – ЮНЕП, 2011. – Режим доступа : <http://www.unep.org/greeneconomy>.

2 Working towards sustainable development : opportunities for decent work and social inclusion in a green economy / International Labour Office. – Geneva : ILO, 2012 xxi. – Accessed mode : http://www.ilo.org/wcmsp5/groups/public/@dgreports/@dcomm/@publ/documents/publication/wcms_181836.pdf.

3 Забота о Земле. Стратегия устойчивого существования [Текст] : Резюме. – Швейцария : Гланд, 1991. – 33 с.

4 National Footprint Account results (2015 Edition) [Electronic recourse]. – Global Footprint Network, 2015. – Accessed mode : http://www.footprintnetwork.org/en/index.php/GFN/page/footprint_data_and_results.

5 Human Development Report Statistical Tables 2014 [Electronic recourse]. – United Nations Development Programme, 2014. – Accessed mode : <http://hdr.undp.org/en/2014-report/download>.

Алла Жмудь, студентка,
Анастасія Рожковська, студентка

*Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного
торговельно-економічного університету, м. Вінниця*

ПЕРСПЕКТИВИ ЕКОНОМІКО-ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ

Формування моделей державного регулювання соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) у розвинених країнах відбувалося протягом декількох десятиліть і на сучасному етапі вони характеризуються високим ступенем розвитку. Натомість в Україні на початку 90-х років ХХ століття розпочалася значна трансформація системи соціально-економічних відносин між підприємствами і суспільством, яка проходила достатньо хаотично. Більшість її напрямків не регулювалися або несистемно регулювалися державними органами.

Відсутність у нашій державі концептуально-цілісних засад впливу на соціальну відповідальність бізнесу, науково обґрунтованих методів та важелів, адаптації світового досвіду СВБ до особливостей етапу економічного розвитку України зумовлюють актуальність та необхідність дослідження цих питань, підсилюють їх прикладну значущість. Крім того, актуальності темі додає офіційне приєднання України до рамкового документа Організації Об'єднаних Націй «Порядок денний на ХХІ століття», який зобов'язує нашу державу здійснити розробку та впровадження стратегії сталого розвитку. Однією із головних її складових є соціальна відповідальність бізнесу. Проблематика СВБ останнім часом все більше привертає увагу українських вчених. Значний внесок у її розробку зробили Д. Баюра, І. Каленюк, В. Марченко, С. Мочерний, С. Мельник, В. Осецький, О. Степанова, В. Український, А. Чухно, В. Шаповал та інші. Однак багато питань соціально відповідального ведення бізнесу потребують подальшого вивчення та розробки.

У світовій практиці склалося декілька моделей державного регулювання СВБ. Основні з них – американська та європейська [1; 2; 4; 5]. Для американської моделі характерний невеликий ступінь втручання владних структур у соціальну діяльність бізнесу. Деякі важливі питання досі не регулюються державою (двосторонні трудові договори, добровільність медичного страхування тощо). Однак, на законодавчому рівні закріплені податкові та інші стимули для підприємств, що допомагають у вирішенні важливих для держави соціальних питань. Крім того, дуже розвинутою у США є система механізмів участі бізнесу у соціальному житті суспільства через різноманітні корпоративні фонди страхового, пенсійного та спонсорського призначення. Яскравим прикладом є фонд Білла Гейтса, що спеціалізується на підтримці освіти та охорони здоров'я населення.

Для європейської моделі характерна більша правова урегульованість відносин у трикутнику влада – бізнес – суспільство. Так, на законодавчому рівні у багатьох країнах ЄС закріплені стандарти екологічної діяльності

підприємств, пенсійне регулювання, обов'язкове медичне страхування працівників та інше. В країнах колишнього Радянського Союзу, у тому числі в Україні, відсутні власні завершені моделі СВБ. У той же час історично сформовані традиції турботи підприємств України про своїх співробітників і нужденні верстви населення в сукупності з новими ідеями соціальної відповідальності бізнесу в перспективі можуть стати передумовою формування й розвитку національної моделі СВБ.

Головним завданням на сьогодні є об'єднання традицій та інновацій у цій сфері з метою забезпечення найбільш позитивного ефекту як для підприємницьких структур, так і для суспільства. У світовій практиці регулювання СВБ владними структурами широко використовуються правові, економічні, адміністративні та інформаційні методи. В Україні вони застосовуються недостатньо і часто мають непослідовний характер. Перспективним в контексті правових методів регулювання соціальної відповідальності бізнесу є створення законодавчої бази, яка на правовому рівні закріпить принципи та механізми реалізації соціальної відповідальності бізнесу, стимули і заохочення економічного та морального характеру.

Значна робота у цьому напрямку проведена в ЄС. Європейською комісією у 2001 році було видано документ під назвою „Зелена книга соціальної відповідальності бізнесу” (Green Paper on Corporate Social Responsibility), з приводу якої розпочалося обговорення за участю різноманітних інституцій. Результатом консультацій стало створення „Білої книги соціальної відповідальності бізнесу” (White Paper: Communication on CSR), яка містить стратегію реалізації і впровадження СВБ та адресована усім державам-членам Євросоюзу, бізнес-організаціям, різноманітним інституціям. До того ж основні напрямки та рамки соціальної відповідальності бізнесу містяться в резолюції Європарламенту від 13 березня 2007 року у справі СВБ „Нове партнерство”. Дана резолюція закликає до соціального партнерства між урядами, компаніями та громадськістю і містить низку нових пропозицій щодо нього [3].

Українське законодавство у сфері СВБ потребує удосконалення також шляхом ратифікації міжнародних конвенцій з прав людини та екології, впровадження міжнародних стандартів соціальної звітності. У 2010 році 28 жовтня був створений міжнародний стандарт ISO 26000:2010 «Настанова по соціальній відповідальності» допомагає організаціям упорядкувати свою діяльність в галузі соціальної відповідальності. Ця настанова дає єдине розуміння соціальної відповідальності і детальну інструкцію для всіх організацій. Недооціненою на сьогодні в Україні є важливість економічних методів регулювання соціальної відповідальності бізнесу. Нагальною потребою є здійснення розробки та впровадження конкретних стимулюючих, заохочувальних та стримуючих економічних засобів державного регулювання СВБ. Кожна країна використовує власний набір таких інструментів. Реальними економічними заходами підтримки СВБ можуть стати :

- забезпечення макроекономічної стабільності та сприяння розвитку підприємництва в Україні, що є передумовою високого рівня його соціальних інвестицій;

- фіскальні засоби (зменшення деяких податкових ставок; так звані „процентні закони” – надання фірмі права обирати, на які потреби буде витрачена частина його податкових зобов'язань). У більшості країн світу такі стимули складають до 5% оподаткованого прибутку;

- впровадження справедливої і ефективною системи оподаткування юридичних та фізичних осіб;

- розробка і законодавче впровадження системи податкових пільг для соціально відповідальних підприємств та штрафів за порушення соціального і екологічного законодавства, а також законодавства про працю;

- стимулювання створення корпоративних пенсійних фондів;

- ефективна конкурентна політика тощо.

Слід особливо виділити економічний вплив держави на розвиток благодійності. Перспективним для України є розвиток СББ в аспекті благодійної діяльності, вирішення питань її справедливого оподаткування та розробки механізмів сприяння. Перспективами державного регулювання соціальної відповідальності бізнесу в Україні є розвиток інструментарію економічних, правових, адміністративних та інформаційних методів з врахуванням міжнародного досвіду і особливостей етапу економічного розвитку нашої держави. Результатами їх застосування мають стати покращення міжнародного іміджу країни та її підприємств, залучення інвестицій, зростання конкурентоспроможності і експорту, зниження соціальної напруги у суспільстві, покращення відносин власності, стану трудової сфери та навколишнього середовища, інноваційного і регіонального розвитку, закріплення благодійницької культури тощо.

Список використаних джерел

1. Баюра Д. О. Корпоративна соціальна відповідальність у системі корпоративного управління / Д. О. Баюра // Україна: аспекти праці. – 2009. – №1. – С. 21–25.

2. Корпоративная социальная ответственность: управленческий аспект: монография / Под общ. ред. д.э.н., проф. И. Ю. Беляевой, д.е.н., проф. М. А. Эскиндарова. – М.: КНОРУС, 2008. – 324 с.

3. Куліш А. Соціальна відповідальність бізнесу в банківській сфері у запитаннях та відповідях / Куліш А. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2007. – 80 с.

4. Осецький В. Л. Соціальна відповідальність корпорацій України як фактор забезпечення їхньої конкурентоспроможності / В. Л. Осецький, В. М. Марченко // Економіка та держава. – 2007. – № 1. – С. 9–12.

5. Панкевич О. З. Соціальна держава: проблеми загальної теорії: монографія/ за заг. ред. П. М. Рабіновича. – Львів: Львівський юридичний інститут МВС України, 2004. – 176 с.

Дар'я Заблодська, аспірант,

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

СИТУАЦІЙНИЙ АНАЛІЗ РЕАЛЬНОГО СЕКТОРУ ЕКОНОМІКИ ЛУГАНСЬКОЇ ОБЛАСТІ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ

В наслідок проведення антитерористичної операції на Сході країни у Луганській області зруйновано близько 2 тис. об'єктів соціальної інфраструктури, житлового фонду, систем життєзабезпечення.

Однією з найбільш зруйнованих і пошкоджених галузей є вугільна промисловість, яка відіграє ключову роль у стабільному функціонуванні електроенергетики, металургійної промисловості, коксохімії, комунального господарства, а також у забезпеченні енергетичної незалежності області, країни та її соціального-економічного розвитку. На цей час на неокупованій території працюють 4 шахти ПАТ «Лисичанськвугілля» і ДП «Первомайськвугілля». Унаслідок ведення бойових дій на території, неконтрольованій українською владою, залишилося 7 підприємств, обсяг видобутку вугілля на яких становить 96 % від обласного (за результатами 2013 року). Питома вага підприємств металургійної галузі на контрольованій Україною території не перевищує 10,3 %. Питома вага продукції машинобудування підприємств підконтрольної Україні території у загальному обсязі реалізації продукції машинобудівного комплексу області за підсумками 2014 року не перевищує 10 %. На цей час на території, підконтрольній українській владі, знаходиться 83 підприємства переробної промисловості, або 14,6 % від загальної кількості підприємств області.

Бойові дії та окупація території значною мірою вплинули на роботу агропромислового комплексу в цілому. Основною загрозою для сільського господарства є неможливість проведення польових робіт зі збору сільськогосподарських культур.

Складна обстановка на сході України негативно позначилась на показниках роботи транспортної галузі. Луганська область дві міжнародні автомагістралі: М-03 Київ – Харків – Довжанський і М-04 Знам'янка – Луганськ – Изварине. Має аеропорт у м. Северодонецьку. Найгірша ситуація спостерігається в Свердловському, Антрацитівському та Міловському районах області. Свердловський район (без міста Свердловськ) - 60,41% доріг в критичному стані; Антрацитівський район (без міста Антрацит) - 57,97%; Міловський район - 55,08%; Біловодський район - 48,82%; Новопсковський район - 37,16%; Краснодонський район (без міста Краснодон) - 36,08%; Попаснянський район - 28,83%; Лутугинський район - 26,86%; Старобільський район - 22,82%; Сватівський район - 18,48%; Слов'яносербський район - 14,84%; Перевальський район - 12,87%; Кременський район - 11,77%; Новоайдарський район - 9,97%; Станично-Луганський район - 7,30% доріг в критичному стані. На території підконтрольній Україні знаходяться 370 пошкоджених об'єктів Укрзалізниці. Відновлено 243 об'єкти на суму 45 млн.

грн., тобто, відновлено 65,7% ушкоджених об'єктів, однак вартість подальшого усунення руйнувань складає 88% від підрахованих збитків.

Станом на 1 квітня 2015 року в результаті бойових дій орієнтовно зруйновано та пошкоджено 11268 житлових будинків (9579 та 1689 відповідно) [1,2]. Повну інформацію щодо забезпечення стабілізації реального сектору економіки Луганській області, зниження витрат, спрощення та скорочення податків, впровадження сучасної та конкурентної системи закупівель і на цій основі поліпшення якості життя населення, максимально можливого зменшення негативних соціально-економічних наслідків наведено у Програмі економічного і соціального розвитку Луганської області на 2015 рік та у Стратегії розвитку Луганської області до 2010 року.

Щодо перспектив розвитку реального сектору економіки Луганської області, то слід зауважити, що передусім доречно провести: заходи з відновлення безпеки населення та налагодження мирного життя (усунення загроз для життя і здоров'я населення: розмінування, обеззараження місцевості, що постраждала від надзвичайних ситуацій техногенного походження, що виникли в результаті бойових зіткнень. Моніторинг умов життя і діяльності населення: визначення загроз хімічного забруднення, наявності токсичних відходів, що могли утворитись в результаті бойових зіткнень., забезпечення їх надійного зберігання та подальшою утилізацією); вжиття заходи із покращення епідеміологічної ситуації (відновлення каналізаційних колекторів та ємностей; очисних споруд. Відновлення режиму водо-, газо- та енергопостачання, роботи каналізації, вивезення побутового сміття. Прибирання в житлових будинках та прибудинкових територіях); відновлення житла (ремонт та поновлення об'єктів житлового фонду, систем життєзабезпечення); відновлення шляхів сполучень (згідно даних Мінінфраструктури України на звільненій від терористів території ремонтно-будівельні роботи можна розпочати на 1419,95 км. автомобільних доріг) [3]; створення умов для інвестування у відновлення зруйнованої інфраструктури регіону, благоустрій населених пунктів тощо. Запровадження пільги з оподаткування такого виду інвестицій.

Список використаних джерел

1. Единый реестр ущерба инфраструктуры Донбасса <http://www.xn--e1aa5aceg.xn--j1amh/>
2. Сайт пошуку зруйнованих будівель у Луганській області і <http://redonbass.org/>
3. Сайт Міністерство інфраструктури України <http://www.mtu.gov.ua/>

Наталія Канут, *ст. викладач,*

Чернівецький торговельно-економічний інститут КНТЕУ, м. Чернівці

РОЛЬ МОЛОДІ У ТРАНСФОРМАЦІЇ СУЧАСНОГО УКРАЇНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА

Молодь завжди є рушійною силою руху вперед, генератором ідей чи прогресивних змін у будь якій сфері. Відомо багато історичних прикладів, коли саме молодь була ініціатором тих чи інших змін, доленосних подій тощо. Сьогодні, як ніколи, ми можемо спостерігати її активність при виборі свого життєвого шляху, напрямку розвитку суспільства та вектору руху держави загалом. Молоде покоління бере активну участь у розвитку і трансформації соціуму, його розбудові та удосконаленні.

Під соціальною трансформацією розуміємо процес внутрішніх змін суспільства, досягнення нового, більш диференційованого і високого рівня впорядкованості, організованості у всіх основних сферах життєдіяльності. Саме ці ознаки трансформації відрізняють її від реформ, які завжди є оновленням або зміною становища без принципового зламу. Реформи, що відносяться, як правило, до часткових змін суспільства і мають справу головним чином з процесами на технічному, соціально-технічному і в меншій мірі на рівні суспільних проблем, які стосуються життя суспільства в цілому [4, с. 456].

Як свідчить соціальна реальність країн Центральної і Східної Європи, в тому числі й України, трансформаційний процес включає в себе ряд стадій:

- соціальну діагностику;
- переоцінку існуючого стану суспільства як кризового і оцінку сутності, змісту і масштабів кризи, яка має системний характер;
- демонтаж старої системи, ліквідація її наявних невідповідностей існуючому рівню суспільного розвитку і його тенденціям;
- нове самовизначення суспільства, висування і обґрунтування шляхів подальшого розвитку.

Серед вітчизняних вчених відсутня єдина думка щодо сутності сучасного українського суспільства і напряму його трансформації. За словами А. Гальчинського, «Україна поступово просувається до так званого соціалізованого капіталізму (Японія, Швеція)» [2, с. 87]. За іншими оцінками, сутністю українського суспільства є феодалізований капіталізм, який «поєднав у собі модернізовані відносини позаекономічного примусу, неринкові зв'язки як ознаки-атрибути феодальної системи з економічною міжіндивідуальною і міжкорпоративною конкуренцією та вільним ринком як ознаками класичного капіталізму» (Є.Суїменко) [3, с. 178].

Трансформаційний процес охоплює всі сфери суспільного життя: економіку, політику, соціальну структуру, освіту, культуру, і в той же час розпадається на ряд послідовних трансформаційних станів, кожний з яких являє собою реально досягнуті переміни в конкретний відрізок часу. Для соціальної трансформації процесу навчання, набуття знань важлива гуманістична

спрямованість сучасної вищої освіти, яка полягає в постановці мети - всебічного розвитку особистості людини, адже саме це визначає розвиток суспільства в цілому. Нині актуальним є створення нових освітніх технологій, які мають сприяти загальному розвитку особистості, формуванню її світоглядної культури, індивідуального досвіду, творчості. Одним із шляхів модернізації освітньої системи України постає впровадження у навчальний процес ВНЗ інноваційних педагогічних технологій і методів. Інновації (італ. *innovazione* - новизна, нововведення) - нові форми організації діяльності і управління, нові види технологій, які охоплюють різні сфери життєдіяльності людства. Сучасна психолого-педагогічна наука та практика використовують термін "інноваційна діяльність", який означає оновлення технології навчання та перебудову особистісних установок викладача. Такою сучасною засадою є розуміння навчального процесу як діалогу особистостей - викладача й студента, які є суб'єктами процесу педагогічної дії. У навчальному процесі вищого навчального закладу активно використовуються діяльнісні методики, а також технології, спрямовані на візуалізацію інформації, методика укрупнення дидактичних одиниць, ігрові методики та ін.

Складність процесу трансформації у будь якій сфері полягає в тому, що відсутня якась оптимальна модель цих змін. Процес формування громадянського суспільства в сучасній Україні наштовхується на ряд перешкод, які обумовлені перехідним періодом і трансформацією всіх суспільних сфер. Руйнація соціальної структури супроводжувалась різкою поляризацією суспільства, при якій більшість населення стала належати до нижчої верстви.

Особливим є становище молоді, яка як носій усього передового і нового, вимушена перебувати у суспільстві, яке ще тільки стало на шлях трансформацій. Наслідком є розчарування, міграція талановитої молоді за кордон у пошуках кращої роботи та долі, зневіра, яка разом з зубожінням призводить до потрапляння у полон шкідливих звичок, криміналу тощо. Структура українського суспільства, зазнавши помітних змін порівняно з радянським часом, досі зберігає багато його рис. Для істотної трансформації необхідне системне перетворення інститутів власності й влади, системи освіти та ін., що триватиме багато років. Але, розпочавши цей нелегкий шлях, Україна, попри усі перешкоди, повинна рухатись у обраному напрямку, бо тільки тоді вона досягне успіху як держава і забезпечить достойне життя своїм громадянам. І українська молодь, як надія будь якої держави, покликана відіграти у цьому процесі трансформації суспільства домінуючу роль.

Список використаних джерел

1. Дворецька Г. Соціологія. Навчальний посібник / К.: КНЕУ, 2002.- 472 с.
2. Основи економічної теорії : Підручник для підготовки мол. спец. / А. С. Гальчинський . - К. : Вища школа, 1995. - 471 с. - ISBN 5-11-004551-8
3. Суїменко Є.І. В якій Україні ми живемо? Ще одна версія сутності «трансформації»... // Соціологія: теорія, методи, маркетинг. - 1998. - № 6. С. 176 - 195.

4. Філософія: Курс лекцій: Навчальний посібник для студентів вищих закладів освіти III-IV рівнів акредитації. - 3-тє видання, перероб. і доповн. - Львів: «Магнолія плюс»; видавець СПД ФО В. М. Піча, 2005. - 506 с. - с. 456-457

Наталя Карпенко к.держ.упр., доц.,
Андрій Карпенко к.е.н., доц.

Запорізький національний технічний університет

РОЗВИТОК СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ

Розвиток концепції корпоративної соціальної відповідальності (КСВ) в Україні був започаткований у 1996 р., з ініціативи Української асоціації якості й Українського союзу промисловців та підприємців. Поступово у вітчизняній практиці почало змінюватись розуміння ролі бізнес-структур як суспільних інститутів та все більше залучатись компаній до використання соціально значимих практик. Про позитивність КСВ почали зазначати й державні інституції та здійснювати поодинокі заходи з підтримки різних ініціатив. Однак, навіть розробка Концепції Національної стратегії соціальної відповідальності бізнесу (СВБ) в Україні не сприяла подальшому прийняттю відповідних нормативних положень та самої стратегії. Отже, до цього часу не забезпечено виконання державою координаційних функцій у сфері розвитку СВБ, а також активна участь у стимулюванні впровадження систем КСВ вітчизняними підприємствами.

В Україні темпи розвитку КСВ є дуже повільними, а зазначені кроки не сприяють суттєвому зростанню даних процесів. Це пов'язано з тим, що майже третина вітчизняних компаній не здійснює заходи із соціальної відповідальності, проте вкладає соціальні інвестиції в розвиток громади та надає різноманітну допомогу регіону. Тобто корисним є висвітлення досвіду таких компаній, які використовують КСВ та є лідерами в ринковому середовищі, що значно впливає на їхню популярність та прибутковість. Однак важливо розуміти, що в короткостроковому періоді соціальні інвестиції є додатковими витратами та відповідно знижують конкурентоспроможність підприємств. Відповідно соціальна відповідальність може бути реалізована у відносно стабільних сприятливих умовах, коли наявні стимулюючі заходи держави та громадянського суспільства, а також підприємство володіє достатнім запасом фінансової міцності.

Обставини, які склалися сьогодні в Україні, та були характерними для попереднього періоду підтверджують такі положення. З 2006 р., коли відбулась офіційна презентація ГД ООН в Україні кількість підписантів з 46 зросла до майже 200 у 2013 р. [1] (в 4,3 рази), що склало лише 0,01% зареєстрованих суб'єктів господарювання та 0,03% активних підприємств (відповідно 1932161 од. та 631184 од. [2]). Крім того, частота та інтенсивність здійснення соціальних

програм українськими підприємствами зросла, проте залишається низькою (близько 30% підприємств здійснюють кожного місяця). На більшості підприємств відсутні спеціальні підрозділи з КСВ, досить слабка система менеджменту та моніторингу соціальних програм та їх результатів, абсолютно відсутня соціальна звітність [3].

Така низька частка соціально відповідальних підприємств свідчить про відсутні можливості та низький рівень відповідальності вітчизняного бізнесу, відсутність переконання про її залежність з розвитком бізнесу, а також суттєво пов'язано з високим рівнем загальної безвідповідальності в Україні. Зокрема, за висновками науковців, що зроблені на основі соціологічного моніторингу Інституту соціології НАН України й представлені у праці [4, с. 64-67] довіра населення країни до соціальних інститутів є обмеженою, а серед функціонуючих інститутів фокус довіри концентрується в просторі сім'ї (94,4%), релігійних організацій (51,7%), трудового колективу, підприємства (49,0%), а також засобів масової інформації (29,9%). Рівень довіри до центральних та місцевих органів влади, правоохоронних органів та судової системи, Президента та Верховної Ради, громадських організацій, бізнесу, профспілок – на рівні 7,3-15,8%. Разом з тим зростає впливовість на життєдіяльність населення соціальних груп і мереж, а також засобів масової інформації, що є більш значущими, ніж система вищої освіти і трудовий колектив.

Про передумови такого стану речей в Україні свідчить практика недотримання законів, «подвійних стандартів» і корупції, які в певній мірі стали реакцією на жорстке, непрозоре та інколи нелогічне обмеження свободи людської діяльності [5, с. 9]. Відповідно суттєві наслідки безвідповідальності в системі суспільних відносин в Україні спричинені ігноруванням правових і соціальних норм, загостренням проблем у відносинах працівників та роботодавців, низьким рівнем конкурентоспроможності та розвитку людського потенціалу тощо. Тобто відбувається знецінення прагнення бути соціально відповідальним, а існуючий стан є відображенням недосконалості системи суспільних відносин, відчуженості між людиною і суспільством, що в умовах нестабільності ще більше підсилює невизначеність наслідків взаємодії, розмиває межі відповідальності, її незатребуваність при гострій потребі суспільної системи в її утвердженні та запровадженні.

Ускладнюється сучасна ситуація соціальної відповідальності бізнесу в Україні також у зв'язку з тривалими конфліктними умовами на Донбасі та в Криму, що створило додаткові ризики втрати ресурсів, сприятливої співпраці та споживання. Загалом роль бізнесу у конфліктних зонах розглядається з трьох позицій (різних стратегій поведінки): вести бізнес як звичайно, вийти з зони конфлікту і залишити регіон чи країну або сприяти встановленню миру. Якщо компанія залишається в країні, розрізняють три рівні корпоративної соціальної відповідальності компаній у конфліктних ситуаціях: комплаєнс (мінімальний рівень, передбачає дотримання компанією норм національного та міжнародного законодавства); «не нашкодь» (передбачає дії з боку компанії, спрямовані на уникнення або пом'якшення негативних наслідків конфлікту); забезпечення

миру (проактивна позиція компанії, участь у реалізації заходів, спрямованих на консолідацію мирних відносин та посилення здатності політичних, соціально-економічних та культурних інституцій до вирішення конфліктів, створення дієвих механізмів для підтримки стійкого миру) [6]. Сьогодні незважаючи на достатньо високий рівень сприйняття сучасних соціально-економічних загроз бізнес не проявив різкої зміни відношення до своєї соціально відповідальної діяльності. За умов тривалого періоду відсутності суттєвих змін у вітчизняній економіці навпаки спричиняється поширеність позиції щодо відсутності жодної відповідальності бізнесу за забезпечення миру (переконання, що врегулювання конфліктів є політичною сферою).

Становлення та розвиток СВБ передбачає: розробку та прийняття законодавчої й нормативно-правової бази, що регулює можливості участі бізнесу в соціальних програмах та в роботі закладів освіти щодо формування соціально відповідальних фахівців; формування дієвої незалежної громадянської експертизи та оцінки результатів соціальних програм, стандартів і якості підготовки бізнес-фахівців; впровадження системи заохочення (морального та економічного) відповідальних суспільних суб'єктів.

Для сучасного вкрай низького рівня розвиненості стану відповідальності в Україні людини, суспільства та держави спонукальним мотивом може стати невідворотність відповідальності за порушення правових і моральних норм незалежно від статусу [4, с. 131]. Особливо це може бути результативним в поточних екстремальних обставинах, коли згуртованість та солідарність людей у суспільстві має зростати, а слабка держава не в змозі виступити консолідуючою силою. Тому саме формування відповідальної громадськості на різних локально-територіальних рівнях, яка здатна визначати пріоритети та здійснювати контроль за діяльністю органів влади і бізнесу сприятиме розвитку соціальної відповідальності та поліпшення соціально-економічної ситуації. Тобто досягти реалізації принципів сталого розвитку в країні можна при модернізації систем управління та суспільних відносин на засадах соціальної відповідальності, коли будуть задіяні мотиваційні механізми до соціально відповідальної поведінки у цій сфері особистості, суспільства, бізнесу, держави.

Список використаних джерел

1. Мережа Глобального договору ООН в Україні змінює організаційну форму. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua/ua/information-centre/news/1721>.
2. Статистична інформація. Державна служба статистики України. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.ukrstat.gov.ua/>.
3. Сайт ООН в Україні – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.un.org.ua>.
4. Діагностика стану та перспектив розвитку соціальної відповідальності в Україні (експертні оцінки): монографія / О.Ф. Новікова, М.Є. Дейч, О.В. Панькова та ін.; НАН України, Ін-т економіки пром-сті. – Донецьк, 2013. – 296 с.

5. Грішнова О.А. Соціальна відповідальність – шлях до європейської соціальної держави в Україні / О.А. Грішнова // Соціально-трудова відносина: теорія та практика : зб. наук. праць. – 2011. – № 2. – С. 5-12.

6. Корпоративна соціальна відповідальність у конфліктні часи: етичні дилеми для бізнесу. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://csr-ukraine.org/library>.

Ольга Карпенко, бакалавр,

Харківський національний університет ім. В. Н. Каразіна, м. Харків

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПАРТНЕРСТВА В УКРАЇНІ

В умовах сьогодення система соціального партнерства – один із важливих елементів формування суспільства в умовах ринкової трансформації.

В країнах з перехідною економікою соціальне партнерство знаходиться у стадії розвитку і переважна кількість соціальних проблем не може бути вирішена через брак фінансування та відсутності взаємопорозуміння між владою, бізнесом, громадськими структурами. Водночас побудова платформи діалогу і визначення перспектив співпраці вкрай необхідна при розвитку соціального партнерства та окресленні його форм [2, с. 2]

В Україні, нажаль, існуюча нині система соціального партнерства не є достатньо ефективною, тому виникає необхідність розглянути її сучасний стан та визначити шляхи її вдосконалення.

Соціальне партнерство — необхідна умова розвитку громадянського суспільства як сукупності незалежних, рівноправних громадян, які взаємодіють, спілкуються, добровільно самоорганізуються на підставі спільних приватних інтересів у громади і об'єднання та захищені необхідними законами від прямого втручання і обмежень з боку держави. На думку дослідників, ключовим аспектом соціального партнерства в широкому сенсі є відносини громадянського суспільства із державою [6, с. 41].

Ідеологія соціального партнерства ґрунтується на визнанні мирного співіснування соціальних груп з різними соціально-економічними інтересами; можливості вирішення конфліктів шляхом взаємоприйнятних компромісів; взаємодії між соціальними партнерами у цивілізованих, конструктивних формах [7, с. 25].

На думку науковців [4, 5] важливою передумовою реалізації соціального партнерства в сучасних умовах є його базування на засадах соціальної відповідальності. Втім, деякі науковці [3] корпоративну соціальну відповідальність ототожнюють з соціальним партнерством. Міркування базуються на твердженні, що соціальне партнерство є одним з найдієвіших засобів формування системи соціальної відповідальності, а останню можна

розглядати, з одного боку, як результат (чи один з результатів) соціального партнерства, а з іншого боку – як обов’язкову умову його успішності [3, с. 305].

Слід зазначити, що на сьогоднішній день система соціального партнерства в Україні сформована недостатньо, а суттєвими проблемами можна вважати:

- корупцію, як суттєву перешкоду на шляху цивілізованого соціального партнерства, переважання корпоративних інтересів і настроїв, зрощення підприємництва з апаратними структурами

- патерналістські настрої у свідомості населення України;

- неповну розвиненість законодавчих, організаційних, соціально-економічних елементів системи соціального партнерства; з боку держави не приділяється достатня увага для розвитку корпоративного законодавства;

- низьку ефективність діяльності профспілок, як представника та захисника інтересів найманих працівників;

- домінування з боку роботодавців, в процесі соціального діалогу;

- нездатність найманих працівників активно та результативно впливати на формування соціальної поведінки роботодавців;

- недостатньо опрацьований зміст колективних угод, що не охоплює важливі сторони соціально-трудових відносин, а також залучення недостатньої кількості найманих працівників для колективно-договірного регулювання;

- «тіньову» економіку в Україні, яка також не сприяє розвитку соціального партнерства [1, с. 189-192].

Для подальшого вдосконалення системи соціального партнерства в Україні виникає необхідність розробки організаційно-економічного механізму підвищення ефективності системи соціального партнерства.

Запровадженням відображених цілей є законодавче регламентування впровадження принципів соціальної відповідальності у практику діяльності підприємств, розробка програм моніторингу рівня розвитку соціального партнерства, інформування суспільства про результати діяльності організацій та підприємств за цими показниками.

Організаційно-економічний механізм передбачає використання і впровадження у практику нормативно-правових умов, які несуть вдосконалення нормативно-правового регулювання соціального партнерства, направлено на забезпечення рівних прав суб’єктів соціально-трудових відносин; організаційно-економічних умов, що надають чітке формулювання основних напрямів розвитку соціально-економічної політики підприємств в галузі трудових і соціальних відносин, посилюють адміністративну відповідальність господарюючих суб’єктів за зобов’язаннями колективного договору; інформаційно-аналітичних умов, які передбачають заходи щодо відкритості інформації про стан соціально-трудових відносин в організації – для найманих працівників; розробка методик оцінки економічної ефективності соціальних інвестицій господарюючих суб’єктів і органів державної влади.

Для вдосконалення системи соціального партнерства в Україні доцільним є впровадження організаційно-економічного механізму, залучення до системи партнерських відносин соціальних груп, які на даний час до неї не входять,

активні дії з боку держави для цілеспрямованої підтримки формування соціально відповідальної поведінки в підприємницькому середовищі.

Список використаних джерел

1. Грішнова О. А. Економіка праці та соціально-трудова відносина. // Знання. - 2007. - С. 559.
2. Грішнова О. А. Соціальний розвиток як чинник економічного зростання / Социально-экономические аспекты промышленной политики. Социальная политика и человеческое развитие: Сб. науч. тр.– Т. 2 / НАН Украины. Ин-т экономики пром-сти; Редкол.: Амоша А. И. (отв. ред.) и др.– Донецк, 2003.– С. 13–18.
3. Соціальна відповідальність: теорія і практика розвитку: монографія / [А.М. Колот, О.А. Грішнова та ін.]; за наук. ред. д-ра екон. наук, проф. А.М. Колота. — К. : КНЕУ, 2011. — 501 с.
4. Гончарова І. Соціальна відповідальність як основа конструктивного діалогу суб'єктів соціального партнерства / І. Гончарова // Вісник ТНЕУ. — 2012. — № 2. — С. 57–63.
5. Галайда Т. О. Роль корпоративної соціальної відповідальності підприємств у розвитку системи соціального партнерства в Україні / Т. О. Галайда, В. В. Скриль, О. М. М'яло // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. — 2012. — № 4 (62). — С. 280–283.
6. Соціальне партнерство і державна політика: від теорії до практики демократизації державного управління : монографія / [В.Ф.Мартиненко, О.М.Крутій, С.Л.Кирий та ін.]; за заг.ред. В.Ф.Мартиненка. – Х.: Вид-во ХарПІ НАДУ "Магістр", 2009. – 252 с.
7. Діденко Н. Державне управління і соціальне партнерство: актуальні проблеми теорії і практики : монографія / Н. Діденко. – Донецьк, 2007. – 404с.

Марина Костюченко, студентка,

ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж», м. Ірпінь

ВИМОГИ ДО ФІНАНСОВОЇ ЗВІТНОСТІ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Актуальність. У сучасних умовах господарювання, коли наша держава має наміри співпрацювати з якомога більшою кількістю європейських країн, питання щодо складання прозорості та достовірної фінансової звітності залишається досить актуальним.

Метою статті є визначення теоретичних аспектів основних сучасних принципів формування фінансової звітності щодо різних користувачів в сучасних умовах господарювання.

Результати. Сучасна наукова література підтверджує те, що дослідженням проблеми щодо вимог фінансової звітності в сучасних умовах господарювання займаються багато провідних вчених. Численні праці присвячено зближенню фінансової звітності вітчизняних підприємств зі звітністю за міжнародними стандартами.

Проблеми формування фінансової звітності у сучасних умовах господарювання висвітлені в роботах багатьох вітчизняних та зарубіжних вчених, зокрема: С.О. Левицька, Я.В. Лебедзевич, О.О. Осадча, Ю.А. Верига, М.М. Орищенко, Н.В. Прохар, Л.І. Леженко.

Відповідно до Національного положення (стандарту) бухгалтерського обліку № 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності», під бухгалтерською звітністю розуміють звітність, що складається на підставі даних бухгалтерського обліку для задоволення потреб певних користувачів. Фінансова звітність, за цим положенням, розглядається як частина бухгалтерської, яка містить інформацію про фінансовий стан, результати діяльності та рух грошових коштів підприємства за звітний період [5].

Формуючи фінансову звітність, перш за все, необхідно чітко визначити, яким вимогам вона повинна відповідати. Законодавство цьому питанню присвятило НП(С)БО № 1, яке так і називається «Загальні вимоги до фінансової звітності». У ньому розглядаються склад та елементи фінансової звітності, її якісні характеристики, принципи підготовки та порядок розкриття інформації в ній. Окрім зазначення десяти основних принципів формування фінансової звітності, в цьому стандарті також зазначається, що інформація, яка надається у фінансовій звітності, має бути дохідливою, доречною, достовірною та давати можливість порівнювати показники як різних підприємств, так і одного підприємства за різні періоди.

Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні», визначаючи мету складання фінансової звітності, виділяє три її основні характеристики, на яких вона повинна бути сформована: повнота, правдивість та неупередженість [2].

Своєю чергою, Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 1 «Подання фінансової звітності» основними загальними характеристиками щодо формування фінансової звітності визначає:

- достовірність;
- відповідність МСФЗ;
- безперервність;
- складання звітності на основі принципу нарахування;
- виділення суттєвих статей в окремі класи;
- періодичність [4].

Аналіз вимог, які необхідно ставити до фінансової звітності, проводять і чимало науковців. Так, В.Г. Швець, аналізуючи систему вимог до фінансової звітності, розділяє їх на правові аспекти та якісні характеристики [8].

П.Я. Хомин виділяє такий особливий і надзвичайно важливий для фінансової звітності аспект, як багатогранність інформації, яка повинна бути відображена у звітності. Різні споживачі інформації потребують різну

інформацію, яка б забезпечувала задоволення їх інтересів саме у тому напрямі, що цікавить користувача – інші ділянки звітності для них мають практично нульову цінність [7].

Порядок подання звітності, їх форми, перелік показників, що до них включаються, є одними із найбільш змінюваних елементів сучасної української звітності. Бажання якомога краще вдосконалити звітність, зробити її більш оперативнішою, детальнішою і якіснішою інколи призводило до того, що фактичні відображення змін не встигали за змінами.

Розглядаючи фінансову звітність як складну інформаційну систему, яка складається з підсистем, О. Левицька зазначає, що «найважливішою з них є система обліку чистого прибутку, що інтегрує всі дані про доходи й витрати суб'єкта господарювання, результатом зіставлення яких є фінансовий результат» [3].

При формуванні інформації у звітності зіштовхуються інтереси різних суб'єктів господарювання. Зовнішні користувачі зацікавлені в тому, щоб отримувана інформація зі звітності була якомога точнішою і відповідала дійсному стану доходів, витрат, активів, пасивів і зобов'язань підприємства. Приймаючи рішення про співпрацю з підприємством, звітність якого аналізується, зовнішні користувачі хочуть звести до мінімуму свої ризики у можливій майбутній спільній діяльності, тому їх перш за все цікавить точність наданих даних.

Суб'єкти господарювання зацікавлені в тому щоб показники розмірів активів та прибутковості у звітах були якомога більшими, що, своєю чергою, робило б їх привабливішими для зовнішніх користувачів, а розмір зобов'язань, відповідно, занижувати. Тому, за наявності можливості коригування показників у бік збільшення привабливості підприємства, в більшості випадків, керівництво підприємства цією можливістю скористається [1].

Ще однією стороною, яку можна виділити в окрему групу зовнішніх користувачів, що має свої специфічні інтереси в значеннях показників звітності, виступає Державна фіскальна служба України. Маючи планові завдання з наповнення бюджету, ця структура зацікавлена в тому, щоб звітність, яка стосується податків, мала якомога більші додатні значення (тобто, щоб платник податку постійно мав суми податкових зобов'язань).

На внутрішньому рівні в податковій було введено таке поняття, як «податкове навантаження» – це співвідношення суми податку до сплати до загальних обсягів реалізації. І якщо показник «податкового навантаження» по звітності був менший за регламентований, то в прийнятті звіту могло бути відмовлено або звіт все-таки приймався, але підприємство потрапляло в «список ризику», тобто до переліку підприємств, на які мають бути відправлені перевірки в першу чергу [6].

Висновки. Сучасні умови господарювання накладають свій відбиток на порядок формування фінансової звітності суб'єктів господарювання. Різні користувачі виставляють до показників фінансової звітності різні вимоги, що відповідають лише їхнім потребам. Першоосновою всіх вимог до показників

фінансової звітності є її достовірність, а отже, правильність відображення в ній даних фінансового обліку.

Список використаних джерел

1. Бондар М. І., Ю. А. Верига, М. М. Орищенко, Н. В. Прохар, Л. І. Леженко/ Звітність підприємства: підручник.–Київ: Центр учбової літератури, 2015. – 570с.
2. Закон України «Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні» від 16 липня 1999р. № 996XIV [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/996-14>.
3. Левицька О. Відображення результатів діяльності у формах фінансової звітності підприємства / О. Левицька [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum./Ecan/2010_6/pdf/levytska_o.pdf.
4. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку № 1 «Подання фінансової звітності» від 1 січня 2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/929_013.
5. Національне положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1 «Загальні вимоги до фінансової звітності» від 7 лютого 2013 р. № 73 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/z0336-13>.
6. Податковий кодекс України від 20 вересня 2015р. № 2755-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>.
7. Хомин П. Я. Формування звітності в підсистемах фінансового, управлінського й податкового обліку : монографія / П. Я. Хомин. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 288 с.
8. Швець В. Г. Теорія бухгалтерського обліку : підручник / В. Г. Швець. – 3-тє вид., перероб. і доп. – К. : Знання, 2008. – 535 с.

Маргарита Кроленко, аспірант

Інститут економіко-правових досліджень НАН України, м. Київ

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ АСПЕКТ СПІВРОБІТНИЦТВА ПРИКОРДОННИХ РЕГІОНІВ

Організація співробітництва прикордонних регіонів може бути здійснено у будь якій формі, а саме у формі Єврорегіону, транспортного коридору, торгових мереж, кластери, парки тощо. Проте, спочатку має бути укладена угода співробітництво прикордонних регіонів з урахуванням діючого українського законодавства. Отже, пропонується проект угоди про співробітництва прикордонних регіонів з боку України.

**УГОДА
про співробітництво прикордонних регіонів**

« ____ » _____ 2016 року

Обласна державна адміністрація, в особі її голови з однієї сторони та _____ в особі її голови _____ з іншої сторони, на основі чинного законодавства уклали угоду про наступне:

1. ПРЕДМЕТ І МЕТА УГОДИ

1.1. Предметом угоди є активізація співробітництва прикордонних регіонів, яке має на меті розвиток економік прикордонних регіонів.

1.2. З метою розвитку партнерства між підприємствами різних регіонів у різних видах економічної діяльності та різних форм власності регіональні органи виконавчої влади домовились про здійснення спільних заходів з активізації співробітництва.

2. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

2.1 Сторони будують відносини на основі принципів взаємної поваги, цивільного врегулювання спорів співробітництва, сумлінного виконання взятих зобов'язань, а також інших загальноновизнаних норм вітчизняної системи права.

2.2. Сторони для активізації співробітництва сприяють формуванню і розвитку економічних і торговельних відносин, кооперації технологічно пов'язаних виробництв для розвитку економік прикордонних регіонів, і мають право укладати інші угоди для реалізації суспільних проектів.

2.3. Сторони можуть здійснювати співробітництво в різних організаційно-правових формах, які не суперечать чинному законодавству України.

2.4. Фінансування спільних заходів щодо співробітництва цією угодою не передбачається.

3. ЕКОНОМІКО-ПРАВОВІ ОСНОВИ СПІВРОБІТНИЦТВА СТОРІН

3.1. Угода ґрунтується на положеннях Модельного Закону щодо міжрегіонального співробітництва від 31.10.2007, [Закону України «Про співробітництво територіальних громад»](#) від 17.06.2014 № 1508-VII і Постанови Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 06.08.2014 № 385

4. ПРАВА ТА ОБОВ'ЯЗКИ СТОРІН

4.1 Кожна сторона має право: вносити пропозиції іншій стороні стосовно вирішення питань, що виникають під час реалізації угоди; запитувати й одержувати в установленому порядку від іншої сторони інформацію та документи, необхідні для виконання угоди.

4.2 Сторони зобов'язані: виконувати свої зобов'язання за угодою в установлені порядок і строки та сприяти іншій стороні в їх виконанні; вчасно повідомляти про зміни чи інші обставини, що можуть вплинути на виконання сторонами своїх зобов'язань за угодою; інформувати іншу сторону у порядку, визначеному угодою, про стан здійснення спільних заходів.

4.3 Сторони забезпечують проведення моніторингу стану виконання угоди та надання відповідної інформації іншій стороні.

4.4. Сторони забезпечують оприлюднення звіту про виконання угоди у засобах масової інформації.

5. ВИРІШЕННЯ СПОРІВ

5.1. Усі спори, що виникають, вирішуються шляхом переговорів між Сторонами. Якщо відповідний спір неможливо вирішити шляхом переговорів, він вирішується в судовому порядку за встановленою підвідомчістю та підсудністю такого спору відповідно до чинного законодавства.

5.2. Сторони несуть відповідальність за невиконання або неналежне виконання своїх зобов'язань за Угодою відповідно до чинного законодавства.

5.3 У разі порушення строків здійснення спільних заходів сторони зобов'язані організувати роботу для виправлення становища.

6. ДІЯ УГОДИ

6.1. Ця угода вважається укладеною і набирає чинності з моменту її підписання Сторонами та скріплення печатками. Дія угоди припиняється у зв'язку із закінченням її строку.

6.2 Умови угоди можуть бути змінені за письмовою згодою сторін. Дія угоди може бути припинена достроково за письмовою згодою сторін. Сторона, що ініціює дострокове припинення дії угоди, письмово повідомляє про це іншу сторону не пізніше ніж за місяць до дати, з якої вона передбачає припинити дію угоди.

6.7 Угоду укладено у двох примірниках, які мають однакову юридичну силу.

7. МІСЦЕЗНАХОДЖЕННЯ І РЕКВІЗИТИ СТОРІН

Таким чином, співробітництво прикордонних регіонів повинні включати в себе сукупність заходів щодо розвитку прикордонних регіонів у сфері економічної співпраці, адаптації його до європейських стандартів, розширення кола суб'єктів, які можуть подавати пропозиції щодо його уніфікації, а також до покращення організаційного забезпечення даного процесу.

Список використаних джерел

1. Модельний Закон щодо міжрегіонального співробітництва від 31.10.2007 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/997>

2. [Закон України «Про співробітництво територіальних громад»](#) від 17.06.2014 № 1508-VII [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1508-18>

3. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної стратегії регіонального розвитку на період до 2020 року» від 06.08.2014 № 385 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/385-2014>

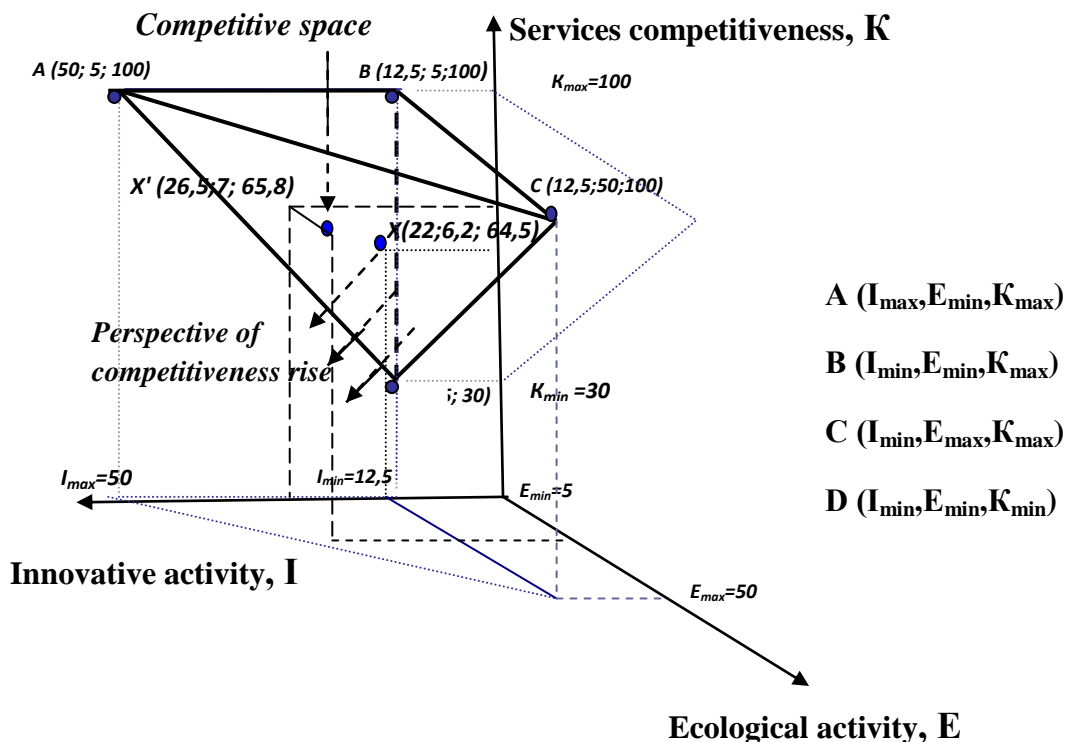
Yelena Latysheva, senior teacher,

Donbas state machine-building academy, Kramatorsk

FORMATION OF MODEL OF "COMPETITIVE SPACE" OF SOCIALLY RESPONSIBLE ENTERPRISE

The socially responsible enterprise has to consider global processes in the economic space. Under such conditions complex increase of enterprise competitiveness on the basis of ecological marketing and innovative development has to be done. Special attention should be paid to its place determination in general competitive environment. The use of economic-mathematical instruments [1, 140-145;2;3] for competitive profile presentation of the socially responsible enterprise as

"three-dimensional space" (picture 1) [4,с. 475-480] would be chosen as the best area of competitive environment modeling for industrial socially responsible enterprise.

Pict. 1. Change of enterprise position towards the perspective of competitiveness rise for the formation of an optimal model of socially responsible business

source: authoring

The parameters of “competitive space” (picture 1) for the formation of an optimal model of socially responsible business are defined within the enterprise: Y axis – competitiveness (K) of enterprise - degree of conformity of economical activity of the company to the requirements of target customers in comparison to the competitors; Z axis – innovative activity (I) of the enterprise - stage (ability and readiness) and effectiveness of new technologies implementation into economical activity; X axis – ecological activity (E) of the enterprise – stage (ability and readiness) and effectiveness of ecological programs development and realization at the enterprise according to the present requirements of ecological safety.

Positioning process of enterprise in competitive space:

$$I_{min} \leq I \leq I_{max}, E_{min} \leq E \leq E_{max}, K_{min} \leq K \leq K_{max} \quad (1)$$

If $I_{min} \leq I \leq I_{max}$, $E_{min} \leq E \leq E_{max}$, $K_{min} \leq K \leq K_{max}$ ($f(0,0,0) > 0$, $f(I,E,K) > 0$, $f(0,0,0) < 0$, $f(I,E,K) < 0$), the plant is in the “space of competitiveness”. It is necessary to form development strategy of the enterprise (according to estimation results). If this requirement is not fulfilled, the enterprise is outside the “competitive

space”. So, it is necessary to carry out the analysis of external and internal environment, elicit “gaps” in the activity and define lines of further development. If the enterprise moves to the “perspective of competitiveness rise” area, space parameters move to optimal level of enterprise competitiveness and its innovation for all low scale of negative influence on the environment.

Component optimization – “ecological activity” for the formation of a socially responsible business model was conducted due to the implementation of the program of ecologically oriented enterprise control and measures for lowering of the harmful environmental effects.

After implementation of additional measures for environmental safety, vector motion to the perspective of competitiveness rise of the airport became the result of technique approbation.

Point X (22; 6,2; 64,5) and point X' (26,5; 7; 65,8) define the position of industrial enterprise (enterprise "N") before and after optimization ecological measures accordingly. This indicates the rise of its general competitiveness.

Maximum and minimum parameters for competitive space were defined by the experts [7,c. 475-480]: I_{\max} was defined at 50-point level, I_{\min} is 12,5, E_{\max} is 50, E_{\min} is 5, K_{\max} is 100, and K_{\min} is 30. Equation for every plane passing through three points:

$$f(I, E, K) = (I - I_{\max}) * (E_{\max} - E_{\min}) * (K_{\min} - K_{\max}) - (K - K_{\max}) * (E_{\max} - E_{\min}) * (I_{\max} - I_{\min}) - (E - E_{\min}) * (I_{\max} - I_{\min}) * (K_{\min} - K_{\max}) \quad (1)$$

Thus, optimal function defines the competitive space of the enterprise:

$$f(I; E; K) = (17,5 - 50) * (50 - 5) * (30 - 100) - (64,5 - 100) * (50 - 5) * (50 - 12,5) - (22,5 - 5) * (50 - 12,5) * (30 - 100) = f(17,5; 22,5; 64,5)$$

The check up proves that the industrial enterprise "N" is in “competitive space” (Picture 1), because the following conditions are complied:

- according to the parameters of innovative activity: $12,5 < 17,5 < 50$;
- according to the parameters of ecological activity: $5 < 22,5 < 50$;
- according to the services competitiveness: $30 < 64,5 < 100$.

After implementation of the program of ecologically oriented development of the industrial enterprise "N" it is noted the rise of the following levels: according to the “ecological activity” component by $\Delta E_{X - X'} = 11,43\%$, according to the “innovative activity” component by $\Delta I_{X - X'} = 16,98\%$, according to the services competitiveness by $\Delta K_{X - X'} = 4,87\%$. So, there is an opportunity to control the general competitiveness of the enterprise due to the control measures according to one component (“ecological activity”).

Introduced approach for “competitive space” formation (parameters of services competitiveness of industrial enterprise, its innovative and ecological activity were chosen as the main control parameters) gives the opportunity to provide effectiveness of the industrial enterprise in competitive environment.

After formation of competitive space of the socially responsible enterprise there is a possibility to estimate enterprise position towards the limits of its competitive space, gaps defining according to the specified characteristic, perspective defining for movement control (along the vector of one key space component – “ecological activity”) to perspective of general competitiveness rise of the enterprise.

References

1. Ilyenko O.V. Formuvannya konkurentno-tsinovogo prostoru funktsionuvannya subiekta mizhnarodnogo pidpriemnytstva / [O.V. Ilyenko] // Formuvannya rynkovykh vidnosyn v Ukraini : Zbirnyk naukovykh prats. – 2013. – № 3. – P. 140-145
2. Kalinina Y.F. Formirovaniye effektivnoy sistemy upravleniya zatratami v protsesse realizatsii konkurentnoy strategii promyshlenogo predpriyatiya / Dis. ... k. e. n: 08.00.05, Bryanskiy gos. tekhn. un-t. - Moskva: RGB, 2007 – 187 p.
3. Kuznetsova A.S. Sovershenstvovanie upravleniya proizvodstvennymi zatratami na promyshlenykh predpriyatiyah. / Dis.. k. e. n: 08.00.05, Ufimskiy gos. aviatsionnyy tekhn. un-t. – Moskva: RGB, 2007 – 192 p.
4. Latysheva Yelena. Formation of model of "competitive space" of aircraft industry. / Актуальні проблеми економіки. Наукове видання. – Київ, №10(160), 2014 , с. 530, С. 475-480

**Елена Латышева, ст преподаватель,
Марина Подгора, магистр,**

Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск

ОЦЕНКА ИНВЕСТИЦИОННОЙ ПРИВЛЕКАТЕЛЬНОСТИ УКРАИНСКОГО ПРЕДПРИЯТИЯ В УСЛОВИЯХ ЕВРОИНТЕГРАЦИОННЫХ ПРОЦЕССОВ

В условиях стремления отечественных предприятий к получению доступа к европейскому рынку особую актуальность приобретают вопросы формирования инвестиционно привлекательного и социально ответственного бизнеса. В современных нестабильных экономических условиях в Украине остро стоят вопросы необходимости привлечения инвестиций для дальнейшего развития предприятий, создание всех условий для успешного осуществления инвестиционных и инновационных проектов с учетом всех рисков факторов и перспектив развития бизнеса, что, в свою очередь, предполагает более жесткие требования отбора проектов, обоснования их эффективности, использование

такой модели оценки инвестиций, которая позволила бы дать дальнейшую оценку предпринимательского и инвестиционного потенциала предприятия в целом. Формирование положительного имиджа привлекательного для инвестиций бизнеса невозможно без эффективной инвестиционной политики самого предприятия с учетом специфики оценки предпринимательского [3,с.212-217; 4,с.128; 5,с.145-151] и экономического потенциала [6, с.252-259], особенностей отбора инвестиционных проектов [7,с.20-24] и этапов формирования инвестиционной политики предприятия [8,с.6].

В условиях экономического спада Украины инвестору необходимо провести тщательный анализ правовых условий инвестиционной деятельности, текущей и прогнозной конъюнктуры инвестиционного рынка, в т.ч. и европейского, дать оценку отдельных объектов инвестирования; рассмотреть возможности и условия приобретения отдельных активов; провести тщательную экспертизу отобранных объектов инвестирования.

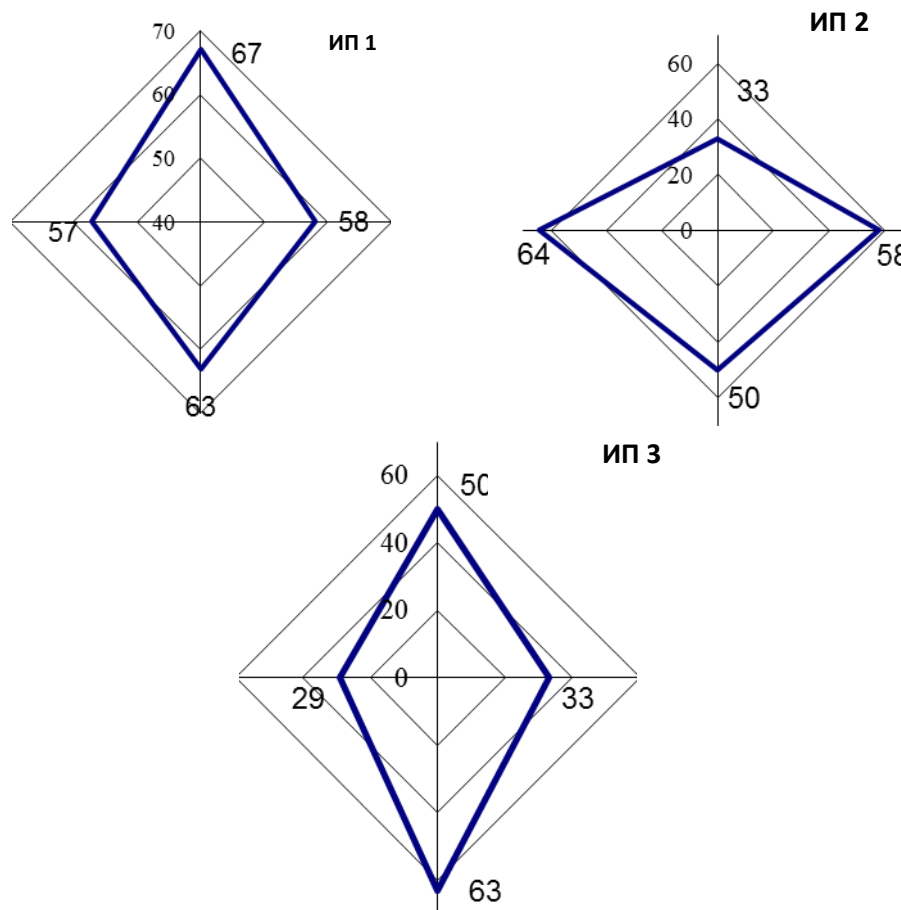

Рис. 1. «Квадраты потенциалов» трех альтернативных инвестиционных проектов

При составлении бизнес - плана развития, формировании инвестиционной политики, а также для обоснования инвестиционной привлекательности объекта инвестирования (предприятия) предлагается использовать графоаналитический подход - метод «квадрат потенциала», использование которого ранее осуществлялось в других направлениях оценки без учета особенностей

формирования инвестиционной политики на отечественном предприятии: для комплексной рейтинговой оценки предпринимательского потенциала предприятия в целом [3,с.212-217; 4,с.128; 5,с.145-151], для оценки экономического потенциала [6, с.252-259], а так же для анализа эффективности реализации проектов [7,с.20-24].

Механизм комплексной рейтинговой оценки инвестиционных проектов (ИП) в условиях современного предприятия машиностроения Донецкой области дал возможность выбора из трех альтернативных инвестиционных проектов (ИП) благодаря применению метода «квадрат потенциала», что позволило провести ранжирование по четырем ключевым разделам ("векторам потенциалов") и выявить "узкие места" (исключить проекты не отвечающие международным экологическим стандартам и критериям социально ответственного бизнеса), определить оптимальную область для инвестирования (по ИП №1 по всему спектру анализируемых критериев были получены наилучшие результаты, а по показателям экономической эффективности достигнут максимум -67%).

Таким образом, предлагаемый выше графоаналитический подход позволяет разработать управленческие решения, направленные на выявления резервов наращивания инвестиционного потенциала и инвестиционной привлекательности предприятия, дальнейшее развитие оптимальной инвестиционной политики:

- оценка общей потребности в инвестиционных ресурсах (и по отдельным этапам), анализ целесообразности привлечения заемных финансовых средств, обеспечение минимизации рисков по каждому объекту инвестирования, ранжирование отдельных объектов инвестирования по уровню их рисков и отбор тех из них, которые обеспечивают их минимизацию;

- разработка комплекса мероприятий для обеспечения ликвидности инвестиций, ранжирование отдельных проектов и их отбор, в т.ч. и с учетом уровня их ликвидности.

Список использованных источников

1 Беренс, В. Руководство по оценке эффективности инвестиций / Вернер Беренс, Питер М. Хавранек; пер. с англ. А. О. Гридина [и др.]; под ред. Н. В. Сараева. – 2-е изд., перераб. и доп. – М. : АОЗТ "Интерэксперт", "ИНФРА – М", 1995. – 528 с. – ISBN 92-1-10629-1 (Австрия), ISBN 5-85523-012-0 (Россия)

2 Костенко, Т.Д. Економічний аналіз і діагностика стану сучасного підприємства : навч. посібник / Т. Д. Костенко [и др.]. – 2-е вид., перероб. і доп. – К. : Центр навчальної літератури, 2007. – 400 с. – ISBN 978-966-364-452-3

3 Федонін, О.С. Потенціал підприємства: формування та оцінка : навч. посібник / О. С. Федонін, І. М. Репіна, О. І. Олексюк. – К. : КНЕУ, 2004. – 316 с. – ISBN 966-574-519-0

4 Валдайцев, С. В. Оценка бизнеса и управление стоимостью предприятия : уч. пособие для вузов / С. В. Валдайцев. – М. : ЮНИТИ-ДАНА, 2001. – 720 с. – ISBN 5-238-00251-3

5 Грязнова, А. Г. Оценка бизнеса: учебник для вузов / А. Г. Грязнова [и др.]; под ред А. Г. Грязновой. – М . : Финансы и статистика, 2000. – 512 с. – ISBN 5-279-02013-3

6 Добыкина, Е.К. Экономический потенциал: структура и методы оценки уровня его реализации / Е. К. Добыкина, В. С. Рыжиков // Вісник ДДМА. Збірник наукових праць. – 2005. – №1 – 316 с. – С. 252 – 259.

7 Добыкина, Е.К. Оценка эффективности инвестиционных проектов с использованием графоаналитического метода «Квадрат потенциала» / Е.К. Добыкина, М.Н. Яковенко, Е.В. Латышева // Культура народов Причерноморья: научный журнал. – Симферополь: Крымский НЦ НАНУ, Таврический национальный университет им. В. И. Вернадского, МВЦ "Крым". – 2006. – №85. – С. 20-24.

8. Кудряшов, И.Н. Совершенствование инвестиционной политики на предприятиях металлургической отрасли: автореферат дисс. ... канд. экон. наук : разослан к защите 29.06.07 г. в библиотеку Санкт - Петербургского государственного горного института им. Г. В. Плеханова – [Электроний ресурс] / Кудряшов Игорь Николаевич. – С.- Пб. : СПбГГИ, - 2007. - 19 с. – Режим доступа: <http://www.spmi.ru/download/kudryashov.doc>.

Світлана Лучик, д.е.н., проф.,

*Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ: РОЛЬ ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ У СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОМУ РОЗВИТКУ РЕГІОНІВ

Процеси, що відбуваються в Україні, об'єктивно ведуть до необхідності усвідомлення значимості проблеми соціальної відповідальності суб'єктами суспільства. Соціально відповідальна поведінка передбачає усвідомлення суб'єктом всієї повноти вимог, що пред'являються до нього іншими суб'єктами стовно взятих на себе зобов'язань дотримуватись соціальних норм. Соціальна відповідальність організацій відноситься до дій, спрямованих на підтримку стійкого розвитку суспільства і довкілля та "сприяє сталому розвитку, здоров'ю і добробуту суспільства; відповідає інтересам груп та зацікавлених осіб, чинній нормативній базі та міжнародним зобов'язанням, інтегрована у діяльність організації або компанії та здійснюється у повсякденній діяльності" [1].

Відповідальність як соціальне явище охоплює практично усі без винятку види діяльності. Розуміння і сприйняття соціальної відповідальності усіх видів людської діяльності, на думку О. Грішнкової, С. Бех, має закладатись ще з часів учнівства і студентства кожної людини, яка в майбутньому стане відповідальним працівником, керівником, підприємцем, громадянином. Саме тому дуже важлива імплементація та розвиток корпоративної соціальної

відповідальності у вищих навчальних закладах" [2, с.11]. Так, соціальну відповідальність в широкому аспекті можна розглядати як одну з соціальних функцій вищих навчальних закладів. Згідно Закону України "Про вищу освіту" основними завданнями вищого навчального закладу в контексті соціальної відповідальності є "участь у забезпеченні суспільного та економічного розвитку держави через формування людського капіталу; формування особистості шляхом патріотичного, правового, екологічного виховання, утвердження в учасників освітнього процесу моральних цінностей, соціальної активності, громадянської позиції та відповідальності, здорового способу життя, вміння вільно мислити та самоорганізовуватися в сучасних умовах; збереження та примноження моральних, культурних, наукових цінностей і досягнень суспільства; поширення знань серед населення, підвищення освітнього і культурного рівня громадян; налагодження міжнародних зв'язків та провадження міжнародної діяльності в галузі освіти, науки, спорту, мистецтва і культури; вивчення попиту на окремі спеціальності на ринку праці" [3, ст. 26].

У Чернівецькій області в 2014/2015 навчальному році підготовку фахівців з вищою освітою за професійним спрямуванням здійснюють 17 вищих навчальних заклади (ВНЗ), з яких 13 ВНЗ I-II рівнів акредитації, 4 ВНЗ III-IV рівнів акредитації. Всього в цих закладах навчалися 32,1 тис. осіб.

Відомо, що соціальна відповідальність вищого навчального закладу (ВНЗ) реалізується в двох напрямках: регіоналізація та інтернаціоналізація. Інтернаціоналізація діяльності ВНЗ, за визначенням О. Нітенко, є одним із чинників становлення глобального простору вищої освіти й класифікується як зовнішня (міжнародна академічна мобільність) і внутрішня (впровадження світових стандартів, інтернаціоналізація навчальних курсів, міжкультурних програм тощо)" [4, с.206]. В Чернівецькому торговельно-економічному інституті КНТЕУ інтернаціоналізація освіти проявляється в організації і проведенні міжнародних конференцій, забезпеченні закордонних стажувань викладачів, створенні умов для наукових досліджень, викладання, проведення консультацій в університетах Білорусі, Австрії, Румунії, Росії, Великобританії, Польщі, Франції, та інших країн, мобільності студентів в рамках різних державних і регіональних програм, можливість одержання подвійного диплому.

Регіоналізація проявляється у співпраці ВНЗ з бізнесом, органами влади, іншими навчальними закладами та науковими осередками в регіоні.

Роботодавці регіону вимагають від освіти підготовки кадрів вищої кваліфікації, здатних забезпечити високу ефективність діяльності їхніх підприємств. З такої позиції основою соціальної відповідальності вищих навчальних закладів є надання високоякісних і затребуваних суспільством освітніх послуг, а також проведення актуальних наукових досліджень. Одним із напрямків реалізації соціальної відповідальності ВНЗ є стажування студентів на підприємствах і отримання досвіду роботи в реальних умовах. Практичній підготовці студентів Чернівецького торговельно-економічного інституту КНТЕУ сприяє тісна довгострокова співпраця інституту з більш як 200 підприємствами та установами краю. Також практична підготовка реалізується в межах віртуальних тренінгових підприємств та філіалів кафедр на

виробництві. З метою сприяння працевлаштуванню студентів і випускників щороку в ЧТЕІ КНТЕУ проводяться «Ярмарки кар'єри» за участі провідних підприємств-роботодавців. Висока інтенсивність круглих столів, семінарів, дуальних-лекцій за участю роботодавців дає змогу вищому навчальному закладу йти у ногу із практикою, швидко адаптуватися до нових вимог ринку праці, ініціювати ліцензування нових спеціальностей та магістерських програм, працевлаштовувати випускників.

Водночас система вищої освіти повинна створювати сприятливі умови, щоб виховувати не тільки висококваліфікованих фахівців, але і гідних громадян країни з розвиненим почуттям громадського обов'язку, відповідальності перед суспільством. Залучення регіональними органами влади викладачів і студентів ВНЗ до реалізації спільних інноваційних програм і проектів забезпечує взаємовигідне співробітництво та сприяє прискореному розвитку суспільства, зменшенню політичних і соціальних ризиків.

Активна співпраця органів влади і місцевого самоврядування Чернівецької області з провідними науковцями міста свідчить про вміле використання можливостей та механізмів, яке дає таке співробітництво. Так, науково-педагогічні кадри Чернівецького торговельно-економічного інституту активно залучаються до розробки регіональних програм соціально-економічного розвитку області (Програма розвитку міста Чернівців, Програма підтримки розвитку малого підприємництва області, Стратегія розвитку туризму); спільних проектів з громадськими організаціями, у т.ч.:

- проект «Еко-Карпати – розвиток еко-бізнесу в прикордонних Карпатах як спосіб поліпшення конкурентоспроможності економіки», що реалізується в рамках Спільної операційної програми Румунія-Україна-Республіка Молдова (разом з Чернівецькою міською громадською організацією «Бізнес-центр»);

- проект «Розробка бренду міста Чернівці», що здійснюється за підтримки Німецького товариства міжнародного співробітництва GIZ;

- проект «Eastern Partnership Territorial Cooperation» (Територіальна співпраця країн Східного партнерства), результатом чого була запропонована ідея створення Транскордонного культурно-освітнього ресурсного центру Молдова-Україна разом з партнерами: Кишинівським державним педагогічним університетом ім. Іона Крянге, ONG “IRFFONLUS”, Foundation “Solidarity and Progress” тощо.

Отже, соціальна відповідальність вищих навчальних закладів як внесок у соціально-економічний розвиток регіону і держави реалізується через:

надання освітніх послуг, що забезпечують конкурентоспроможність випускників навчальних закладів на ринку праці;

дотримання морально-етичних принципів у навчанні (боротьба з плагіатом, списуванням, тощо);

формування заходів соціальної захищеності випускників за рахунок сприяння їх працевлаштуванню;

постійне підвищення професійної кваліфікації професорсько-викладацького складу,

постійне поліпшення якості корпоративного управління та підвищення прозорості освітніх програм;

ведення діалогу із роботодавцями та прийняття рішень, що стосуються освітньої діяльності, на основі розумного балансу інтересів сторін;

сприяння економічному розвитку регіону шляхом участі у виконанні інноваційних проектів;

сприяння суспільному розвитку регіонів шляхом просвітницької, волонтерської діяльності, соціальної спрямованості навчальних програм.

Список використаних джерел

1 Міжнародний стандарт ISO/FDIS 26000 "Керівництво з соціальної відповідальності [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://www.iso.org/obp/ui/#iso:std:iso:26000:ed-1:v1:en>.

2 Грішнова О. Соціальна відповідальність університетів України: порівняльний аналіз та основні напрями розвитку / О. Грішнова, С. Бех // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2014. №5(158). – С.11-17.

3 Закон України "Про вищу освіту" від 01.07.2014 № 1556-VII [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

4 Нітенко О. Інтернаціоналізація вищої освіти як фактор розвитку університету / О. Нітенко // Освітологічний дискурс, 2015, № 2 (10).- С.205-216.

Василь Лучик, д.е.н.
Маргарита Лучик, к.е.н.

*Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

СТАН СОЦІАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ СІЛЬСЬКОГО НАСЕЛЕННЯ УКРАЇНИ

Об'єктивний діагноз соціального стану українського селянства свідчить про те, що основні соціальні ризики – бідність, майнова диференціація населення, відчуженість значної кількості громадян від суспільного життя, звуження їх доступу до освіти, медицини і культури – досягли масштабів, які можуть становити реальну загрозу національній безпеці держави. Практично за всіма найважливішими соціальними показниками світового цивілізаційного розвитку Україна продовжує перебувати на небезпечній межі.

В соціально-економічному житті України сільські території займають особливе місце. На них проживає 31,1% населення нашої держави і припадає 90% її площі. Значимість цих територій посилюється їх винятковим внеском у

формування основ продовольчої безпеки та нарощування експортного потенціалу країни.

У 2014 р зареєстровано найвищий рівень безробіття серед 15-24-річних за 2008-2014 рр. – 23%. Порівняно із світовими даними цифри офіційного молодіжного безробіття в Україні, на перший погляд, не критичні. Так, за офіційними даними, рівень молодіжного безробіття досяг у Греції 58,3%, Іспанії – 55,5%, Хорватії – 50,0%, Італії – 40,0%, Португалії – 38,1%, Словаччині – 33,7%. У середньому в країнах Євросоюзу (28 країн) рівень безробіття серед молоді становить 23,6% [1].

Україна потрапила в дев'ятку держав, де очікувана тривалість життя нижча від показників 1970-х років. За наведеними у доповіді ПРООН вочевидь заниженими даними, у 2013 р. тривалість життя в Україні становила тільки 68,0 року і була навіть меншою за середню по світу (70,8 року), перебуваючи в рейтингу разом із Монголією на 120-му місці після Філіппін, Молдови, Кірибати.

Характерною особливістю України на сучасному етапі є зростаюча бідність серед працюючого населення. В середньому 21,4% селян мають грошові доходи, нижче прожиткового мінімуму. Перевищення грошових витрат селян над доходами становило в середньому 0,82. Також співвідношення доходів найбагатших та найбідніших селян в Україні є надзвичайно великим. Розрив між грошовими доходами 20% найбільш та 20% найменш забезпеченого населення сільських територій становить в середньому 3,2 рази. Однак, ряд досліджень показали, що насправді це співвідношення в цілому для України складає приблизно 35-40 до 1-го. У той же час, наприклад, у Швеції цей показник становить 3,6 до 1-го, в Португалії – 7,3 до 1-го, в Японії – 4 до 1-го, в Гондурасі – 38 до 1-го [2].

Забезпечення економічної безпеки сільського господарства вимагає забезпечення соціальних стандартів, зокрема, високої якості трудового потенціалу, поліпшення умов життя, праці, побуту, дозвілля сільського населення, оздоровлення демографічної ситуації тощо [3, с. 18].

До основних пріоритетів соціального розвитку села слід віднести, насамперед, організаційно-економічні та правові заходи, які мають бути спрямовані на зміцнення матеріально-технічної бази сільськогосподарських підприємств і соціальної сфери села в цілому. Обґрунтовано, що мінімальний розмір державних капіталовкладень, спрямованих на розвиток АПК і сільських територій, має становити не менше 1% ВВП (на будівництво об'єктів невикробничого призначення у сільській місцевості спрямовується не менше 50 % державних капіталовкладень, передбачених цією статтею). Однак, в реальності ці норми не виконуються. Для побудови на сільських територіях закладів освіти, культури і спорту, охорони здоров'я та інших комунальних об'єктів держава коштів не виділяє, а бюджети сільських та селищних рад не мають коштів навіть на капітальні ремонти. Житловий фонд в селах, як правило, збільшується за рахунок будівництва житла самими селянами. Показник наявності житлового фонду в середньому на одну особу, яка

проживає в сільській місцевості, становить 26-27 м². Для міського мешканця цей показник дещо нижчий – 21-22 м².

Комплексний показник соціальної безпеки населенні сільських територій України коливався від 1,081 (2009 р.) до 0,912 (2014 р.) (рис. 1).

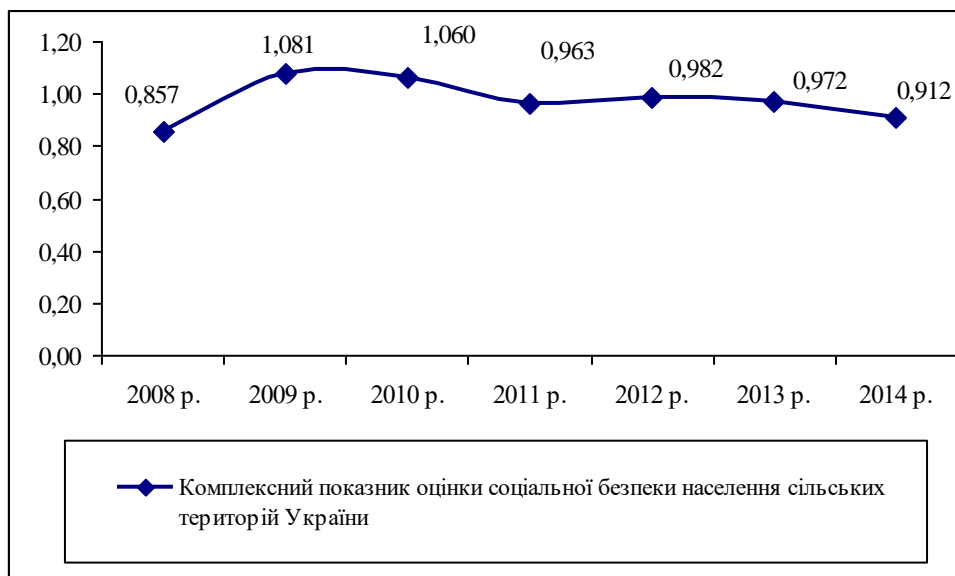

Рис. 1. Динаміка комплексного показника оцінки соціальної безпеки населення сільських територій України

За 2011-2013 рр. спостерігається зниження комплексного показника соціальної безпеки до рівня 0,96-0,98. У 2014 р. цей показник склав 0,912, що свідчить про нестійкий розвиток людського капіталу і соціальної інфраструктури сільських територій і практично критичний стан соціальної безпеки.

Погіршує і без того незадовільний стан соціальної безпеки сільських територій і суб'єктів, які здійснюють свою діяльність в сільському господарстві, неупинний процес погіршення природного довкілля. Сільське господарство завжди посідало і посідатиме провідне місце в розв'язанні економіко-екологічних проблем, оскільки є тією галуззю національної економіки, екологічні проблеми в якій виявляються в усій багатоплановості та складності. Галузь, з одного боку, впливає на навколишнє природне середовище шляхом вилучення з нього для своїх потреб води, добрив, рослинності, а, з іншого боку, – зазнає впливу цілого комплексу природних факторів, зокрема, вітру, опадів, сонячного випромінювання тощо.

Висновки. Рівень соціальної безпеки сільських територій в Україні критичний. Важка соціально-економічна і політична ситуація в країні проковує міграцію, особливо сільського населення, за кордон. Тотальне поширення бідності працюючого населення, гіперінфляція, низькі стандарти оплати праці, зростання фінансової та матеріальної диференціації населення можуть спровокувати соціальний вибух. Лише стале економічне зростання держави

зможе вирішити проблеми досягнення високого рівня соціальної безпеки села і держави в цілому.

Список використаних джерел

1 Евростат - обозреватель данных [Електронний ресурс]. – Доступ до ресурсу: <http://appsso.eurostat.ec.europa.eu/nui/submitViewTableAction.do>.

2 Унормування співвідношення доходів громадян – ключовий елемент економічного та соціального розвитку України [Електронний ресурс] - Доступ до ресурсу: <http://narodna.pravda.com.ua/ukr/economics/4d546c325456e/>.

3 Соціальна безпека: теорія та українська практика : моногр. / [І. Ф. Гнибіденко, А. М. Колот, О. Ф. Новікова та ін.] ; за ред. І. Ф. Гнибіденка, А. М. Колота, В. В. Рогового. – Київ : КНЕУ, 2006. – 292с.

Iu. Manachynska, PhD, As. Prof.,
Chernivtsi Trade and Economic Institute
Kiev National Trade and Economic University

GLOBAL CHALLENGES AS AN OPPORTUNITY FOR THE HOTEL BUSINESS DEVELOPMENT IN UKRAINE

World experience shows that the hotel industry could develop in the period of economic crisis, because the cost of creating one workplace is 20 times lower than in industry, and investment capital turnover 4.2 times higher than in other sectors of the economy [1].

During the last 22 years the average capacity utilization rate hotels Ukraine annually changing. During 2004 – 2006 years the rate was 0,34 in 2007, there was an increase of 2,94% compared to the previous period in 2008 – 2010 there has been a downward trend in utilization of capacity hotel, which was respectively 0,23 and 0,18, but in 2011 there is a negligible increase of 0,04 points compared to the previous 2010, and reported in 2012 this positive trend continued, as factor increased by 0,05 points or by 22,72% against the previous 2011. The efficiency of the hotel depends on many factors: service quality star category hotel, presence of structural units that provide additional services of comfort and technical equipment rooms. In 2012 rates, there were 81,441 rooms to 5.79% higher than the previous 2011 and to 34.39% more than in 1995.

The first of January, 2012 in the Chernivtsi region operated 80 hotel management company that 13 enterprises or 19,4% more than as of the first of January, 2011 Overall in the last 10 years of their the number has increased by 72,22%. This trend was caused by the growing number of other places for temporary residence that provided services in years 2000 – 2012, in addition, since 2011, the overall number of hotels accounted entities and individual entrepreneurs [2, p.37].

In the hotel industry potential of the Chernivtsi region in 2012 there were over 1,74 thousand numbers. Residential area of all rooms was 35,0 thousand sq. meters, which is 6,5% less than the 2010 average area per room increased by 7,1 square meters and reached 25,1 square meters. Changes in the number of hotel rooms shows that in 2012 on hotels Chernivtsi region there is a positive trend of growth in the number of higher room category, their number has increased by 1,72% against 2011 and amounted to 472 units, identical tendencies inherent to the first category of hotel rooms (standard) and the second category, reducing the number of units traced only by numbers three categories – 61 units or by 27,23% compared to the previous 2011.

Dynamics of units of the services sector hotels and other places for temporary residence in the Chernivtsi region during in years 2000 – 2012 particularly evident negative trend to reduce the number of restaurants at the hotel for 6 units, 2011 to 2010. This trend changes continued in 2012, and their number was 14 units.

In December 2012 the average price of accommodation in hotels of Chernivtsi region for one day (Average Room Rate) amounted to 237,90 UAH., which is 1,90 USD (0,81%) more than in 2011. In our view, to improve the economic efficiency of domestic enterprises hotel industry need to implement in practice the franchise hotel.

To date, the Ukrainian hotel sector has only one national hotel management and several international. In modern conditions using franchising to develop the hotel business in Ukraine is quite attractive. This is also confirmed by traits such areas as unsaturation market of hotel services with a significant proportion of hotels standards of domestic service, which significantly inferior to foreign, on the one hand, and the almost complete absence of organized booking centers, which would allow both book seats in different hotels, that placed in any region of Ukraine, on the other.

The activities of a single Ukrainian hotel chain (Premier Hotels) and international hotel chains that operate in Ukraine (Radisson SAAS, Rixos nter-Continental, Hyatt International, Hilton, Rixos, Sofitel, Marriott, etc.). You can single out two options for business using franchising in Ukraine [2, p.38].

The first option is the use of international hotel franchise network. The main category of customers of the hotel industry enterprises are foreign tourists who come to view as business trips, and regular excursions or rest. As the flow of foreign tourists in Ukraine by 2012 compared to 2011 increased by 15,24%, it is clear that foreign tourists will prefer hotel reservation in advance and through him famous hotel operator, which guarantees the usual level of service.

The second option of hotel business in Ukraine with the use of franchising is to create a national hotel chains. Today in Ukraine there is a single hotel chain – Premier-Hotels. It is composed of 6 hotels: «Premier Palace» (5 stars, Kyiv), «Londonskaya» (4 stars, Odesa), «Oreanda» (4 stars, Yalta), «Dniester» (4 stars, Lviv), «Star» (4 stars, Mukachevo), «Cosmopolit» (4 stars, Kharkiv).

The company's activities the hotel industry as a whole must be profitable, which in particular consists of the results of its business units (including restaurants, laundry, dry cleaning, parking, game rooms, hairdresser, etc.). That is why profit management is the focus of attention of enterprises operating in the market.

Financial result from operating activities of enterprises the hotel industry in general in Ukraine in 2012 was negative and amounted to 223,4 mln., which is 234.1

mln. higher than the figure of the same name in 2011, a similar trend characterized 2010 and 2011, when its volume reached 723,7 mln. and 352,6 mln. respectively. Overall for the period 2008 – 2012 years the least amount of damage was observed only in 2011 level – 10,7 mln. In addition, in 2012 seen undesirable tendency to increase in loss management companies with temporary accommodation and catering by 1,2% against the figure in 2011, with fixing its value at 1,2% [2, p.40].

These trends are caused by changes in significant surplus growth rate of operating expenses over operating income rate of change businesses hotel industry during in years 2008 – 2012. Thus, as illustrated expenditure from operations in 2012 increased by 1496,2 mln. or by 9,75% compared to the previous 2011 identical changes inherent in 2010 and 2011 retrospectives – 2134,3 mln. (20,24%) and 2659,5 mln. (20,97%).

If we compare the performance of the hotel industry enterprises of other economic activities, the economic losses in years 2008 – 2012 peculiar building, art, sports and entertainment, as reported in 2012 it levels have reached about 0,7% and 16% respectively. Assessment of the absolute amount of net profit and loss in the whole business of temporary accommodation and catering Ukraine shows that in 2012 received damages in the amount of 1692,5 mln., which is 314,8 mln. more than in 2011 according to 2012 the net profit of the enterprises of the hotel industry, whose activity was positive was 835,9 mln., which is 298 mln. higher than in 2011, in turn, the subjects of Hotel Management, activities of which the results reported in 2012 was unprofitable at 1,692.5 mln., exceeding the index of 2011 to 314,8 mln. [2, p.41].

The results of structural analysis showed decrease in the share of profitable companies and the growing share of unprofitable under 1,4% respectively in 2012 compared to 2011, although in 2011 the trend was reversed, with increasing share of unprofitable enterprises, and a reduction in the share of profit of 3,2%.

The above trend confirms the dynamics of financial results of 30 companies studied hotel management in years 2009 – 2012. It should be noted that in 2012 the majority of them (20 sites) in 2011 and 2009 (19 objects), and in 2010 – exactly half (15 of 30 objects of research) received damage. This trend is due to a significant reduction in income from the sale and a significant increase in cost of services sold.

A significant deterioration of financial results may be due to the manifestation of the economic crisis, increasing competition, inefficient implementation of assortment and pricing, reduction in demand for hotel services, which ultimately affects a workload of accommodation facilities in general and requires improvement of existing accounting and analytical concepts of taking into account the requirements of improving governance.

Overall, the current stage of development of the industry hotel industry characterized by some trends: intensification of economic activity, the recovery of tourist flows and more efficient use of capacity, further privatization of enterprises of hotel economy and increase their presence in the market of private capital [3].

In general, the development of hotel business should be considered in conjunction with the development of the tourism industry in general. It is therefore important to consider in the future principles of modern tourist infrastructure, conduct

marketing research ways and methods of increased investment attractiveness of construction projects, modernization of accommodation, of the most economically attractive – Business Travel [4].

References

1 Public information database of the State Commission on Securities and Stock Market , Electronic resource, Access: <http://www.stockmarket.gov.ua> (in Ukr.)

2 Manachynska, Iu. (2015). Accounting and analysis of financial performance in hotel industry: monograph, Düsseldorf : LAP LAMBERT Academic Publishing, 400 p. (in Eng.)

3 Tkachenko, T. (2010). Strategic development of tourist business : monograph, Kyiv : KNTEU, 596 p. (in Ukr.)

4 Malska, M., Pandyak, I., (2012). Hospitality : Theory and Practice, Kyiv : Center of educational literature, 472 p. (in Ukr.)

Юрий Макогон, д.э.н., проф.,

Донецкий национальный университет, г. Винница

ОСНОВНЫЕ ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ, ПРИЧИНЫ И ФАКТОРЫ ЭКОНОМИЧЕСКОГО КРИЗИСА В УКРАИНЕ

Глубокий кризис, охвативший украинскую экономику в 2013–2015 гг., обусловил ее очередной спад и в качестве ключевого вопроса актуализировал проблему восстановления экономического роста, так как низкие темпы посткризисного восстановления экономики приведут к дальнейшему падению уровня жизни населения и усилению социального напряжения.

Причины экономического спада кроются в недальновидности стратегии экономических реформ с усугубляющими факторами: вооруженное противостояние на Востоке и временный вывод из экономического пространства Украины АР Крым.

Объемы отечественного производства значительно сократились в 90-е гг. Из-за их ежегодного сжатия в первые девять лет независимости Украина потеряла почти 60% ВВП. От указанного шока отечественная экономика, по сути, так и не оправилась ни количественно, ни качественно. Технологический упадок привел к формированию сырьевой экономики. Одной из причин этого коллапса стала технологическая деградация Украины. За годы независимости страна утратила не просто отдельные предприятия и научные комплексы, а целые отрасли. Из отечественной промышленности исчезли такие отрасли, как микроэлектроника, станкостроение, приборостроение, роботы, автоматика.

За годы суверенитета реальный ВВП Украины сократился на 35%. Согласно данным Всемирного банка, это – наихудший результат в мире за последние 24 года [1]. Из 166 стран, имевших и раскрывших полную

статистику ВВП за 1991–2014 гг., он снизился только в пяти случаях. Украина в этом списке опередила Молдову (-29%), Грузию (-15,4%), Зимбабве (-2,3%) и Центральноафриканскую Республику (-0,94%). ВВП остальных стран вырос. С минимальным приростом в Барбадосе (8,9%) и Таджикистане (10,6%) и максимальным – в Китае (ВВП вырос в 10 раз) и Экваториальной Гвинее (в 61 раз). За период 1991–2013 гг. никто не прогнозировал вероятность вооруженного конфликта на территории Украины, указанная пятерка стран - мировых аутсайдеров была все та же.

Даже в благополучные годы темпы роста ВВП Украины колебались с 12,1% (2004 г.) до 2,7% (2005 г.). С началом же глобальной рецессии экономика Украины вновь оказалась слабейшей в мире: в 2009 г. она возглавила список мировых аутсайдеров, упав на 14,8%. Тогда глубина спада украинского ВВП в семь раз превысила среднемировой (-2,1%) [1].

Современная институциональная среда украинской экономики не отвечает даже обычным требованиям времени, не говоря уже о вызовах второго подряд кризиса системного характера. Его старт был обусловлен мировым кризисом 2008–2009 гг., а причиной стали предварительно накопленные диспропорции, особенно между динамикой ВВП, ростом инноваций и реальных доходов населения. Так, на 2014 г. индекс вложений в основной капитал составлял 44,4% от уровня 1990-го, тогда как темпы роста реального имеющегося дохода населения — 125,4%, ВВП — 64,8%. Украина, как и большинство стран, понесла потери от оттока капитала, а накопление потенциала для удержания ситуации не контролировалось. Вопрос о достижении «дна» в падении ВВП становится крайне актуальным, так как страна уже приближается к грани выживания и стабильности в социально-политической и военно-политической плоскостях. В сложившихся условиях экономический рост даже на уровне +10% уже означал бы не столько рост, сколько восстановление экономики после масштабного депрессионного сжатия.

В послекризисном росте предыдущих лет ключевую роль играли конечные потребительские расходы, а не курсовые колебания, поскольку для украинской экономики не характерна синхронность изменений между девальвацией и ростом экспорта. В несинхронности ключевую роль играли и будут играть, прежде всего, условия торговли, слабость торговой политики в части поддержки экспорта и занятия новых ниш на мировых рынках. И, конечно, низкое качество украинских товаров и услуг и их несоответствие требованиям мировых рынков, что не позволяет расширить перечень экспортных товаров: сталь, зерно, минеральные удобрения.

Накопление диспропорциональности в экономике Украины в период до 2008 г. было обусловлено, прежде всего, тем, что в макроэкономическом плане переходный процесс некоторое время сопровождался бесконтрольной эмиссией с целью поддержки бюджетных расходов, а позднее — внешними заимствованиями в значительных масштабах, осуществляемыми бизнесом и банковской системой. Полученные средства использовались для массового валютного кредитования потребительского спроса населения, тратившего эти деньги, прежде всего, на приобретение импортных товаров. Это одна из хорошо

известных причин кризиса современной банковской системы. В совокупности эта политика была результатом выполнения определенных обязательств прошлого, новых обязательств и необоснованного предположения, что переход к рынку позволит быстро достичь успеха. Ситуацию несколько успокоил экономический рост, который по показателям был незначительным, поскольку за 2010–2013 гг. не удалось восстановить его даже до уровня 2008 г. Как результат, диспропорциональность еще более углубилась, а зависимость от внешнего финансирования достигла критического уровня, поэтому кризис проявился в значительно больших масштабах. Экономический кризис усилился политическим кризисом и дополнился вооруженным конфликтом.

В основу нынешней политики стабилизации в условиях дефицита торгового баланса и разбалансированности государственного бюджета и нестабильности банковской системы положено использование внешнего финансирования нерыночного характера, поскольку доступ к мировым финансовым рынкам закрыт (это является очередным признаком квазирыночности в Украине). Помощь Украине международных финансовых организаций может стабилизировать на некоторое время падение экономики, однако этого уже недостаточно в случае дальнейшего торможения структурных, модернизационных реформ. Нынешняя же ориентация на ресурсы внешних кредиторов, в том числе и международных финансовых организаций, только усиливает долговую зависимость, выход из которой, как демонстрирует пример Греции, Испании, Португалии и многих других стран, будет крайне обременительным.

В Украине до сих пор отсутствует финансовый институт, который должен был отвечать за поддержку экспорта. Слабой, а по сути, во многом нерыночно-ориентированной является сегодня украинская логистика. Не рыночные, а квазирыночные методы доминируют в механизмах возврата валютной выручки в страну и возможностях ее использования для обеспечения экспортоориентированных производств необходимыми импортными комплектующими и сырьем. Несмотря на то, что Украину признали страной с рыночной экономикой, что, скорее, было актом политической воли, чем результатом реформ, свои финансовые проблемы наше государство тоже решало не рыночными, а квазирыночными методами. Так, по имеющимся данным, только за период 2008–2014 гг. нерыночное размещение ОВГЗ составляло 356,1 млрд грн, или около 75% всех размещений [2].

Таким образом, будущее экономики Украины мы видим в углублении именно рыночных трансформаций и обеспечении на их основе успеха дальнейших демократических преобразований и технической модернизации экономики Украины, которая позволит снизить зависимость страны от внешних факторов, обозначенных в данной статье. Это предполагает преодоление квазирыночности. Из-за квазирыночности многие сферы экономики Украины на сегодняшний день страдают из-за отсутствия доступа к финансовым ресурсам, реального вывода средств за границу в объемах, значительно превышающих даже потенциально возможные иностранные инвестиции, которые могут прийти в ближайшие 5–10 лет.

Положительное влияние окажет политика улучшения условий доступа на мировые рынки, в частности, обеспечение оперативной и прозрачной деятельности украинской таможни, которая, по оценкам экспертной среды, институционно не соответствует идеологии содействия продвижению украинского экспорта на внешние рынки.

Список использованных источников

1. Кораблин С. Великая депрессия. Украина [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/macrolevel/velikaya-depressiya-ukraina-.html>
2. Геец В. От квазирынка к рынку и инвестиционному росту [Электронный ресурс] Режим доступа: <http://gazeta.zn.ua/macrolevel/ot-kvaziryinka-k-rynku-i-investicionnomu-rostu-.html>

**Виталий Мишура, к.э.н., доц.,
Павел Олейник, аспирант,**

Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск

СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ УПРАВЛЕНИЯ НА ОСНОВЕ РЕАЛИЗАЦИИ СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЯ

Интеграция экономики Украины в экономику европейских стран является одним из стратегических направлений внешней политики государства и приводит к необходимости проведения на уровне предприятия постоянной оценки конкурентоспособности продукции и формирования стратегии управления, обеспечивает устойчивое конкурентное положение компании на рынке. За двадцать лет новых отношений в организационных структурах предприятий и в структурах управления ими произошли существенные изменения. Временные периоды достаточно сильно взаимосвязаны с этапами рыночных трансформаций, которые имели место на Украине.

На первом этапе была проведена так называемая стадия организационно-правовых мер, что позволило повысить мобильность управления производственно-сбытовой деятельностью. Такой подход позволил повысить маневренность в управлении производством и снять острую проблему реализации производимой продукции.

На втором этапе ассортиментная политика предприятий формировалась в зависимости от наличия сырья, но ее сдерживали прямыми и косвенными бартерными операциями. На предприятиях прошли массовые сокращения специалистов-экономистов: нет плановой экономики, поэтому не нужны и экономисты. В результате была потеряна важнейшая функция управления – анализ и стратегическое прогнозирование.

В то же время произошли существенные изменения и во внешней среде, которые внесли рациональные изменения в деятельность предприятий. Стало

очевидно, что покупатель – это уже не однородная масса потребителей, а отдельные юридические и физические субъекты, отличающиеся своим социальным статусом и доходами. Эти изменения привели к тому, что в этих условиях предприятия испытывали острые проблемы как материально-технического обеспечения, так и сбыта готовой продукции. Насущными стали новые объективные потребности для проведения новой системы мер по совершенствованию организационной структуры как производства, так и системы управления предприятием.

Анализ соответствия существующей организационной структуры предприятия прогнозной стратегии развития требует ответа на два вопроса: в какой мере существующая организационная структура соответствует или мешает стратегии, и на каких уровнях и в каких ячейках структуры должно происходить то или иное решение необходимых задач? Конечно, качественного ответа на эти вопросы не существует. Но существует несколько правил, позволяющих выполнять достаточно эффективные работы по реализации прогноза стратегии развития.

Исследования специалистов И. Ансоффа [1], В. Ефремова [2], А. Чандлера, В.А. Ткаченко [3], А.П. Мищенко подтверждают необходимость приведения организационной структуры фирмы, предприятия в соответствие выбранной стратегии. То есть проектирование организационной структуры предприятия и системы управления должно базироваться на стратегических планах. Ими установлено, что изменения в прогнозе стратегии развития, как правило, приводят к изменениям или появлениям новых административных проблем, которые и требуют совершенствования организационной структуры.

В практическом плане это означает, что организационная структура предприятия, также как и организационная структура системы управления им, должны на сто процентов обеспечивать реализацию прогнозного проекта стратегии развития. В.А. Ткаченко считает, что одновременно со структурными изменениями на предприятии следует проектировать программы проведения маркетинговых исследований – маркетинговый менеджмент. Одной из особенностей такого подхода является то, что предприятия могут заняться исследованием рынка, результаты которого ложатся в основу управления прогнозным проектом стратегического развития. Результаты маркетинговых исследований на разных этапах развития инфраструктуры рынка вносят качественные изменения в реакцию предприятия на ситуацию на потребительском рынке и дают возможность оперативного влияния на изменение организационной структуры системы управления, повышая его эффективность. В условиях растущей конкуренции большинство предприятий Украины не в состоянии создавать свой стиль деятельности по завоеванию симпатии некоторых сегментов рыночной среды. И, как следствие, многие из них потеряли прошлый имидж ведущих предприятий. Многие, даже продавая свою продукцию в большинстве регионов Украины, остаются неизвестными для потребителей, потому что изготавливают продукцию под чужими фирменными знаками. Исходя из этого, и подход к стратегии развития и проектирования соответствующей структуры управления им будет разным:

- во-первых, если предприятие занимает активную рыночную позицию, основанную на маркетинг-менеджменте, то и основные направления деятельности выбираются на результатах досконального изучения рынка. (Отдел маркетинга значительно расширяет свои функции: на основе данных, основанных на потребительской защите, начинает формироваться ассортиментная политика предприятия, определяются приоритетные направления научно-технических исследований, проводится широкая рекламная кампания по имиджу предприятия, определяются наиболее эффективные направления сбыта готовой продукции, постоянно проводится маркетинговый аудит. Это позволяет предприятию расширить долю (сегмент) рынка, которую оно занимает, что в свою очередь обеспечивает повышение рентабельности предприятия);

- во-вторых, предприятие проводит реорганизацию и создает дочерние предприятия, которые берут на себя функции материально-технического обеспечения производства и сбыта производимой продукции. (Вновь созданные структуры заключают договор на производство продукции, обеспечивают производство сырья, а изготовленную продукцию реализуют на основе договоров консигнации. Они занимаются формированием заказов и проводят рекламную кампанию производимых товаров. Такая специализация позволяет дочерним предприятиям работать достаточно эффективно);

- в-третьих, предприятие значительно сокращает производство товаров на внутренний рынок и работает на внешний рынок на основе давальческого сырья. (На таких предприятиях иностранные партнеры выполняют функцию управления их производственно-сбытовой деятельностью);

- в-четвертых, предприятие занимает пассивную производственно-сбытовую политику. (Оно работает только на выполнение заказов предпринимателей, оптовых фирм или государственных структур. Такая позиция позволяет сократить по сути затраты на сбыт производимой продукции. При таком подходе только предприятия, которые проводят активную производственно-сбытовую политику на основе маркетинг-менеджмента, имеют перспективу стратегии роста на основе рыночного успеха).

Исследования показали, что существует три предпосылки успеха маркетинговой трансформации процессов управления. Первая предпосылка – перемещение центра силы на предприятии из сферы производства в сферу маркетинг-менеджмента и финансов. Второй предпосылкой должно быть создание такой ситуации, когда все функции управления предприятием в целом направляются на качественное выполнение функции обеспечения эффективного сбыта. И, наконец, третьей причиной, важнейшей, должно быть изменение психологии, менеджмента, образа мышления высшего эшелона управления. Это должно изменить застойные методы обоснования и принятия решений в направлении перехода от диктата производства к диктату маркетинг-менеджмента. Исходя из такого подхода, на предприятии должны быть спроектированы и организационная структура предприятия, и организационная структура системы управления. При этом, они должны быть спроектированы таким образом, чтобы, с одной стороны, обеспечить достаточное пространство

для стратегического управления высшему руководству, с другой стороны, дать возможность самостоятельности менеджерам, отвечающим за конкретный товар.

Список использованных источников

1. Ансофф И. Стратегическое управление: сокр. пер. с англ. / И. Ансофф. – М.: Экономика, 2014. – 519 с.
2. Ефремов В.С. Стратегическое планирование в бизнес-системах / В.С. Ефремов. — М.: Финпресс, 2013. – 240 с.
3. Ткаченко В.А. Основы конкурентных преимуществ: моногр. / В.А. Ткаченко, Б.И. Холод и др.; под общ. и науч. ред. проф. Ткаченко В.А. – Д.: ДУЕП, Монолит, 2012. – 275 с.

Ольга Музиченко, к.е.н., доц,

*Український державний університет фінансів та міжнародної торгівлі,
м. Київ*

СВІТОВИЙ ДОСВІД ВПРОВАДЖЕННЯ КОНЦЕПЦІЇ СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНОГО ІНВЕСТУВАННЯ НА ДЕРЖАВНОМУ РІВНІ

З точки зору практики впровадження концепції соціально відповідального інвестування на державному рівні найбільш цікавим є досвід Норвегії, яка успішно використовує етичні принципи для управління державним пенсійним фондом.

Державний глобальний пенсійний фонд Норвегії (GPF) вважається одним із найбільш унікальних явищ у сучасній світовій економіці. Він був створений у 1990 році з метою дотримання довгострокових інтересів держави при використанні нафтових доходів та задля того, щоб надприбутки держави отримали не тільки ті громадяни країни, що живуть зараз, але й наступні покоління. Фондом керує Міністерство фінансів Норвегії, а оперативне управління здійснює інвестиційний підрозділ Банку Норвегії (NBIM), який також залучає до інвестиційного процесу професійних керуючих активами. Доходи Фонду формуються за рахунок доходів від нафтової промисловості, податкових надходжень від нафтовидобувних компаній, продажу ліцензій на розробку родовищ, дивідендів від часткової державної участі в капіталі компанії Statoil, а також від інвестиційних доходів [1]. Завдяки високим цінам на нафту, що сформувались на початку ХХІ ст., Фонд достатньо швидко зростає та досяг неймовірних розмірів: у 2011 році він став найбільшим пенсійним фондом у світі. У 2013 році вартість його активів досягла 4 397 млрд. норвезьких крон (729 млрд. дол. США), що приблизно дорівнювало 1 % світового фондового ринку [2]. На початку 2015 року у Фонді було акумульовано 6,43 трлн норвезьких крон (\$ 864 млрд.). За перші три місяці 2015 року розмір фонду збільшився до 885 млрд. дол. США. Враховуючи те, що

населення Норвегії не перевищує 5 млн осіб, на одного середнього громадянина цієї країни припадає 1,4 млн крон (\$ 170 000) міжнародних інвестицій [3].

61,3 відсотків коштів Фонду інвестовано у акції, 36,5 % – у облигації і 2,2 % – сконцентровано у нерухомості. Фонд володіє майже 1,3 % усіх акцій, що торгуються у світі, та 2,4 % європейських акцій. У портфелі Фонду папери та корпоративні права 9134 компаній, а також облигації 1143 емітентів. Портфель нерухомості Фонду поки що не досяг запланованого обсягу у 5 %, проте норвежці продовжують активно скуповувати офісно-торгово-складські приміщення у США, Об'єднаному Королівстві та континентальній Європі, поступово стаючи великим гравцем на світовому ринку нерухомості [3].

При Фонді працює Консультативна рада з етики, яка не має аналогів у всьому світі, та є прикладом глобальної відповідальності цієї країни. Рада опікується тим, щоб Фонд не інвестував кошти майбутніх поколінь у компанії, які порушують права людини (прямо або побічно сприяють вбивству, катуванню, позбавленню волі, використанню дитячої праці), завдають непоправної шкоди довкіллю, виробляють тютюнову продукцію або зброю. Важливо зазначити, що Рада жодним чином не має на меті покарати компанію, відмовившись від її акцій. Вона лише пильнує, щоб Норвегія своїми інвестиціями не сприяла неетичній поведінці таких компаній у майбутньому. Однак Фонд може продовжити інвестування, якщо компанія на його заклик усуне поточні порушення та пообіцяє не допускати їх у майбутньому [4].

Зважаючи на рекомендації Консультативної ради, за результатами оцінки ризиків нанесення значної шкоди навколишньому середовищу, Міністерство фінансів Норвегії прийняло рішення щодо виключення з портфелю Фонду цінних паперів п'яти компаній: «WTK Holdings Berhad», «Ta Ann Holdings Berhad», «Zijin Mining Group» и «Volcan Compañia Minera». Після оцінки ризиків причетності до використання дитячої праці були виключені цінні папери компанії «Zuari Agro Chemicals». З етичних міркувань Фонд продав весь пакет акцій найбільшій російській гірничо-металургійній компанії «Норильський нікель», коли Мінфін Норвегії визнав, що її діяльність на Таймирі спричиняє забруднення навколишнього середовища півострову та щодня піддає впливу токсичних речовин 200 000 осіб. Принциповим було припинення інвестування у світового гіганта роздрібною торгівлі Wal-Mart через систематичне примушення своїх працівників до понаднормової праці. За непоправну шкоду довкіллю у списку виключених з портфелю компаній опинилися 21 виробник тютюнових виробів та 10 виробників ядерної зброї [4].

Нещодавно норвезький парламент офіційно схвалив рішення Фонду вивести багатомільярдні інвестиції з вугільної галузі. Планується продати частки у тих компаніях, у діяльності яких видобуток, переробка або використання вугілля становить 30%. Загальний обсяг інвестицій Фонду у такі компанії перевищує 9 млрд дол. США. Схвалені заходи набувають чинності 1 січня 2016 року. У числі компаній, активи яких будуть продані: британська енергетична компанія SSE, німецькі E.ON і RWE, а також 35 американських, більше 10 китайських, 8 японських, 5 австралійських [5]. Цей крок стане

вагомою підтримкою на адресу кампанії ООН по боротьбі зі зміною клімату і підштовхне інших інвесторів та держави до аналогічних кроків.

Висновки. Інвестиційна діяльність державних пенсійних фондів дозволяє захистити їх активи від інфляції та забезпечити прибуток за рахунок отримання інвестиційного доходу. Дослідження світового інвестиційного досвіду державних пенсійних фондів показало, що впровадження концепції соціально відповідального інвестування стало важливою складовою їх діяльності. При формуванні інвестиційного портфелю державні пенсійні фонди діють як відповідальні інвестори та не розглядають у якості об'єктів для інвестування компанії, які порушують права людини, завдають шкоди навколишньому середовищу, виробляють тютюнову продукцію або зброю.

Список використаних джерел

1 Социально-ответственные инвестиции на рынке ценных бумаг : Аналитический обзор. – 2007 [Электронный ресурс]. – Режим доступа : www.eufn.ru/download/analytics/main/social_07_23_2007.pdf

2 Норвегия «распечатывает» свой гигантский Стабфонд. Почему это важно для всего мира [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <https://meduza.io/feature/2015/10/08/norvegiya-raspechatyvaet-svoy-gigantskiy-stabfond>

3 Куда инвестирует Государственный пенсионный фонд Норвегии [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://fomag.ru/ru/news/companiespage.aspx?news=6685>

4 Досвід Норвегії. Відповідальність по-норвезьки: етичне інвестування в пенсію [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://bhfoundation.com.ua/news/news_588.html

5 Государственный пенсионный фонд Норвегии поставил экологию выше прибыли [Электронный ресурс]. – Режим доступа : <http://www.kommersant.ru/doc/2743145>

**Ірина Мустеца, к.е.н., доц,
Юлія Левкова, студентка,**

*Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ПЕРСПЕКТИВИ ЗДІЙСНЕННЯ ІНІЦІАТИВНОГО АУДИТУ НА ПІДПРИЄМСТВАХ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ

Аудит - перевірка даних бухгалтерського обліку і показників фінансової звітності суб'єкта господарювання з метою висловлення незалежної думки аудитора про її достовірність в усіх суттєвих аспектах [3]. В Україні відповідно до ч. 5 ст. 363 Господарського кодексу України та ч. 5 ст. 3 Закону

України «Про аудиторську діяльність» аудит може проводитись з ініціативи господарюючих суб'єктів (його можна назвати ініціативним аудитом), а також у випадках, передбачених чинним законодавством (обов'язковий аудит).

Метою аудиту туристської організації – формування та вияв аудитора (аудиторської групи) відповідності обліково-аналітичною підсистемою вимогам нормативно-правових документів, які регулюють діяльність даної організації.

Аудиторська перевірка туристичної організації - це ряд заходів, які полягають у зборі, оцінці та аналізі фінансової документації туристичної фірми. Результатом такої перевірки є висловлення аудиторської думки про достовірності бухгалтерської документації даної організації [2]. Аудиторські перевірки може бути ініціативними (добровільними) чи обов'язковими. У туристичних організаціях така перевірка частіше має ініціативний характер, тобто організовується і здійснюється на вимогу власника туристичного підприємства або за рішенням керівного органу. Порядок організації та проведення аудиту суб'єктів туристичного ринку в Україні загалом відповідає стандартів процедури та вимогам Міжнародних стандартів аудиту. З урахуванням обсягів господарської діяльності проводити добровільний аудит можуть собі дозволити лише туристичні оператори.

Основними завданнями, які повинен вирішити аудитор, мають бути:

- оцінка достовірності даних бухгалтерського обліку;
- визначення відповідності інформації, поданої у фінансовій звітності та реальному стану господарської діяльності туристичного оператора;
- виявлення фінансової гарантії щодо достатності обсягу туристичного обороту туроператора;
- пошук надійних контрагентів (страхових компаній, авіа- та інших перевізників, готелів, туристичних фірм - приймаючої сторони);
- визначення ризиків, які можуть вплинути на господарську діяльність туроператора та можливість своєчасного виконання його зобов'язань з урахуванням достатності його фінансових гарантів.

У процесі вирішення вищезазначених питань з урахуванням принципів Міжнародних стандартів аудиту, туристичному оператору буде надано аудиторський висновок [1]. На сьогодні збільшується загальна частка туристичних підприємств, що обирають саме ініціативний аудит. На нашу думку це пов'язано з можливостями контролю і аналізу стану бухгалтерського обліку в цілому або окремих його розділів, виявлення стану фінансової звітності, організацією діловодства з бухгалтерського обліку, оцінкою застосовуваних засобів і методів автоматизації обліку та оцінкою стану розрахунків з оподаткування. З метою удосконалення ведення обліку і складання звітності на підприємствах туристичної індустрії, а також посилення контролю в системі управління підприємствами рекомендуємо залучати аудиторські фірми, які практикують надання супутніх послуг по аудиту. Основну увагу необхідно звернути на аудиторські фірми, які здійснюють розрахунок стратегічних показників діяльності підприємств з метою пошуку шляхів збільшення туристичних потоків.

Список використаних джерел

1. Куришко О. О. Особливості аудиту на туристичних підприємствах / О. О. Куришко. // Журнал для професійної аудиторської справи. – 2014. – С. 66–67.
2. Особенности аудита туристических организаций [Електронний ресурс]. – 2013. – Режим доступу до ресурсу: <http://www.oleg-off.ru/?p=1091>.
3. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні [Електронний ресурс] : Закон України № 996-XIV від 16 лип. 1999 р. // Відом. Верхов. Ради України. – № 40. – Ст. 365. Режим доступу: <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=2121-14>

**Ірина Мустаца, к.е.н., доц,
Ірина Лерка, студентка,**

*Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ОЦІНКА ФІНАНСОВИХ РЕЗУЛЬТАТІВ ГОТЕЛІВ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ЇХ ПОКРАЩЕННЯ

Готелі, як і будь-які підприємства, мають на меті отримання якнайбільшого доходу від ведення своєї діяльності. Щоб вижити в сьогоденних умовах і не допустити банкрутства готелю потрібно добре знати, як керувати його фінансами, яким повинен бути капітал по складу і джерелам утворення, яку частку повинні займати власні кошти, а яку позикові.

Багато вітчизняних та зарубіжних вчених, економістів, бухгалтерів займались вивчення фінансових результатів підприємства, серед них – Амбросій І.О., Вуйцик І.О., Мазаракі А.А., Карамзін В.Я., Поддерегин О.Н., Павлова Л.Н., Шеремет А.Д., Кузнецова Н.Н., Вуйцик І.О., Нечаюк Л.І., Телеш Н.О.

На сьогоднішній день становище готелів в Україні значно погіршилось внаслідок нестабільної економічної і політичної ситуації в Україні і напружених відносин з Росією. Туристи з Росії, що раніше складали значну частину туристичного потоку, звели кількість ділових і туристичних поїздок в нашу країну до мінімуму. У той же час істотно скоротилося число відвідувачів готелів як з інших країн, так і інших регіонів України. До прикладу, в готелях Києва всіх категорій у 2014 році відбулось зниження туристичної та бізнес-активності: заповнюваність в середньому знизилася з 55% на початок року до 30% до кінця року, прибутковість знизилася на 40%. За даними міжнародної консалтингової компанії Colliers International, в середньому запитувана вартість номера в євро станом на кінець 2014 року порівняно з початком року в готелях категорії "5 зірок" практично не змінилася, а в готелях категорій "4 зірки" і "три зірки" знизилася на 35% і 39% відповідно [1].

Для того, щоб чітко уявити, наскільки ефективно функціонує готельне господарство оперують такими показниками, як прибуток і рентабельність. В умовах ринкової економіки, з переходом готелів на самофінансування, будь-яке підприємство може існувати тільки за умови прибуткової та рентабельної діяльності. Готельне підприємство власними грошовими ресурсами повинно забезпечити всю свою експлуатаційну діяльність, розвиток і технічні вдосконалення матеріально-технічної бази, матеріальне заохочення працівників.

Прибуток і рентабельність — відображають економічну ефективність підприємства, його фінансовий стан, успіхи та можливості у виконанні розробленої програми економічного та соціального розвитку [3]. У 2014 році у відсотковому відношенні кількість підприємств, що отримала прибуток від здійснення готельно-господарської діяльності складає 54,6 %, відповідно, кількість готелів, що отримали збиток складає 45,4 %. Це досить низький результат, для порівняння, в 2012 році показник кількості готелів, що отримали прибуток становив 62,5 % і кількість готелів, що отримали збиток відповідно 37,5% [2].

Отримання прибутку є основною метою будь-якої підприємницької діяльності. Від розміру отриманого прибутку залежать формування власного капіталу, виконання зобов'язань перед бюджетом, фінансування інвестицій, а також платоспроможність підприємства. Прибуток як головний показник ефективності діяльності підприємства виступає і як критерій визначення рівня виплат дивідендів, як визначальний фактор при встановленні рівня заробітної плати і винагороди адміністрації [3]. Показник рентабельності дозволяє нам оцінити фінансовий стан готелю, він показує нам, який прибуток отримує підприємство з кожної вкладеної в актив гривні. Рентабельність операційної діяльності підприємств закладів розміщення у 2012 році була 1,4%. А в 2014 році рентабельність операційної діяльності закладів розміщення сягнула мінусового значення, -28,9 [2].

Отже, враховуючи потужний рекреаційний потенціал України, фінансові результати готелів є досить низькими. На фінансовий стан готелів впливає багато чинників, які готельні підприємства не в змозі контролювати: політична нестабільність України, а саме війна на Сході нашої держави, слабка підтримка з боку держави, а саме скасовані пільги готелям 31 липня 2014 року (звільнення від податку на прибуток строком на 10 років). Крім цього, фінансовий стан готелів залежить від результатів її виробничої, комерційної та фінансової діяльності. Якщо виробничий і фінансовий плани успішно виконуються, то це позитивно впливає на фінансове становище підприємства. І навпаки, у результаті недовиконання плану по виробництву і реалізації послуг відбувається підвищення їх собівартості, зменшення виручки і суми прибутку і як наслідок - погіршення фінансового стану і платоспроможності.

Список використаних джерел

- 1 Газета «Економічна правда»: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: http://www.epravda.com.ua/news/2015/02/9/527152/view_print/
- 2 Головне управління статистики. Система веб ресурсів: [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://kiev.ukrstat.gov.ua/p.php3?c=1954&lang=1>
- 3 Швець В.Г. Теорія бухгалтерського обліку: Підручник / Швець В.Г.— К.: Знання, 2004. — 447 с.

Яна Недашковська, студентка
Сергій Касьянюк, к.т.н., доц.,

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ДЛЯ ОЦІНКИ ТРУДОВОГО ПОТЕНЦІАЛУ ПЕРСОНАЛУ

В основі багатьох заходів в галузі управління персоналом лежить інструмент оцінки трудового потенціалу, який дозволяє побачити здатність співробітників досягати поставлених цілей, визначити окупність витрат на персонал, його вартісне вимірювання. У кожному разі оцінки, залежно від мети і завдань управлінського заходу, потрібен свій набір критеріїв і методика оцінки потенціалу. Тому, на наш погляд, оцінку трудового потенціалу не слід розглядати саму по собі. Так, у разі завдання управління розвитком трудового потенціалу персоналу, оцінка потенціалу повинна виступати обов'язково стартовим елементом даного процесу. Суттєвий внесок у розробку і розвиток методики оцінки трудового потенціалу внесли українські вчені, зокрема Д. П. Богиня, В. С. Васильченко, В. Р. Веснін, О. А. Гришнова, В. Р. Дьякова, Л. А. Костін, В. Б. Лещова, Н.П. Любушин, Ю. Б. Пигарев, Т. В. Уманець.

Оцінка трудового потенціалу - це процес діагностики та аналізу показників трудового потенціалу, визначення рівня його розвитку і виявлення причин його недостатньої ефективності або потенціалу розвитку для реалізації цілей і завдань організації або підвищення її ефективності. Узагальнивши поточні підходи щодо діагностики трудового потенціалу персоналу в цілому [1, 2, 3, 4], ми виділили класифікаційні групи методів оцінки потенціалу, порівняли між собою і позначили місце застосування різних методів в області процесів з управління персоналом. Методи оцінки трудового потенціалу персоналу діляться на групи:

1. За характером оцінюваних показників:

а) методи оцінки узагальнюючих, інтегральних показників (показник можливостей статевовікових груп, ефективність). Застосовуються при оцінюванні трудового потенціалу укрупнених груп (регіон, підприємство).

б) методи оцінки частних показників (результативність праці, рівень розвитку компетенцій, рівень професійних знань). Можуть бути використанні у оцінці трудового потенціалу працівників.

2. За змістом оцінки, її предмету:

а) оцінки індивідуального і колективного (підрозділи) трудового потенціалу, тобто будь-які завдання в галузі управління персоналом.

б) кількісні (вартісні, натуральні) і якісні (описові) методи. Будь-які завдання в області управління персоналом (продуктивність праці, укомплектованість робочих місць та ін.).

в) вартісні витратні і результативні методи («моделі корисності» і «моделі активів»). Оцінка витрат на трудовий потенціал, оцінка вартості продукту / послуг.

3. За процесом, в ході якого здійснюється оцінка трудового потенціалу:

а) непрямі методи (оцінка персоналу, контролінг системи управління персоналом; аудит персоналу і робочих місць). Перевірка відповідності цілям і завданням організації для прийняття рішення щодо розвитку організації, виявлення «вузьких» місць.

б) процес моніторингу трудового потенціалу (систематичне отримання об'єктивної, всебічної та актуальної інформації, її аналіз та узагальнення). Перевірка відповідності вимогам до трудового потенціалу, виявлення деформацій і можливостей розвитку.

4. За способом збору вихідних даних:

а) аналіз документів (наприклад, дані про освіту, кваліфікацію). Визначення статистичних, звітних показників.

б) опитувальні методи (анкетне опитування, інтерв'ю, експертні оцінки, групові обговорення). Виявлення ставлення і переважаючого типу поведінки персоналу, механізму його формування для управління діями працівників.

в) функціональний аналіз робочого процесу (характеристики сутності робочого процесу, опис робочого процесу). Опис вимог до працівників, оптимізація робочого процесу.

5. За способом аналізу даних:

а) метод статистичних зіставлень (порівняння діагностованих зараз показників з показаннями в попередні періоди).

б) метод зіставлення запланованих і реальних результатів (після закінчення встановленого планом терміну).

в) метод нормативних зіставлень (порівняння фактично встановлених показників з нормативними). Найменш застосовний метод через відсутність нормативної бази з трудового потенціалу.

г) метод порівняння з рівнем досягнення в практиці інших суб'єктів (зіставлення досягнутих показників з аналогами у світовій практиці, іншими організаціями). Галузевий аналіз.

д) метод варіативних зіставлень (формування декількох варіантів проектів розвитку трудового потенціалу та порівняння їх між собою). Оцінка проектних показників.

6. За форматом оцінки:

а) експрес-оцінка - діагностика трудового потенціалу в стислі терміни за спрощеною програмою дослідження для вивчення обмеженого набору загальних показників всього потенціалу або його елементів (наприклад, кваліфікаційної складової).

б) узагальнююча оцінка - діагностика, в результаті якої дається досить глибоке опис в цілому трудового потенціалу організації, але не передбачає вивчення внутрішньої структури потенціалу, причин і наслідків її існування. Рішення термінових завдань у ситуації дефіциту часу і матеріальних ресурсів.

в) комплексна оцінка - діагностика, в максимальному ступені охоплює весь спектр проявів трудового потенціалу, його причинно-наслідкові зв'язки, факторний аналіз. Реалізація довгострокових цілей.

г) системна оцінка - діагностика трудового потенціалу як системного утворення, що припускає характеристику складових компонентів потенціалу, взаємозв'язків між ними, аналіз взаємовпливів потенціалу та елементів зовнішнього середовища (стратегічних цілей організації).

Кожен з перерахованих вище методів має свої переваги і недоліки, які обмежують їх місце застосування. Так, у разі оцінки потенціалу з метою визначення напрямку його розвитку, процес оцінки вимагає реалізації системного підходу, в першу чергу, обов'язково базується на цілях і завданнях організації в довгостроковому періоді. Головною метою оцінки трудового потенціалу, планування його розвитку та реалізації подальших заходів є забезпечення відповідності трудового потенціалу довгострокової стратегії фірми. Тому в число критеріїв оцінки повинні входити як якісні показники потенціалу, що характеризують кваліфікаційний потенціал працівників, так і кількісні показники оцінки результативності праці, безпосередньо каскадувати від рівня стратегічних цілей компанії до цілей підрозділів і безпосередньо працівників. Модель оцінки, в такому випадку, буде системою показників, взаємопов'язаних між собою. До складу комісії, яка формує вимоги до трудового потенціалу мають увійти представники організації, безпосередньо визначають стратегію її розвитку. На етапі безпосередньо оцінки індивідуального трудового потенціалу необхідно залучити керівників, які найбільш повно володіють інформацією про характеристики трудового потенціалу працівників.

Зрештою оцінка трудового потенціалу, як бізнес-процес, повинна бути економічно ефективною, а тому оцінювати всі можливі показники трудового потенціалу і використовувати повний арсенал методів було б не раціонально. Таким чином, для відбору найбільш значущих показників, а також методів оцінки потрібно керуватися цілями конкретного заходу з управління персоналом і його трудовим потенціалом.

Список використаних джерел

1 Захарченко Е.В. Оценка и развитие трудового потенциала предприятия в антикризисном управлении. Дис. канд. экон. наук. Омск, 2006.

2 Судакова Е.С. Особенности формирования и развития трудового потенциала персонала // Журнал «Science Time: матеріали Міжнародної науково-практичної конференції за квітень 2014 / під ред. С.В. Кузьміна. Україна, 2014. - с. 215-223.

3 Судакова Е.С. Поняття потенціалу персоналу та напрямки його розвитку // Вісник університету, - № 15, - 2012. - с. 148-152.

4 Управление персоналом организации: Учебник / под ред. Кибанова А.Я., М.; ИНФРА-М, 2009.- 347с.

Альона Нергеш, студентка

*Чернівецький торговельно-економічний інститут
Київського національного торговельно-економічного університету*

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНА БЕЗПЕКА ПІДПРИЄМСТВА

Зараз наша економіка переживає дуже важкий час. В сучасних економічних умовах, які характеризуються значними варіаціями факторів внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства, загроз фінансово-економічних інтересів зі сторони окремих господарюючих суб'єктів, високим рівнем фінансового ризику, однією з важливіших частин управлінської діяльності підприємства є забезпечення фінансової та економічної безпеки.

Дослідженням фінансово-економічної безпеки підприємства займалися такі вчені, як: Манцуров І. І., Нусінова О. В., Васильців Т. Г., Волошин В. І., Бойкевич О. Р., Каркавчук В. В., Чібісова І. В., Івашина Є. М., Дмитрієв А. І., Близнюк А. О. Вони докладно розкрили питання систематизації фінансово-економічної безпеки підприємств, методичні основи формування підрозділів реалізації економічної безпеки на підприємствах, комплексні підходи до її оцінки тощо.

Спочатку поняття економічної безпеки розглядалося як забезпечення умов збереження комерційної таємниці та інших секретів підприємства. Забезпечення економічної безпеки розглядалася, насамперед, як захист інформації. Визнаючи, що збереження інформації є одним з важливих аспектів економічної безпеки підприємства, необхідно зазначити, що зведення проблеми економічної безпеки підприємства лише до захисту комерційної таємниці являє собою надто спрощений варіант вирішення такої проблеми.

Дещо пізніше запанував інший підхід до трактування поняття економічної безпеки підприємства. Різкий спад виробництва в цілому по країні, а головне - зміна економічних функцій держави, яка вже не було основним інвестором і споживачем продукції, змусили подивитися набагато ширше на проблему економічної безпеки підприємств. Згідно цьому погляду економічна безпека підприємства обумовлена впливом зовнішнього середовища, яка в ринковій економіці весь час змінюється, ніколи не залишається стабільною, постійною або незмінною. [1].

Фінансово-економічна безпека підприємства є складною системою, яка включає певний набір внутрішніх характеристик, спрямованих на забезпечення ефективності використання корпоративних ресурсів за кожним напрямом діяльності. Таким чином безпеку варто розглядати через призму її функціональних складових, що дозволяє: здійснювати моніторинг чинників, які впливають на стан як функціональних складових, так і фінансово-економічної безпеки загалом; досліджувати процеси, які здійснюють вплив на забезпечення фінансово-економічної безпеки; проводити аналіз розподілу і використання ресурсів підприємства; вивчати економічні індикатори, що відображають рівень забезпечення функціональних складових; розробляти заходи, які сприятимуть досягненню високого рівня складових, що призведе до посилення фінансово-економічної безпеки підприємства загалом.

Системний підхід до аналізу фінансово-економічної безпеки передбачає розгляд економіко-виробничої діяльності підприємства як багаторівневої структурної системи. Фінансова безпека підприємства, з одного боку, є системою, елементами якої є такі складники, як ліквідність, рентабельність, фінансова стійкість тощо, а, з іншого боку, вона є підсистемою економіко-виробничої системи підприємства або складовим елементом фінансової безпеки держави[2].

Внаслідок існування різних загроз, що можуть одночасно стосуватися різних сфер діяльності підприємства виникає об'єктивна необхідність розробки та реалізації заходів, щодо вдосконалення економічних механізмів управління його фінансово-економічною безпекою. Об'єктом системи забезпечення фінансової безпеки виступає стабільний фінансовий стан суб'єкта підприємницької діяльності в поточному і перспективному періоді. Конкретними ж об'єктами захисту виступають ресурси: фінансові, матеріальні, інформаційні, кадрові. Оскільки об'єкт захисту є багатоаспектним, то ефективне забезпечення фінансової безпеки повинне ґрунтуватися на системному підході до управління цим процесом [3].

Визначальні завдання фінансово-економічної безпеки у процедурі стратегічного планування розвитку підприємства полягають в оцінці рівня й описі характеристик стану безпеки за кожною стратегічною альтернативою, дослідженні ризиків і чинників впливу на реалізацію стратегії, узгодженні обраної стратегії розвитку підприємства з основами його життєдіяльності при формуванні кінцевої стратегії, моніторингу стану безпеки та врахуванні його зміни при коригуванні економічної стратегії розвитку.

Роль стратегії забезпечення фінансово-економічної безпеки підприємства є істотною, адже разом із корпоративною стратегією окреслює мету, напрямок і перспективи більш передбачуваного розвитку підприємства, що, у свою чергу, є основою гарантування ефективності та стабільності функціонування. На сьогодні теоретико-методичне забезпечення стратегічного планування фінансово-економічної безпеки підприємства залишається недостатньо обґрунтованим.

Так, Т. Іванюта та О. Заїчковський пропонують лише три типи стратегії фінансово-економічної безпеки підприємства:

- 1) раптового реагування на загрози;
- 2) прогнозування небезпек та загроз;
- 3) відшкодування завданих збитків [4].

Рівень економічної безпеки підприємства залежить від того, наскільки ефективно його керівництво і фахівці будуть здатні уникнути можливих погроз і ліквідувати шкідливі наслідки окремих негативних складових зовнішнього і внутрішнього середовища.

Основні функціональні складові поняття економічної безпеки підприємства такі.

1. Фінансова складова - досягнення найбільш ефективного використання корпоративних ресурсів.
2. Інтелектуальна й кадрова складові - розвиток інтелектуального потенціалу підприємства, ефективне управління персоналом.
3. Техніко-технологічна складова - рівень застосування технологій, що відповідають сучасним світовим аналогам щодо оптимізації витрат ресурсів.
4. Політико-правова складова - правове забезпечення діяльності підприємства і дотримання чинного законодавства.
5. Інформаційна складова - інформаційно-аналітичне забезпечення усієї діяльності підприємства.
6. Екологічна складова - мінімізація забруднення довкілля.
7. Силова складова - забезпечення фізичної безпеки працівників (керівників) підприємства і збереження його майна.

Розробляючи стратегію розвитку того чи іншого суб'єкта господарювання, в першу чергу розробляють і обґрунтовують прогноз ринкової ситуації на передбачуваний період. Від багатоаспектних зовнішніх і внутрішніх факторів, їх впливу, зокрема характеристики і структури потреб ринку і прогнозних можливостей їх вирішення, у виборі форм і шляхів їх вирішення великою мірою залежатиме економічна безпека різнорівневих суб'єктів господарювання як підприємства, галузі, так і народного господарства в цілому. Рівень економічної безпеки підприємства також залежить від ефективності керівництва, гнучкого управління, вибору самої системи управління та кваліфікації спеціалістів [2].

Таким чином, забезпечення фінансово-економічної безпеки є одним з основних принципів нормального функціонування підприємства. Потрібно об'єктивно і неупереджено оцінювати фінансову безпеку підприємства з метою своєчасної діагностики і попередження загроз, а також розроблення адекватної та дієвої стратегії управління фінансовою безпекою підприємства з метою забезпечення фінансової стійкості та конкурентоспроможності.

Список використаних джерел

- 1 Економічна і фінансова безпека ООО «АВН» - [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://litirus.ru/ekonomika/ekonomicheskaya-i-finansovaya-bezopasnost-ooo-avn.html>

2 Власов М. П. Моделювання економічних процесів / М. П. Власов П. Д. Шимко.– Ростов н/Д. : Феникс, 2005. – 409с. – (Вища освіта)

3 Череп О. Г. Управління фінансово-економічною безпекою підприємств в Україні / О. Г. Череп, З. П. Урусова, А. А. Урусов // Вісник ЖДТУ. Серія: Економічні науки. – 2012. – № 3(61). – С. 328-330.

4 Іванюта Т. М. Економічна безпека підприємства : навч. посіб. Т. М. Іванюта, А. О. Заїчковський. – К. : Центр учбової літератури, 2009. – 256 с.

5 Стратегія забезпечення належної економічної безпеки підприємства - [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://www.rusnauka.com/4_SVMN_2007/Economics/18818.doc.htm

**Лариса Нохріна, к.т.н., доц.,
Альона Цепочко, магістрант,**

*Харківський національний університет
міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків*

СТАЛИЙ РОЗВИТОК ТУРИЗМУ: ІНСТРУМЕНТИ РЕГУЛЮВАННЯ

Сталий розвиток туризму є складовою концептуального розвитку, оскільки охоплює не тільки проблемні аспекти локальної території відвідування, але і довкілля, з одночасним дотриманням балансу інтересів відвідувачів і місцевого населення [1]. Сталий туризм задовольняє сьогоденні потреби туристів і приймаючих регіонів за умови збереження і розширення можливостей для майбутнього. При цьому управління ресурсним потенціалом здійснюється за обмеженнями в такий спосіб, щоб сьогоденні економічні, соціальні і естетичні потреби подорожуючих і територіальних громад реалізовувалися за критерієм збереження системи життєзабезпечення і екологічної рівноваги, біологічної різноманітності та культурної цілісності [2].

В контексті активізації туристської діяльності, враховуючи глобальний обхват сектору, варто підкреслити значущість і актуальність питань щодо інструментів регулювання сталого поступу туризму, що обумовлює мету дослідження. Виходячи з наведеного, метою статті є окреслення інструментарію регулювання сталого розвитку туризму.

Збалансований розвиток туризму має узгоджуватися й гармонічно вбудовуватися в: загальнонаціональну стратегію сталого розвитку в контексті досягнення глобальних міжнародних цілей (боротьба з бідністю та створення робочих місць, збереження навколишнього середовища та екологічне регулювання, економічне зростання та раціональне виробництво і споживання, тощо); стратегію розвитку дестинації в контексті координації туристської діяльності з іншими, більш значущими для території видами економічної діяльності.

Експерти ЮНВТО підкреслюють, що сьогодні актуальності набуває комплексне планування туристської діяльності в рамках певних дестинацій [3],

що передбачає узгодженість соціально-економічного зростання території з екологічним регулюванням, конструктивний діалог і продуктивну співпрацю територіальних органів влади, підприємств сфери туризму та інших заінтересованих сторін, утім, не гармонізоване із загальнонаціональною стратегією сталого розвитку. Проте, поступ сталого туризму має бути вписаним в стратегії всіх рівнів (національні, регіональні, локальні) й збалансованим із сталим розвитком інших видів економічної діяльності.

Туристська політика побудована на принципах сталості має окреслювати: структуру та загальні обсяги туристської діяльності (ринкові цілі, види продуктів, масштаби, відповідність інфраструктури, можливості розподілу туристських потоків за часом і в просторі, тощо); аспекти функціонування сектору туризму (екологічне регулювання, розвиток людських ресурсів, аспекти якості та постачання, взаємозв'язки з іншими видами економічної діяльності); площини поведінки туристів (критерії вибору сезону, дестинації, закладу розміщення, транспорту, тощо); рівень обізнаності щодо необхідності збереження навколишнього середовища, підтримки програм відновлення та реконструкції, тощо). Крім того, нагальною для будь-якої території є інвентаризація ресурсів (природних і створених людьми) з метою контролю експлуатації (раціональної/ нераціональної) ресурсного потенціалу, визначення вектору розвитку певних видів туризму, інфраструктури. Отже, ефективна вибудова туристської політики на принципах сталості має ґрунтуватися на використанні конструктивних механізмів та інструментів регулювання туристської діяльності.

Ефективні інструменти регулювання детерміновані нагальною провадженням владними структурами систематичного і скоординованого офіційного контролю певних аспектів розвитку і функціонування сфери туризму. Універсальний комплекс інструментів регулювання, що цілеспрямовує взаємодії всіх заінтересованих сторін на активне впровадження принципів сталого розвитку в практику туристської діяльності, включає: нормативне регламентування; моніторинг і контроль; раціональне зонування; ліцензування.

В контексті сталого розвитку туризму, нормативні акти та положення мають врегулювати найбільш важливі аспекти поступу туризму, що окреслюють безпеку відвідувачів, рівень небезпечних викидів і забруднення, права службовців та повноваження контролюючих органів. Крім того, регуляція провадження певних видів туристської діяльності в уразливих територіях, потребує офіціалізації суто специфічних додаткових обмежень. Імперативи, що регулюють туристську діяльність, гарантуючи сталість розвитку сектора туризму, мають узгоджуватися з іншими чинними законодавчими і нормативними актами, що регламентують трудові відносини, охорону навколишнього середовища, тощо.

Ґрунтовне нормативне забезпечення сталого розвитку туризму є підвалинами формалізації процедур моніторингу і контролю. Ціллю моніторингу поступу сталого туризму є системне спостереження, аналіз та оцінювання (у динаміці) рівня сталості туристської діяльності, оперативна

ідентифікація негативних результуючих впливів (з метою їхнього упередження або мінімізації). Ціль контролю – верифікація рівня реалізації проектів і програм сталого розвитку туризму (або ступеня відхилення від планованих показників). Ефективності контролю сприяє широке інформування всіх груп стейкхолдерів щодо актуальних питань сталого розвитку і методик оцінки впливів туризму на соціально-економічну та екологічну системи дестинації.

В контексті планування сталого розвитку на всіх рівнях (державному, регіональному, локальному), що ґрунтується на гармонізованому комплексному територіальному і громадському проектуванні, дієвими регулятивними інструментами є раціональне просторове зонування та координація землекористування. Зонування є системним механізмом комплексної характеристики та оцінки об'єктів і територій з метою формування кадастрів. Крім того, доцільний розподіл простору при містобудівному плануванні розвитку територій і поселень сприяє раціональному використанню зон (природно-кліматичних, соціокультурних, історичних, архітектурних, археологічних, видовищних, культових, наукових, промислових та інших, що здатні задовольнити потреби і запити індивідів у туризмі), а також окреслити рамки обмежень щодо їхньої експлуатації. Певні нормативи мають забезпечувати контроль негативних впливів туризму на довкілля; другі – безпосередньо врегульовувати туристську діяльність в уразливих зонах; інші – окреслювати процедури надання дозволів або ліцензій (наприклад, ЮНВТО [3] сформовано фахові реєстри для контролю туристських проектів Гани і Гамбії).

Враховуючи, що всі види господарської діяльності в сфері туризму у тій, чи іншій мірі генерують ризики для соціальної та екологічної системи дестинації, виконання ліцензійних умов мінімізує негативні впливи. Умови видачі ліцензій та дозволів на право здійснення господарської діяльності охоплюють питання наявності належної освіти та рівня кваліфікації персоналу, проблеми відповідності туристської діяльності безпечним нормам, в контексті збитків суспільству та навколишньому середовищу (наприклад, вимоги щодо відходів, викидів) при функціонуванні підприємств сфери туризму, тощо. Таким чином, процедури ліцензування сприяють окресленню кола закладів, що дотримуються регламентуючих нормативів.

Експерти ЮНВТО підкреслюють інноваційне і творче використання інструментів регулювання туристської діяльності [3]. Наочним прикладом є споруджування готелю у Сіднеї (Австралія). Дозвіл на будівництво достеменно окреслював умови періодичного моніторингу і представлення звітності щодо стану певних місць існування і видів, що гарантувало у разі прояву змін, що виходять за рамки узгоджених лімітів, правове коректування ситуації [4].

Разом з цим мають місце негативні практики. Наприклад, дослідження ЮНВТО в прибережних районах Африки [5] виявило загальне невиконання вимог щодо мінімізації збитків та пом'якшення негативних впливів, сформульованих на підставі оцінок екологічних ефектів. Основною проблемою на разі є державні органи влади і місцеві державні установи, які з метою забезпечення відповідності чинним природоохоронним регламентам і стандартам, здійснюють моніторинг проектів розвитку і поточної туристської

діяльності.

Враховуючи зазначене можна зробити висновок, що в контексті сталого розвитку туризму, домінантою процесів регулювання на всіх рівнях є залучення до діалогу репрезентантів природоохоронних та громадських кіл. Ключовою вимогою успішного застосування регулятивних інструментів є ефективний обмін інформацією. Варто підкреслити комплементарність регулятивних інструментів. При цьому, їхнє комплексне застосування є підґрунтям результативності та ефективності сталого розвитку туризму. Крім того, всі засоби в сполучуваності мають украй важливе значення для активації розвитку нових туристських підприємств на принципах сталості.

Список використаних джерел

1. Відділ туризму Європейської комісії. Офіційний сайт European Commission Department of Tourism [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL: http://ec.europa.eu/growth/sectors/tourism/index_en.htm
2. Організація Об'єднаних Націй. Саміт ООН по сталому розвитку 25-27.09.2015 р. : [Електронний ресурс]. - Режим доступу: URL: <http://ec.europa.eu>
3. Офіційний сайт Всесвітньої туристської організації. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL: <http://www2.unwto.org/ru>
4. Расположение и проектирование гостиниц и курортов: принципы и тематические исследования, 2012 г. Офіційний сайт ЮНВТО. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL: <http://www2.unwto.org/ru>
5. Устойчивый туризм – управление и регулирование в прибрежных районах Африки, ЮНВТО, 2013 г. Офіційний сайт ЮНВТО. [Електронний ресурс]. - Режим доступу : URL: <http://www2.unwto.org/ru>

Лариса Оболенцева, к.е.н., доц.,
Юрій Радченко, магістр,
Вікторія Паршакова, магістр,

*Харківський національний університет
міського господарства ім. О. М. Бекетова*

ІНДЕКС ТУРИСТИЧНОЇ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ ЯК ІНДИКАТОР РОЗВИТКУ ТУРИЗМУ

Конкурентні переваги та національна конкурентоспроможність на світовому ринку туризму, без сумніву, відображають як поточну ситуацію та характеризують проблеми і перспективи функціонування підприємств туристичної індустрії, так і виступають основним фактором розвитку галузі. А це означає, що ключовим індикатором розвитку туризму можна вважати індекс туристичної конкурентоспроможності (ТТСІ), представленим світовим економічним форумом (WEF) у звіті “Travel & Tourism Competitiveness Report”.

Даний звіт вперше оприлюднено у 2007 р., потім він опублікований в 2008 р., а починаючи з 2009 р., виходить раз у два роки (2011 р, 2013 р. та 2015 р.) [1].

З метою комплексного аналізу векторів розвитку національного туризму, доцільно як основний інструмент дослідження, використовувати методику, яка лежить в основі оцінювання індексу туристичної конкурентоспроможності. Основними компонентами індексу туристичної конкурентоспроможності, які формують конкурентоспроможність і впливають на можливість національної індустрії туризму на світовому ринку є: структура регулювання; бізнес середовище та інфраструктура; людські, культурні та природні ресурси.

Порівняльний аналіз індексу туристичної конкурентоспроможності для країн світу, що увійшли до рейтингу, у тому числі і України, дозволяє виявити топ-10 країн в залежності від їхньої туристичної конкурентоспроможності та представити їх в динаміці (табл. 1).

Таблиця 1

Порівняльна характеристика топ-10 країн світу та України в залежності від туристичної конкурентоспроможності за період 2007-2015 рр.

Рік	Топ-10	Україна
1	2	3
2007	1) Швейцарія; 2) Австрія; 3) Німеччина; 4) Ісландія; 5) Сполучені Штати; 6) Гон Конг; 7) Канада; 8) Сінгапур; 9) Люксембург; 10) Об'єднане Королівство	78
2008	1) Швейцарія; 2) Австрія; 3) Німеччина; 4) Австралія; 5) Іспанія; 6) Об'єднане Королівство; 7) Сполучені Штати; 8) Швеція; 9) Канада; 10) Франція	77
2009	1) Швейцарія; 2) Австрія; 3) Німеччина; 4) Франція; 5) Канада; 6) Іспанія; 7) Швеція; 8) Сполучені Штати; 9) Австралія; 10) Сінгапур	77
2011	1) Швейцарія; 2) Німеччина; 3) Франція; 4) Австрія; 5) Швеція; 6) Сполучені Штати; 7) Об'єднане Королівство; 8) Іспанія; 9) Канада; 10) Сінгапур	85
2013	1) Швейцарія (5,66); 2) Німеччина (5,39); 3) Австрія (5,39); 4) Іспанія (5,38); 5) Об'єднане Королівство (5,38); 6) Сполучені Штати (5,32); 7) Франція (5,31); 8) Канада (5,28); 9) Швеція (5,24); 10) Сінгапур (5,23)	76
2015	1) Іспанія; 2) Франція; 3) Німеччина; 4) Сполучені Штати; 5) Об'єднане Королівство; 6) Швейцарія; 7) Австралія; 8) Італія; 9) Японія; 10) Канада	-

Як видно з табл.1, переважна більшість країн з топ-10 впродовж усього аналізованого періоду посідала провідні позиції. Що стосується України, то її рейтинг – стабільно низький, а в 2015 р. – взагалі до рейтингу не внесено.

Для обґрунтування напрямів розвитку туризму необхідно провести моніторинг складових індексу туристичної конкурентоспроможності, оскільки це дозволить виявити ключові фактори успіху та обґрунтувати перешкоди, що заважають досягненню конкурентних переваг (табл. 2-5).

Таблиця 2

Динаміка індексу туристичної конкурентоспроможності для України за період 2007-2015 рр.

Рік	Індекс туристичної КСП		Субіндекси туристичної КСП					
			А: Структура регулювання		В: Бізнес середовище та інфраструктура		С: Людські, культурні та природні ресурси	
	Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали	Рейтинг	Бали
2007	78	3,89	76	4,01	73	3,21	89	4,45
2008	77	3,76	59	4,53	78	3,24	100	3,51
2009	77	3,84	62	4,66	72	3,37	103	3,50
2011	85	3,83	64	4,63	76	3,53	118	3,33
2013	76	3,98	60	4,73	71	3,62	99	3,59

Таблиця 3

Динаміка субіндексу А «Структура регулювання» індексу туристичної КСП для України за період 2007-2013 рр.

Рік	Політичні правила та регулювання		Стійкість системи охорони навколишнього середовища		Безпека та охорона		Здоров'я та гігієна		Місце подорожей та туризму в системі національних пріоритетів	
	Ранг	Бали	Ранг	Бали	Ранг	Бали	Ранг	Бали	Ранг	Бали
2007	88	3,99	109	3,04	73	4,23	39	5,55	90	3,25
2008	100	3,72	83	4,23	93	4,53	17	6,40	96	3,76
2009	104	3,80	79	4,31	86	4,74	18	6,44	87	4,03
2011	107	3,78	88	4,24	82	4,54	17	6,51	101	4,06
2013	114	3,90	92	4,30	77	4,65	8	6,55	84	4,24

Не зважаючи на низький рейтинг України щодо туристичної конкурентоспроможності, в цілому можна стверджувати, що всіма трьома субіндексами туристичної КСП відбувається хоча не значна, але позитивна динаміка (табл. 2). Це може свідчити про усвідомлення важливості та необхідності кропіткої праці, особливо на державному рівні, щодо розробки заходів та створення відповідних умов для підвищення рівня національної конкурентоспроможності в галузі туристичного бізнесу.

Таблиця 4

Динаміка субіндексу В «Бізнес середовище та інфраструктура» індексу туристичної КСП для України за період 2007-2013 рр.

Рік	Інфраструктура								КСП цін в галузі туризму	
	Авіатранспорту		Наземного транспорту		Туристична		Інформаційна			
	Ранг	Бали	Ранг	Бали	Ранг	Бали	Ранг	Бали	Ранг	Бали
2007	87	2,56	67	3,39	75	2,66	64	2,56	37	4,89
2008	98	2,44	84	3,24	62	3,54	52	3,06	115	3,94
2009	94	2,57	72	3,32	55	3,71	51	3,37	116	3,88
2011	93	2,60	74	3,41	53	4,43	68	3,25	119	3,96
2013	78	2,80	73	3,52	50	4,63	70	3,13	110	4,01

Таблиця 5

Динаміка субіндексу С «Людські, культурні та природні ресурси» індексу туристичної КСП для України за період 2007-2013 рр.

Рік	Людські ресурси		Національна туристична привабливість		Природні ресурси		Культурні ресурси	
	Ранг	Бали	Ранг	Бали	Ранг	Бали	Ранг	Бали
2007	73	5,00	46	5,21	118	3,12	118	3,12
2008	80	4,87	62	4,83	104	2,39	84	1,95
2009	68	5,07	66	4,74	112	2,40	88	1,79
2011	68	4,88	117	4,23	119	2,31	86	1,90
2013	65	4,93	101	4,33	102	3,03	80	2,08

Провівши детальний аналіз національної конкурентоспроможності за субіндексами (табл. 3-5), можна прийти до висновку, що найбільш проблемним місцем є субіндекс А «Структура регулювання». Як видно з табл. 3 впродовж останніх років за ключовими індикаторами цього субіндексу спостерігається негативна тенденція – особливо наглядно це демонструють показники «Політичні правила і регулювання» та «Стійкість системи охорони навколишнього середовища». Що стосується субіндексу В «Бізнес середовище та інфраструктура», то негативний тренд має лише показник «Інформаційна інфраструктура». В субіндексі С «Людські, природні та культурні ресурси» одним із проблемних показників є «Національна туристична привабливість».

Таким чином, з метою сприяння розвитку туризму в Україні, і підвищення рівня національної туристичної конкурентоспроможності, в першу чергу необхідно усунути виявлені в процесі дослідження проблемні питання.

Список використаних джерел

1. The Travel & Tourism Competitiveness Report 2007, 2008, 2009, 2011, 2013, 2015 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www3.weforum.org/docs>

Катерина Онищенко, магістр,

Східноєвропейський університет економіки і менеджменту м. Черкаси

ВИБІР ФОРМ І СИСТЕМ ОПЛАТИ ПРАЦІ ЧЕРЕЗ МОТИВАЦІЙНИЙ МЕХАНІЗМ

Базою проведення соціально-економічного розвитку України є підвищення добробуту населення. Наслідком проблем у сфері оплати праці (занизький рівень реальної заробітної плати, занижка диференціація оплати некваліфікованої та кваліфікованої праці, невідповідність результатів праці та розміру зарплати тощо) є зниження її реальної вартості. При цьому, заробітна

плата має подвійну сутність – є статтею у складі витрат підприємства та джерелом доходу для працівників.

Мета – виділити основні теоретичні аспекти в процесі необхідності обґрунтованого вибору форм та систем оплати праці крізь мотиваційний механізм із застосуванням світового досвіду.

Механізм оплати праці в остаточному підсумку має забезпечити реалізацію тісно взаємопов'язаних між собою основних функцій заробітної плати: відтворювальної (що полягає в забезпеченні можливості відтворення робочої сили); стимулюючої, або мотиваційної (яка спрямована на підвищення зацікавленості в розвитку виробництва; соціальної (спрямованої на реалізацію принципу соціальної справедливості однакової оплати за рівну працю); регулюючої (що спрямована на регулювання ринку праці шляхом сегментації рівня заробітної плати); оптимізаційної (спрямованої на стимулювання ресурсозбереження завдяки зниженню зарплатоємності одиниці продукції або послуг). При цьому можна стверджувати, що лише за умови оптимального забезпечення реалізації цих функцій дія механізму оплати праці може вважатися справді ефективною [2, с. 6].

Підприємствами самостійно встановлюються системи оплати праці у колективному договорі при дотриманні вимог та гарантій, які передбачені чинним законодавством, генеральною та галузевими (регіональними) угодами.

Оплата праці формується під дією різних факторів, зокрема: вид відносин власності, наявний господарський механізм, визначені умови виробництва, стан ринкової кон'юнктури, факт економіки, політична система тощо. Важливими факторами впливу виступають наступні економічні закони: закон попиту і пропозиції, закон вартості робочої сили, закон зростання продуктивності праці і збільшення потреб населення та [3, с. 38].

Коли обирається система оплати праці варто враховувати форму власності, структуру та потенціал підприємства, ознаки виготовленої продукції (робіт, послуг), та особливості корпоративних цінностей і цілей. Особливу увагу керівники повинні приділяти питанням соціального розвитку колективу, умови праці працівників. Поза цим, при вирішенні питань оплати праці, варто враховувати вплив наступних чотирьох факторів: фінансовий стан суб'єкта господарської діяльності; рівень вартості життя; рівень заробітної плати, сплачувану конкурентами за ідентичну за складністю роботу; обсяги державного регулювання у визначеній галузі.

Ефективними системи оплати праці будуть лише при умові відповідності технічно-організаційним умовам виробництва. Тому, обираючи форму оплати праці для визначеної категорії робітників, варто приймати до уваги конкретні умови їхньої праці та специфіку виробництва. З цією метою ми вважаємо за доцільне скористатися зарубіжним досвідом країн із розвиненою ринковою економікою, а саме: США, Японія, Італія, Німеччина тощо [5, с. 85]. Розглянемо вагоміші елементи даного досвіду.

1. Свобода дій менеджерів та економістів, що включає позашаблонність мислення, повну самостійність можливість експериментувати та необмежене право обирання у визначених чинним законодавством меж.

2. Зацікавленість усіх у прийнятній перспективі: власника підприємства, менеджера та найманого працівника. Присутній страх втратити дане джерело доходу, отже присутній ризик витратити обсяг заробленого, навпаки, постійно присутнє бажання вкладати в сучасні технології, підвищувати кваліфікацію та науку.

3. Різноманітність варіантів погодинної оплати праці як важливої умови виплати заробітної плати включають зобов'язання виконання визначеного обсягу робіт, який розраховується на базі прогресивних норм затрат праці. При сталій тенденції зростання витрат на робочу силу провідні менеджери прагнуть до точнішого встановлювання норм, підтримувати досить високий темп роботи найманих працівників. На цьому тлі застосовуються методи нормування трудових процесів та мікроелементного аналізу.

4. Застосування переважно погодинної форми оплати праці в розрізі її модифікації. При аналізі форм та систем оплати праці, спостерігається значна тенденція застосування переважно погодинної системи оплати праці у країнах Західної Європи (61,1-80,7%%) частка відрядної дуже невелика. Така ситуація свідчить про ефективність використання погодинної системи оплати праці без залежності від професії, статі та напрямку діяльності.

5. Спостерігається розвиток індивідуалізації трудових доходів на базі врахування особистих результатів праці, власних ділових якостей, які містять кваліфікацію, творчу ініціативу, відповідальність, швидкість, точність та досконалість рішень і обов'язково якість виконаної роботи.

6. Переорієнтація підприємців і менеджерів при стимулюванні праці на якісні показники діяльності із кількісних.

7. Перехід на якісні показники підтверджує перевагу в оплаті розумової праці у порівнянні із фізичною. Тобто, заробіток працівників розумової праці в середньому більший за заробіток робітників: у Франції та Бельгії – на 61%; Люксембурзі – на 44%; Італії та Данії – на 22%; Німеччині – на 20%. Майстри в порівнянні із кваліфікованими робітниками отримують більше: в Бельгії – на 40%, Франції – на 30%, Нідерландах – на 23%, Німеччині – на 15% [7].

8. Визнається цінність кваліфікації та знань як “синіх” так й “білих комірців”. Все більше при оплаті праці враховуються професійні знання найманого робітника.

9. Також надається велике значення стажу роботи на підприємстві. Найбільш виражена диференціація зарплати за даним фактором присутня в Японії. Заробітна плата тимчасових робітників встановлюється на рівні 40–50% від зарплати постійних працівників. На деяких підприємствах США застосовується так звана «двоїста тарифна сітка», що передбачає менший тариф для нових працівників [4, с. 17].

На вітчизняних підприємствах у системах оплати праці, виділяють сім основних ознак (табл. 1).

Використання даної класифікації надасть змогу ґрунтовніше обрати систему оплати праці у відповідності до умов визначеного підприємства, що буде базою мотиваційного механізму.

Таблиця 1

Оптимізована класифікація сучасних систем оплати праці [6, с. 200]

Ознака класифікації	Система оплати праці
I. Спосіб оцінки оплати кількості праці	Відрядна, погодинна, комбінована
II. Вираз (форма) й оцінка результатів праці	Індивідуальна, колективна
III. Кількість показників, що які складають характеристику результатів праці	Однофакторна (проста), багатофакторна (складна)
IV. Вплив працівника на результати праці	Пряма, непряма
V. Механізм розподілу фонду оплати праці	Тарифна, безтарифна, змішана
VI. Цільове призначення	Заохочувальна, примусова, гарантуюча
VII. Вид зростання оплати праці	Пропорційна, прогресивна, регресивна

При впровадженні мотиваційної політики, особливо під час формування оплати праці, потрібно приймати до уваги її значення як для окремого працівника так і для підприємства в цілому. Оскільки на сьогодні заробітна плата не виконує визначені функції: відтворювальну – платня є основним джерелом доходів працівників, тому її рівень признаний забезпечити належні умови проживання, відпочинку та оздоровлення, а також можливість задоволення фізіологічних потреб.

В умовах кризової ситуації набуває важливого значення система суспільно-економічних заходів, спрямованих на матеріальне забезпечення населення від соціальних ризиків (безробіття, нещасний випадок на виробництві, хвороба, інвалідність, старість, втрата годувальника тощо). Соціальний пакет, наданий працівникам на рівні підприємства, до складу якого можуть входити: оплата послуг харчування на роботі, оплата проїзду до місця роботи, надання службової машини, оплата мобільного зв'язку, дотації на придбання путівки на оздоровлення до санаторію, надання безвідсоткового кредиту тощо. Важливе значення при розробці системі мотивації праці робітників належить нематеріальному стимулюванню праці, яке може включати усі компоненти корпоративної культури, зокрема, умови праці; стиль відносин управлінців та робітників; ступінь залучення робітників при прийнятті управлінських рішень по структурному підрозділу, підприємству; наявні командні цінності тощо.

Отже, на сьогодні в Україні є певне коло невирішених питань та протиріч у сфері оплати праці, тобто, занижений рівень реальної заробітної плати, низька диференціація оплати некваліфікованої та кваліфікованої праці, невідповідність результатів праці та розміру заробітної плати тощо. Назріла необхідність такої системи оплати, яка була спроможна формувати могутні стимули розвитку виробництва та найманої праці. Вибір стратегії розвитку підприємства сприяє формуванню такої системи оплати праці, яка стимулюватиме працівників на досягнення кінцевих якісних та кількісних результатів діяльності підприємства, внаслідок оптимізації витрат на оплату праці. Організувати гнучку систему мотивації праці працівників, яка призвана виступати одним з ряду інструментів оптимізації планування фінансово-господарської діяльності підприємств. Це дасть змогу керівному складу підприємства сформувати мотивований та висококваліфікований трудовий колектив та відповідно отримати конкурентні переваги.

Список використаних джерел

- 1 Закон України «Про оплату праці» від 24.03.1995 р. № 108/95. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi?nreg=108%2F95-%E2%F0>.
- 2 Мандибура В., Бондаренко О. Механізм оплати праці та напрямки вдосконалення його структурних складових // Теоретичні та прикладні питання економіки: Збірник наук. пр. – Вип. 14. – К.: Вид-во “Київський університет“, 2007. – С.5-14.
- 3 Кравченко М.А. Сутність оплати праці як економічної категорії / М.А. Кравченко // Бізнес Навігатор. – 2010. - №1. – С. 36-40.
- 4 Папуша Н. Теоретичні аспекти управління оплатою праці на підприємстві / Н. Папуша // Економічний аналіз. – 2010. – 7. С. 313-316.
- 5 Лучко М.Р. Бухгалтерський облік у зарубіжних країнах: навчальний посібник / М.Р. Лучко, І. Д. Бенько. – Тернопіль : Економічна думка, 2004. – 206 с.
- 6 Заярна Н.М., Душна К.А. Застосування мотиваційного механізму для удосконалення системи оплати праці на торговельному підприємстві // Науковий вісник НЛТУ України. – 2011. – Вип. 21.9. – С. 199-202.
- 7 Колот А. М. Зарубіжний досвід матеріального стимулювання персоналу / А. М. Колот // Україна: аспекти праці. – 2006. – № 1. – С. 16-21.

Станіслав Пірог, аспірант,

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича, м. Чернівці

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СІЛЬСЬКОГО ГОСПОДАРСТВА УКРАЇНИ

Сільське господарство є однією із провідних галузей народного господарства, оскільки якість продуктів харчування є визначальним фактором суспільного виробництва. Сучасні проблеми, з якими стикається сільське господарство України, є наслідком незавершеного процесу трансформації економіки України в соціально орієнтовану ринкову економіку. Проблеми, які виникали в процесі перетворень, замість вирішення – відклалися, що призвело в кінцевому підсумку до стабільної стагнації в цій галузі економіки. Проблему сільського виробництва досліджували такі вчені, як Наталія Степанець, Богдан Хомяк, Олександр Муляр.

Україна вже має певні досягнення в аграрному секторі, але є ще багато питань, які потребують вирішення.[1]

Можна виділити наступні проблеми розвитку сільського господарства:

1) умови використання с/г угідь не покращує ситуації. Через недотримання правил обробки землі, більша частина чорноземів виснажена. Ґрунти не підтримуються добривами та іншими корисними елементами;

2) значна частина с/г продукції не знаходить збуту внаслідок неефективного каналу розподілу продукції;

3) як і для будь-якої сфери проблемою є імміграція кадрів, через що частина кваліфікованих конструкторських, інженерно-технічних і робочих кадрів вже вважається втраченою;

4) через високий рівень корупції, нестійкої політичної та економічної ситуації в країні, труднощі в роботі з вітчизняними партнерами, потік іноземних інвестицій практично відсутній;

5) низький рівень фондоозброєності, пов'язаний з традиційною системою ведення господарства.

Крім цих очевидних проблем, в сільському господарстві України існує ще багато інших, які пов'язані зі станом економіки в цілому. Оскільки, як вже було зазначено, у сільському господарстві зайнято більшість працездатного сільського населення, і враховуючи сучасний його кризовий стан, необхідним є знаходження альтернативних місць працевлаштування сільського населення.

Необхідно звернути увагу на розвиток фермерських господарств. Держава повинна запровадити заходи, які б сприяли збільшенню кількості такого виду господарств, адже за даними статистики, в Україні спостерігається тенденція до зменшення кількості фермерств. Найважливішою проблемою у створенні фермерських господарств є відсутність стартового капіталу, на основі якого можна було б побудувати ефективно функціонуюче виробництво. Цю проблему можна усунути шляхом надання підприємцям вигідних кредитів. Потрібно забезпечити гарантії збуту всієї виготовленої сільськогосподарської продукції за вигідними цінами; створити умови за яких фермерські господарства матимуть можливість змінювати свою технічну базу на сучаснішу

В Україні склалася ситуація, що зайнятості в сільськогосподарських підприємствах немає гідної альтернативи. Здійснення підприємницької діяльності неефективне через відсутність платоспроможності попиту сільського населення, а міське населення в село не їде, спостерігається зворотня тенденція. Деяка частина сільськогосподарських працівників працюють через необхідність допрацювати до пенсійного віку. Після виходу на пенсію продовжують працювати через відсутність молодих спеціалістів або відсутність працівників взагалі

Агропромисловість має сезонний характер, тому вона вимагає наукового підходу до визначення структури капіталу. Тому зростає необхідність пошуку зовнішніх джерел фінансування, найбільш розповсюдженим серед яких є інвестиції. Потрібно налагодити інфраструктуру ринку капіталу [2].

Розвиток соціальної відповідальності бізнесу аграрного сектора — це один з пріоритетних напрямів економічної політики у багатьох країнах світу, який розглядається як необхідний інструмент аграрної політики в умовах ринку.

За обмеженості бюджетних ресурсів виникає необхідність співпраці українських сільськогосподарських підприємств з іноземними інвесторами саме у сфері інвестування модернізації основних фондів. Не менш важливим зовнішнім джерелом фінансування агроформувань є іноземні інвестиції. Але в

безпосередньо в сільське господарство вкладається лише 2% від загального обсягу інвестицій в економіку України.

Отже, стратегічним пріоритетом соціального та економічного розвитку України є підвищення рівня продовольчої безпеки держави на основі нарощування виробництва продуктів харчування, поліпшення їх якості і збалансованості за поживними елементами. Всі перераховані вище проблеми розвитку агропромислового комплексу України повинні спонукати нашу владу до цілеспрямованих та науково обґрунтованих заходів в сфері сільського господарства. Серед них потрібно виділити стабільну державну підтримку сільськогосподарських виробників, залучення іноземних інвестицій, а також заходи спрямовані на покращення соціальної відповідальності бізнесу.

Список використаних джерел

1 Економіка України [Текст]: навч. посіб. / А.П. Голіков, Н.А. Казакова. К.: Знання, 2008. – 286 с. ISBN 978-966-346-541-8.

2 РПС і Регіональна економіка [Текст]: навч.-метод. посіб. / О.М. Петрига – К.: ДП «Вид. дім «Персонал»», 2009. – 302 с. ISBN 978-966-364-893-4.

Тетяна Приходченко, к.е.н., доц., докторант,

ДВНЗ «КНЕУ ім. В. Гетьмана», м.Київ

НОВА РЕГІОНАЛЬНА ПОЛІТИКА: ТЕОРІЯ ТА ПРАКТИКА

Необхідність дослідження соціально-економічного розвитку регіону аргументується наступними проблемами та суперечностями: низка взаємопов'язаних проблем регіонального соціально-економічного розвитку, які виникають між продуктивними силами і застарілими формами організації виробництва і споживання; суперечності між посиленням традиційної моделі й повномасштабним оновленням регіонів; між застарілим розміщенням продуктивних сил та їх формуванням в сучасних умовах (в межах адміністративно-територіальної реформи); між процесами централізації та децентралізації (необхідність «нової регіоналізації»); між рівнями розвитку регіонів, про що свідчать коливання значень ВРП. Все це визначає необхідність перебудови і удосконалення господарського комплексу кожного регіону за умов соціальної та економічної спрямованості їх розвитку.

Серед основних проблем економіки регіонів в Україні можна виділити: неконкурентоспроможність економіки регіонів; посилення диспропорцій регіонального розвитку; несприятливі умови для розвитку людського, інтелектуального та соціального капіталів; хаотичність інвестиційних процесів на регіональному рівні; недостатньо дієву інфраструктуру для впровадження комплексу структурних перетворень економіки регіонів. Це зумовлено

зниженням інноваційного потенціалу розвитку регіонів України; сировинною спеціалізацією виробництва; зниженням здатності до відтворення капіталу в пріоритетних галузях; посиленням асиметрій на регіональних ринках праці; зменшенням податкової бази через зменшення обсягів діяльності підприємств; скороченням обсягів фінансування соціальної сфери; погіршенням демографічної ситуації.

Стратегічний підхід до управління регіональним розвитком спрямований на вирівнювання умов економічної діяльності в межах усіх регіонів, раціональне використання їх виробничо-ресурсного потенціалу, досягнення сталого економічного зростання та підвищення соціально-економічних показників рівня життя населення України. Реалізація зазначених цілей потребує:

✓ забезпечення державою своїх громадян рівними можливостями та гарантованим рівнем публічних послуг;

✓ збереження єдності державного простору при регіональних відмінностях;

✓ забезпечення умов для міжрегіональної солідарності та взаєморозуміння як головної умови єдності державного простору та стійкості держави;

✓ координація політики розвитку секторів економіки у територіях як запорука вирішення регіональних проблем шляхом створення єдиної системи стратегічного планування та прогнозування розвитку держави та її регіонів на основі забезпечення єдності пріоритетів, а також врахування складових, що визначають специфіку розвитку кожного регіону, зокрема:

- формування пріоритетних напрямів розвитку економіки кожного регіону з метою підвищення інвестиційної привабливості регіону;

- розвитку інфраструктури регіону, товарних і фондових ринків та організації регіональних ринків;

- формування ефективного та прозорого механізму фінансового забезпечення регіонального розвитку;

- створення законодавчого підґрунтя для удосконалення системи місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та їх територіальної основи;

- мінімізації соціальних наслідків реструктуризації економіки регіону (збереження існуючих і створення нових робочих місць);

- підтримки підприємств, які забезпечують внутрішні потреби регіону.

Диспропорції рівня розвитку регіонів України зумовлюють необхідність використання диференційованого підходу до реалізації регіональної державної політики та стимулювання розвитку окремих територій. Також виникає потреба в здійсненні адміністративної реформи шляхом реформування державної влади та місцевого самоврядування, що має підвищити ефективність управління регіональним розвитком України.

Основними напрямками трансформації відносин між центральними та регіональними органами влади у сфері управління соціально-економічним розвитком слід визнати: забезпечення доступу місцевої влади до фінансових

ринків і кредитних ресурсів; встановлення нових критеріїв адміністративної відповідальності керівників органів місцевого самоврядування та розпорядників бюджетних коштів; запровадження нових принципів та механізмів відносин «влада – громадськість» щодо формування програм, механізмів підзвітності та громадського контролю; зміна грошового забезпечення регіональних програм відповідно до змін функцій щодо забезпечення належного розвитку соціальної сфери регіонів і надання населенню соціальних послуг належної якості.

На сучасному етапі системної модернізації України реальним підґрунтям ефективного господарювання стає забезпечення стабільного збалансованого розвитку регіонів шляхом впровадження ефективної нової регіональної політики. Невід'ємною складовою цього процесу є реформування системи державного управління регіональним розвитком, тобто підвищення його ефективності та дієздатності. Його мета – створити умови стимулювання економічної активності на місцевому рівні, надати регіонам більше свободи у сфері господарського вибору, задіяти ефективні механізми та інструменти стимулювання підприємництва, місцевої економічної ініціативи і досягти на цій основі збалансованості регіонального розвитку. Складність реформування державного управління регіональним розвитком полягає у необхідності дотримання системності, комплексності, врахування всіх аспектів цього процесу, оскільки кожна з його складових відіграє важливу роль у реалізації стратегічних завдань нової державної регіональної політики.

Серед складових реформування системи державного управління регіональним розвитком слід визначити: удосконалення інституційно-правового забезпечення державного управління регіональним розвитком; формування стратегічних пріоритетів розвитку регіонів (у т.ч. шляхом розробленої Державної стратегії регіонального розвитку України на період до 2020 року) [1]; впровадження індикативного планування регіонального розвитку; координацію державної регіональної політики; впровадження дієвого інформаційного забезпечення, регулярного моніторингу всіх сфер регіонального розвитку; організацію державного контролю за виконанням рішень у сфері державного управління регіональним розвитком.

Системні потрясіння, які відчували на собі регіони України формують нові вимоги щодо досягнення збалансованого розвитку регіонів, вирішення специфічних проблем окремих населених пунктів, стимулювання міжрегіональної співпраці та кооперації тощо. У свою чергу, це потребує узгодження цілей, пріоритетів, завдань та заходів центральних та місцевих органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування стосовно як вирішення поточних проблем регіонального розвитку, так і досягнення довгострокових стратегічних цілей.

З огляду на стратегічний вибір євроінтеграції, реформування державного управління регіональним розвитком в Україні має відповідати європейським нормам та стандартам. Такий підхід дозволить задіяти нові (апробовані світовою практикою) організаційні та інституційні механізми та інструменти реалізації регіональної політики; диверсифікувати джерела, запровадити нові

підходи до надання бюджетних коштів та фінансування регіонального розвитку; розширити можливості регіонів щодо залучення приватного капіталу, коштів міжнародних фондів (у т.ч. грантів структурних фондів ЄС) для фінансування регіональних та міжрегіональних проектів [2].

Винайдення нової моделі регіональної політики передбачає оптимальне поєднання самостійності регіонів, насамперед у сфері вирішення повсякденних питань місцевого розвитку та координуючої і стимулюючої ролі центру як представника інтересів суспільства та країни в цілому. Синергія цих двох складових формує основу успішного реформування системи державного управління регіональним розвитком – запоруки конкурентоспроможності регіонів України.

Отже, кожна держава прагне реалізовувати свою регіональну політику таким чином, щоби використати міжрегіональні відмінності як можливості розвитку, і не допустити їх перетворення на проблеми національної єдності та безпеки.

Список використаних джерел

1 Сайт Міністерства регіонального розвитку, будівництва та ЖКГ України. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: <http://www.minregion.gov.ua>.

2 Реформування державного управління регіональним розвитком: стан, проблеми, перспективи (аналітична доповідь) / За ред. Білої С.О. – [Електрон. ресурс]. – Режим доступу: http://www.niss.gov.ua/content/articles/files/Bila_ref-7d611.pdf.

**Вікторія Ровенська, к.е.н., доц.,
Вікторія Лінник, бакалавр,**

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

СТАНОВЛЕННЯ МЕХАНІЗМУ ФОРМУВАННЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Перехід економіки України в ринкову призвели до відходу від практики державного патерналізму, що знайшло своє відображення у зміні розуміння ролі підприємства як суспільного інституту, формування нового підходу до оцінки ефективності та його результативної діяльності. Все більшого значення у забезпеченні конкурентоспроможності, досягненні високої продуктивності та прибутковості виробництва починають набувати соціально-відповідальні функції підприємства. Соціальна відповідальність включає етичний, правовий, екологічний та соціальний контексти діяльності підприємств та проявляється в довгостроковій участі в конкретних проектах, що сприяють покращанню добробуту суспільства [1]. Розглянемо дві категорії соціальної відповідальності – це корпоративна соціальна відповідальність та соціальна відповідальність

бізнесу. Єдиного значення цих понять немає, тому аналізуючи та підкреслюючи основне, можна сказати наступне.

Корпоративна соціальна відповідальність (КСВ) – це раціональний відгук організації на систему суперечливих очікувань зацікавлених сторін (стейкхолдерів), що спрямований на стійкий розвиток компанії; це відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, перед тими, на кого ці рішення націлені [7].

Соціальна відповідальність бізнесу (СВБ) – це відповідальне ставлення будь-якої компанії до свого продукту або послуги, до споживачів, працівників, партнерів; активна соціальна позиція компанії, що полягає в гармонійному співіснуванні, взаємодії та постійному діалозі із суспільством, участі у вирішенні найгостріших соціальних проблем.

Головною розбіжністю цих двох визначень є те, що КСВ – це добровільний вклад бізнесу у розвиток суспільства, насамперед пов'язаний з основною діяльністю підприємства, а СВБ – це концепція, згідно з якою бізнес, окрім дотримання законів виробництва, добровільно бере на себе додаткові зобов'язання перед суспільством. Кожна організація в цілому має зобов'язання етичного характеру перед певними групами зацікавлених осіб – стейкхолдерами. Вперше, визначення поняття стейкхолдер запропонував Е. Фрімен: стейкхолдери будь-які індивіди, групи або організації, які здійснюють суттєвий вплив на рішення, що ухвалюються фірмою або які опиняються під впливом цих рішень [2]. У число стейкхолдерів, як правило, включають засновників, менеджерів, акціонерів (власників), постачальників, кредиторів, клієнтів, місцеві співтовариства, профспілки, державні органи регулювання, професійні асоціації й співробітників [7].

Розглянемо стейкхолдерів з позиції територіального підходу. Основними стейкхолдерами розвитку в рамках територіального підходу є: органи місцевого самоврядування, населення, громадські організації. Так органи місцевого самоврядування, мають базовий вплив практично на всіх інших стейкхолдерів й можуть своєю діяльністю активізувати або навіть й нейтралізувати функціонування деяких з них. Населення в більшій мірі представлено, як споживач, який може частково контролювати процес розвитку й вносити в нього свої побажання та сприяти активізації його перебігу. Громадські організації досить часто виступають своєрідним посередником, що збалансовує взаємодію між органами місцевого самоврядування та бізнесовими структурами, шляхом проведення спільної діяльності з тих чи інших проблем [2]. Також, не менш важливим у розгляді концепції соціальної відповідальності є дослідження ролі та місця мотивації персоналу.

Соціальна відповідальність включає ділову практику щодо власного персоналу, тобто все те, що стосується підвищення рівня якості трудового життя працівників підприємства чи фірми. До цієї сфери прояву корпоративної соціальної відповідальності можна віднести діяльність компаній за такими напрямками як:

- оплата праці: забезпечення гідної заробітної плати, програми підвищення заробітної плати, відсутність затримки у виплатах заробітної плати;

- допомогу у критичних ситуаціях (у випадку складного захворювання, звільнення, у результаті скорочення штатів і т. д.);

- розвиток персоналу: навчальні програми і програми підготовки та підвищення кваліфікації персоналу; можливості перекваліфікації; сприяння в подальшому працевлаштуванні;

- мотивація персоналу: додаткове медичне страхування; соціальні пільги; нематеріальні програми винагород і т. д.;

- належні умови праці (безпека та охорона праці, інфраструктура місця праці і т. д.);

- гідне ставлення до працівників (повага до особистості, відсутність расової, релігійної, політичної чи гендерної дискримінації при прийманні на роботу) [3].

Досліджуючи зарубіжні моделі СВБ, прийнято виділяти три основних моделі СВБ – американську, європейську та азійську(японську).

Американська модель тісно переплітається з філантропією, а перевага надається реалізації соціальних програм через спеціалізовані компанії. Також зосереджена увага на реалізації та розвитку благодійних ініціатив, які спрямовані на покращення стану навколишнього природного середовища, та які мали найбільшу питому вагу в соціальній складовій діяльності фірми.

В межах європейської моделі СВБ вважається складовою стратегії компанії і виступає фактором, який визначає підходи компанії до вибору партнерів, проектів, об'єктів інвестування. Модель спрямована на отримання комерційного ефекту і виступає філософією бізнесу. Розглядаючи азійську модель СВБ, було визначено, що пріоритетним напрямком діяльності в межах даної концепції є персонал, що обумовлено історично сформованими соціокультурними традиціями. У країнах Сходу пріоритетними сферами впровадження концепції СВБ є: права людини, розвиток персоналу та екологія [6]. В Україні посилюється тенденція інтеграції до європейських та світових ринків. Але на сьогодні СВБ в Україні розвивається стихійно. Не існує чітко виписаних державних чи виважених корпоративних рішень для її впровадження, у більшості випадків не визначені ті напрямки соціалізації бізнесу, які можуть забезпечити максимальну віддачу. Виходячи з цього, існує потреба створення власної моделі соціальної відповідальності бізнесу, яка ґрунтуватиметься на стандартах, прийнятих у провідних розвинених країнах світу з метою забезпечення в Україні достатнього рівня життя населення та справедливості розподілу результатів діяльності [8].

За оцінками спеціалістів ООН, найпоширенішими різновидами практик соціалізації бізнесу в Україні виступають такі аспекти діяльності бізнесу: відносини бізнесу з місцевими громадами (благодійність та підтримка соціальних програм, забезпечення освіти членам громади); трудові відносини з працівниками (дотримання трудових прав персоналу, навчання, створення безпечних умов праці, своєчасна виплата зарплати, відсутність дискримінації у правах і зарплаті, медичне страхування), вплив на навколишнє середовище (надання переваги альтернативним джерелам енергії, виробництво екологічно чистої продукції, зменшення викидів, будівництво очисних споруд); управління

соціальною відповідальністю бізнесу як елемент корпоративного управління (визначення груп впливу та налагодження діалогу, визначення місії і цілей, включення їх у політику керівництва) [5].

Список використаних джерел

1 Гальчак Х. Р. Соціальна відповідальність бізнесу в ринкових умовах господарювання / Х. Р. Гальчак // Національний університет «Львівська політехніка» . – 2011. – С. 140–146.

2 Дащук Ю.Є. Методичні підходи до класифікації зацікавлених сторін розвитку рекреаційного потенціалу регіону // Луцький національний технічний університет . – 2014. – С. 141–147.

3 Колосок А.М. Соціальна відповідальність в системі корпоративного управління / А.М. Колосок // Економічний форум. – 2014.

4 Комарницький І.Ф., Галушка З.І. Соціальна відповідальність бізнесу як інструмент управління сучасним підприємством – 2014.

5 Ласукова А.С. Порівняльний аналіз моделей корпоративної соціальної відповідальності в банках світу / А.С. Ласукова // Вісник Запорізького національного університету . – 2012. – №3(15). – С. 181–187.

6 Нусінов В.Я., Ярова А.Б. Корпоративна соціальна відповідальність: становлення та розвиток в Україні // Серія Економічні науки . – 2014. – №5(2). – С. 208–210.

7 Сивак О.Б. Соціальна відповідальність в підприємницькій діяльності: вітчизняний та зарубіжний досвід / О.Б. Сивак // Проблеми теорії та методології бухгалтерського обліку, контролю і аналізу . – 2012. – №1(22). – С. 333–338.

**Вікторія Ровенська, к.е.н., доц.,
Юлія Редькіна, бакалавр,**

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

ЕВОЛЮЦІЯ КОРПОРАТИВНОЇ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ

Соціальна відповідальність бізнесу активно реалізується в усьому світі. Компанії вирішують проблеми суспільства, інвестуючи кошти в розвиток сфери освіти, медицини, науки, виробництва, підтримуючи соціально незахищені верстви суспільства і піклуючись про природоохоронні заходи. Безумовно, вони отримують свою вигоду від такої діяльності.

Українські підприємці нещодавно почали дотримуватися соціальних принципів ведення бізнесу. Це було пов'язано з тим, що раніше не було пільг для компаній, які займаються благодійністю та іншими соціальними проектами.

Корпоративна соціальна відповідальність у найбільш загальному, «приземленому», тлумаченні — це раціональний відгук організації на систему

суперечливих очікувань зацікавлених сторін (стейкхолдерів), що спрямований на стійкий розвиток компанії; це відповідальність тих, хто приймає бізнес-рішення, перед тими, на кого ці рішення націлені.

За своєю суттю корпоративна соціальна відповідальність — це імплементований у корпоративне управління певний тип соціальних зобов'язань (здебільшого добровільних) перед працівниками, партнерами, державою, інститутами громадянського суспільства та суспільством в цілому.

Під соціальною відповідальністю бізнесу розуміють відповідальність керівників організації, які приймають певні рішення, перед іншими членами суспільства, на яких прямо чи опосередковано впливають ці рішення [1].

Ще 15 років тому компанії-виробнику для завоювання споживача достатньо було тільки випускати якісну продукцію, що задовольняє його вимогам. Проте сьогодні на світовому ринку існує велика кількість компаній, які також виробляють якісну продукцію, і тому для переваги в конкурентній боротьбі цього просто недостатньо. Все частіше на українському ринку з'являються компанії які не тільки пропонують якісну продукцію, але і займаються соціальними проблемами населення. Як правило, їх виробництво спрямоване на людей з обмеженими можливостями, проведенням акцій, благодійних зустрічей і багато іншого.

Тож, є всі підстави, стверджувати, що чимраз більша кількість бізнес-організацій сприймає корпоративну соціальну відповідальність (КСВ) не як примус або діяльність на злобу дня, а як корпоративну стратегію стійкого розвитку. Слід зазначити, що однією з п'яти базових передумов успішної організації майбутнього, які були сформульовані у ході глобального дослідження, проведеного компанією IBM у 2008 р. (IBM Global CEO Study – 2008), визнана соціальна відповідальність. Не залишились осторонь цього загальносвітового тренду й українські компанії. У найбільш успішних з них розвиток КСВ у цілому узгоджується зі світовою тенденцією поступової інтеграції принципів соціальної відповідальності в корпоративну політику, стратегію зростання соціальних інвестицій, що відповідає інтересам як організацій, так і суб'єктів зовнішнього середовища.

Маємо констатувати, що в останні роки сформувався чіткий, усвідомлений запит з боку бізнесу на вивчення проблематики соціальної відповідальності. Провідні світові компанії активно підтримують проведення багатопланових досліджень у царині соціальної відповідальності, ініціюють обговорення проблематики КСВ на рівні найавторитетніших ділових урядових та міжурядових форумів за участі представників бізнесу, науковців, урядовців, представників інститутів громадянського суспільства.

Дослідники розрізняють три підходи до розуміння проблем соціальної відповідальності бізнесу:

1. Традиційний (вузкоекономічний). Логіка цього підходу наступна: ділові організації повинні служити інтересам їхніх власників, а менеджери - всього лише наймані службовці, чиє завдання полягає в тому, щоб вести бізнес відповідно до бажань власників. Звідси виходить, що справжня роль бізнесу полягає у використанні енергії працівників підприємства та ресурсів у

діяльності, спрямованій на збільшення прибутку, за умови що він дотримується правил гри і бере участь у відкритій конкурентній боротьбі, не вдаючись до шахрайства і обману. Таким чином, вважається, що організація несе соціальну відповідальність, дотримуючись законів і запропоновані правила ведення бізнесу. [3]

2. Етичний підхід (з погляду зацікавлених осіб). Сутність цього підходу полягає у визнанні того, що організація в цілому несе зобов'язання етичного характеру перед певними групами зацікавлених осіб. В їх перелік, як правило, включають засновників, менеджерів, акціонерів (власників), постачальників, кредиторів, клієнтів, місцеві спільноти, профспілки, державні регулюючі органи, професійні асоціації і співробітників. Ця багатопланова громадська середовище здатне істотно впливати на досягнення цілей організації, тому керівництву доводиться врівноважувати внутрішні чисто економічні цілі з соціальними. [3]

3. Соціально-етичні. Відповідно до цього підходу менеджери і співробітники організації відповідають за збалансоване слідування компанії спільним інтересам: економічним інтересам організації, інтересів стейкхолдерів і глобальним суспільним інтересам. Цей підхід стверджує, що організації повинні нести добровільні зобов'язання перед суспільством і спрямовувати частину коштів на його вдосконалення [3].

Як правило прихильники традиційного методу до оцінки проблеми соціальної відповідальності бізнесу та етики управлінських рішень пропонують наступні аргументи проти соціальної відповідальності:

- ціною поведінки впровадження КСВ стає зниження дохідних статей компанії, отже, витрати на програми соціальної відповідальності переносяться на споживачів у вигляді підвищення цін;

- розплата за соціальну відповідальність може прийняти форму зниження заробітної плати, зменшення дивідендів, скорочення інвестицій у відділи НДР та інше.

- компанія, яка бере на себе велику частку соціальної відповідальності, може програти в конкурентній боротьбі;

- ефект соціальних програм можна точно визначити - про результати подібних дій вкрай важко звітувати перед стейкхолдерами і широкою громадськістю;

- порушується принцип максимізації прибутку.

Прихильники ведення соціального бізнесу висовують наступні аргументи своєї позиції:

- соціальна прихильність організації відповідає її інтересам, оскільки створює краще суспільство і краще середовище для ведення бізнесу;

- програми соціальної відповідальності – засіб створення та підтримки позитивного публічного іміджу;

- створювані організаціями соціальні проблеми, такі, наприклад, як забруднення навколишнього середовища, повинні вирішуватися за рахунок цих організацій;

– соціальна відповідальність врівноважує могутність і відповідальність компанії;

– соціальна відповідальність виправдовує існування організації, як елемента суспільства.

Таким чином ми можемо зробити висновок, що Україна знаходиться лише на початку шляху ведення соціального бізнесу. Власники компаній ще не готові вкладати гроші в соціальний розвиток суспільства без отримання дивідендів. Компанії, які вирішили піти по новому шляху, відчують багато труднощів і без підтримки держави довго займатися такою діяльністю не зможуть. Але за участю держави можна буде зменшувати витрати на проведення соціальних акцій, отримати підтримку у вигляді меншого оподаткування. Маючи підтримку населення, підприємства зможуть більш ефективно реалізовувати свою продукцію, вкладати більше коштів у поліпшення якості; а маючи підтримку держави – зможуть займати високу соціальну позицію серед своїх конкурентів за рахунок підтримки своїх споживачів і того населення, з яким його не пов'язує виробнича діяльність.

Список використаних джерел

1. Вышегородский Д. Корпоративная социальная ответственность: перспективы развития // Уральский рынок металлов. – Екатеринбург, 2004. - №7(80). – С.53 – 57.

2. Гессен А.Є. Ефективне функціонування підприємств шляхом підвищення соціальної активності / А.Є.Гессен // Управління соціальним-економічним розвитком країни та регіонів: соціальні, економічні та фінансові проблеми: Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. аспірантів та молодих вчених (29 листопада 2013 р.). – Дніпропетровськ: ДДФА, 2013. – С. 288-289.

3. Данченкова О.А. Соціальна відповідальність бізнесу як нова тенденція Української PR-практики / О.А. Данченкова // Інформаційне суспільство: науковий журнал / голова редкол. В. В. Різун, голов. ред. В. Ф. Іванов; Інститут журналістики КНУ ім. Тараса Шевченка. – К., 2008. – Вип. 8(лип.–груд.). – С.53 – 57.

4. Котлер Ф. Корпоративна соціальна відповідальність / Ф. Котлер, Н. Лі // Як зробити якомога більше добра для вашої компанії та суспільства Пер. з англ. С. Яринич. – К.: Стандарт, 2005 – 302 с.

4.Калита П. Я. Пять трактатов о восхождении к лучшей жизни // Менеджмент качества. – 2010. – N5-6. –С. 40-48.

Ольга Рогова, студентка,
Людмила Лаврик-Слисенко, викладач,

Кременчуцький національний університет імені Михайла Остроградського

ПРОБЛЕМЫ РАЗВИТИЯ СЕЛЬСКОГО ХОЗЯЙСТВА УКРАИНЫ

Сельское хозяйство Украины находится в состоянии кризиса. Развалены не только когда-то мощные сельхозпредприятия, но и обанкротились хозяйства-миллионеры, отсутствие удобрений привело к уменьшению посевов зерновых и технических культур, технический парк уменьшился на 70%, а также уменьшилось поголовье крупного рогатого скота, птицы и свиней и разрушены животноводческие помещения, системы мелиорации. Положение деревни катастрофическое. Можно выделить несколько основных проблем сельского хозяйства Украины. Например, технико-технологическая база очень устаревшая и работает еще с советских времен. Отечественная машиностроительная промышленность насчитывает примерно полторы сотни разрозненных предприятий, она не модернизирована, соответственно – оснащена технически устаревшим оборудованием, а также – технологически отсталая: изношенность оборудования достигает 70-80%, а его средний возраст – 30-35 лет. Происходит процесс «старения» кадров. Молодое поколение все чаще иммигрирует в большие города, где есть все условия для обучения и работы, интересного отдыха, из-за чего часть квалифицированных инженерно-технических, конструкторских и рабочих кадров уже считается утраченной.

Еще одной проблемой является то, что значительная часть сельскохозяйственных продуктов не находит сбыта вследствие пассивности потребительской кооперации. Также не улучшают ситуацию условия использования сельскохозяйственных угодий. Большая часть черноземов уже истощена и теряет свою производительность из-за несоблюдения правил обработки земли. Почвы не поддерживаются удобрениями и другими полезными элементами. А количество гумуса уменьшается с каждым годом. И наконец, из-за высокого уровня коррупции и взяточничества, нестабильности политической и экономической ситуации в стране, недостаточного развития финансовой системы государства и трудностей в работе с отечественными партнерами, поток иностранных инвестиций в сельском хозяйстве почти отсутствует. Одной из причин стало отделение развития агропромышленного производства от развития социальной сферы сельских территорий. Так, сельскохозяйственные предприятия, которые ранее занимались развитием объектов социальной инфраструктуры на закрепленных за ними сельских территориях, сейчас, в основном, передали их в коммунальную собственность, и, учитывая неудовлетворительное экономическое положение, не могут больше финансировать социальную сферу села. Естественно, современное состояние регионального развития требует усовершенствования всех составляющих частей хозяйственного механизма. Важно развивать инновационные технологии. Стратегическим приоритетом социального и экономического

развития Украины должно быть повышение уровня продовольственной безопасности государства на основе наращивания производства продуктов питания, улучшения их качества и сбалансированности питательными элементами. Все вышеперечисленные проблемы должны, так сказать, подтолкнуть нашу власть к целенаправленным и научно обоснованным мероприятиям в сфере сельского хозяйства. Среди них нужно выделить стабильную государственную поддержку сельхоз производителей, привлечение иностранных инвестиций, выдача краткосрочных и долгосрочных кредитов. Можно с уверенностью сказать, что на сегодняшний день вливание капитала инвесторов в сельское хозяйство является более значимым, чем роль государственного финансирования. Такие инвестиции делают существенный вклад в развитие аграрного бизнеса. В свою очередь, украинское правительство должно делать шаги для улучшения инвестиционной привлекательности страны, реформируя экономику в целом и отрасли в частности. Для решения этой проблемы необходимы институциональные механизмы государственного регулирования АПК. Существенным институтом поддержки инновационной деятельности и одним из направлений, стимулирующих развитие инновационных процессов в АПК на региональном уровне, может выступить создание областных фондов поддержки инновационной деятельности, формируемых как из бюджетных источников, так и за счет отчислений предприятий АПК региона. Следовательно, необходимо сформировать региональный фонд инновационных предложений, позволяющий потенциальным инвесторам ориентироваться в возможностях выгодного вложения капитала в эффективные проекты АПК региона. Таким образом, для того чтобы инновационное развитие агропромышленного производства отвечало своему назначению, необходимо всестороннее и полноценное ее обеспечение, которое позволит изменить существующий инертный, и даже, регрессионный характер данного процесса. Основными проблемами повышения инновационной активности в АПК является отсутствие серьезной государственной поддержки, кризисные явления в сельском хозяйстве, дефицит финансовых средств, трудности кредитования. При этом следует отметить большой потенциал отраслей АПК в перспективе с точки зрения усиления роли инноваций в их деятельности.

Список использованных источников

- 1 Жерноклеев Н.Н. Организационно-экономические основы комплексного развития районного АПК : монография. – Х.: ФЛП Либушкина Л.М., 2007. – 232 с.
- 2 Державний комітет статистики України. Офіційний сайт. [Електронний ресурс] / Державний комітет статистики України. – 2012. – Режим доступу: [http:// www.ukrstat.gov.ua](http://www.ukrstat.gov.ua).
- 3 Семеряк Ю.А. Земельний фонд України та ефективність його використання.// Збірник науково-технічних праць.
- 4 Интернет-ресурс «Сельскохозяйственные земли Украины»

Юлія Рогозян, к.е.н.,

Луганська філія Інституту економіко-правових досліджень
НАН України

ПРОПОЗИЦІЇ ЩОДО УДОСКОНАЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ОБСЛУГОВУВАННЯ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ

У лютому 2015 року після майже цілого року конфлікту цивільне населення Донецької та Луганської областей України (Донбасу) живе в умовах складної соціальної ситуації. В даних регіонах працювала спеціальна моніторингова місія ОБСЄ (СММ), яку було направлено в Україну 21 березня 2015 року Рішенням №1117 Постійної Ради ОБСЄ. СММ не мала змоги здійснити комплексну оцінку соціальної ситуації на Донбасі, проте дані, які були зібрані, вказують на велику кількість випадків хиткої ситуації, що особливо жорстко позначається на найменш захищених групах населення. Крім того, виїзди на місця показують, що переміщення державних служб у поєднанні з продовженням воєнних дій у регіоні, негативно позначилося на багатьох основоположних економічних і соціальних правах осіб, що залежать від відповідних установ, оскільки здобути доступ до державних послуг стає дедалі важче.

Загалом, дані, зібрані виїзною групою під час відвідання лікарень та інтернатних закладів, розташованих на тимчасово неконтрольованих Урядом територіях, вказують на невпинне погіршення соціальної ситуації, що особливо тяжко позначається на найбільш вразливих верствах населення. [1].

У 2014 р. соціальна сфера почала перебувати у становищі заручника загальної кризової ситуації у країні. Військова та економічна агресія РФ, анексія Криму, вихід з України значної частини іноземних компаній і як результат – падіння економіки фактично унеможливили здійснення Урядом заходів з покращення соціально-економічного становища населення. Натомість у соціальній сфері спостерігалися переважно негативні процеси. Так, середня заробітна плата в листопаді 2014 р. становила 3 534 грн (\$210) – проти 3 268 грн. у листопаді 2013р. (\$400) – тобто, майже двократне падіння в доларовому еквіваленті. Упродовж року більш ніж утричі збільшилася заборгованість з виплати заробітної плати (з 753 млн. грн. у січні 2014р. до 2 367 млн. грн. у грудні). При цьому, майже 82% зазначеної суми припадає на економічно активні підприємства. Рівень безробіття серед осіб працездатного віку у III кварталі 2014 р. досяг 9,9% (проти 6,8% у від- повідний період 2013р.). За офіційними даними впродовж року роботу втратили 586 тис. громадян непенсійного віку та 514 тис. пенсіонерів, які працювали. Девальвація національної валюти (курсіві втрати на кінець року – 100%) та високий рівень інфляції (за офіційними даними – майже 25%) знецінили заощадження громадян, а поєднані з різким підвищенням цін і тарифів у секторі “монопольних платежів” (транспорт, енергоносії, комунальні послуги,

медикаменти) – значно знизили їх купівельну спро- можливість, про що свідчить зменшення обороту роздрібною торгівлі практично в усіх областях країни..

У нинішній ситуації очевидних передумов подолання наростаючих кризових явищ як в економіці, так і в соціальній сфері немає. Державним бюджетом на 2015 р. передбачено наступні дії, які тільки погіршать стан соціальної сфери, зокрема: заморожування впродовж року прожиткового мінімуму, мінімальної зарплати та мінімальної пенсії на рівні грудня 2013 р. – 1 176 грн., 1 218 грн та 949 грн., відповідно. Передбачено підвищення цих показників лише у грудні 2015 р. до 1 330 грн., 1 378 грн. і 1 074 грн., відповідно, або на 13% – показник інфляції, закладений у Законі про Державний бюджет на 2015 р., обмеження надання пільг окремим професійним і соціальним групам, скасування ряду доплат до посадових окладів, зокрема медичних і педагогічних працівників, працівників соціальної сфери, державних службовців та ін. Програма діяльності Уряду передбачає також “відродження національно-патріотичного виховання”, однак, жодних його напрямів, засад формування його змісту і спрямованості не визначає. В умовах наявності значних соціально-культурних відмінностей регіонів країни така невизначеність створює ризики того, що врядування в гуманітарній та соціальній сферах, як і раніше, матиме характер фрагментарний, непослідовний і надмірно залежний від особистих позицій керівних персоналій профільних відомств [2].

Як зазначається в офіційному Звіті Світового банку [3], загальний розмір збитків, завданих сектору інфраструктури та надання послуг оцінюється в 463 млн доларів США, з них основну частку становлять збитки, завдані транспортному та енергетичному секторам, проте й сектор соціального забезпечення заслуговує на увагу.

Відомо, що у підконтрольних Уряду районах пошкоджено 26 установ, з них 19 розрахунковою вартістю відновлення 0,88 млн дол. США розташовані в Донецькій області, а сім розрахунковою вартістю відновлення 1,987 млн дол. США у Луганській області. Серед пошкоджених установ заклади соціального обслуговування інтернатного та інших типів і реабілітаційні заклади для осіб з особливими потребами, дітей, людей похилого віку та бездомних, а також адміністративні будівлі Пенсійного фонду та центрів соціального забезпечення та зайнятості (збитки складають близько 2, 9 млн. дол. США), що негативно впливає на стан соціальної сфери усієї країни.

Згідно з оцінками Світового Банку, загальна потреба у відновленні компонента соціального забезпечення становитиме близько 329,4 млн. дол. США. Дана оцінка охоплює вартість ремонту пошкодженої фізичної інфраструктури, пов'язаної з наданням та розподілом виплат соціальної допомоги. Особливої уваги заслуговують заходи, запропоновані Всесвітнім Банком в секторі соціальної допомоги, що охоплюють такі складові:

1. Допомога ВПО (301,3 млн дол. США). Згідно з рішенням Кабінету Міністрів, зареєстровані ВПО, які мають рахунок у банку, мають право на отримання допомоги протягом шести місяців сумою максимум 2400 грн. на

сім'ю на місяць. Видатки на допомогу ВПО до січня 2016 року оцінюються сумою 301,3 млн дол. США на основі нижчої оцінки кількості ВПО за прогнозом Світового банку.

2. Виплати на випадок безробіття (15,2 млн дол. США). Виплати на випадок безробіття розраховані на дворічний період на основі поточної кількості ВПО. Виплати на 2015 рік вищі в Донецькій області (далі у порядку зменшення йдуть Харків, Запоріжжя та Дніпропетровськ), водночас в Луганській області зареєстровано відносно невелику кількість безробітних.

3. Активні заходи на ринку праці (6,5 млн дол. США). Крім допомоги на випадок безробіття також існує потреба у розробці та інституційному втіленні активної політики ринку праці, включаючи громадські роботи, підготовку і перепідготовку (особливо жінок та пенсіонерів).

4. Залучення додаткових соціальних працівників (3,5 млн дол. США).

Підсумовуючи вищевикладене варто зазначити, що проблеми всіх ВПО мають не лише кількісний вимір, про що наразі активно йде мова, але й найголовніше - часовий вимір. Адже при вирішенні будь-якого з вищезазначених питань людей чекають проблеми і перешкоди через відсутність конкретних дієвих механізмів, насамперед, з боку держави; і чим далі такі питання затягуються, тим більше вони поглиблюються. Вже досить тривалий час вироблені дієві рекомендації щодо покращення ситуації в різних сферах життя, зокрема і в соціальній, які належать різним авторам, різним інституціям (як національним, так і міжнародним), але найбільш сумний факт в тому, що багатьом владним чиновникам, напевно, не потрібні позитивні зміни, адже йде процес затягування часу.

Список використаних джерел

1. СИТУАЦІЯ В УКРАЇНІ: ІНФОРМАЦІЯ ПРО РОБОТУ УВКБ ООН [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://unhcr.org.ua/attachments/article/1299/UNHCR%20UKRAINE%20Operational%20Update%201MAY15%20Ukr%20amended.pdf>

2. УКРАЇНА 2014-2015: ДОЛАЮЧИ ВИКЛИКИ (аналітичні оцінки центра Разумкова) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.razumkov.org.ua/upload/Pidsumky_2014_2015_A4_fnl.pdf

3. Україна. Оцінка відновлення та розбудови миру. Аналіз впливу кризи та потреб на східній Україні (Т. 2. Звіти за компонентами). - Міжнародний банк реконструкцій та розвитку/ Світовий банк [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www-wds.worldbank.org/external/default/WDSContentServer/WDSP/IB/2015/06/11/090224b082f1bea9/1_0/Rendered/INDEX/Recovery0and0p00in0Eastern0Ukraine0.txt

Тетяна Свінціцька, студентка,

ВП НУБіП України «Ірпінський економічний коледж», м. Ірпінь

ВИКОРИСТАННЯ ФІНАНСОВОГО МЕХАНІЗМУ В РЕГУЛЮВАННІ АГРАРНОГО СЕКТОРА ЕКОНОМІКИ

Сучасний стан сільськогосподарського виробництва України не дає змоги розв'язати основні проблеми функціонування агропродовольчого ринку без створення системи комплексного управління, тому пошук нових форм фінансування інвестиційної діяльності аграрних підприємств за допомогою фінансового механізму є досить актуальним.

Метою статті є розкриття сутності теоретичного використання фінансового механізму безпосередньо пов'язане з розвитком аграрного сектору економіки та діяльністю держави.

Економічною наукою завжди здійснювався пошук найефективніших форм і методів удосконалення фінансового механізму, і в більшості наукових джерел він одержав назву системи макроекономічного регулювання. Проблеми формування фінансово-кредитних відносин аграрного сектору підприємств присвячені праці багатьох вчених: В.М. Алексійчука, С.Б. Баренгольца, В.А. Борисової, А.Г. Борщ, О.Д. Гудзинського, М.Я. Дем'яненка, П.А. Лайка, М. Й. Маліка, О.Г. Михайленка, П.Т. Саблука, Л.М. Худолій, А.В. Чупіса та інших.

Ефективність фінансового механізму залежить від цілеспрямованого вибору фінансових інструментів та дійовості їх впливу на окремі сторони соціально-економічного розвитку. Характер і ступінь впливу через фінансові інструменти на соціально-економічний розвиток залежать як від методу розподільних відносин, так і від того, які функції надані цим інструментам.

Вплив на дію фінансового механізму, а через нього на різні сторони соціально-економічного розвитку досягається встановленням і зміною положення того чи іншого важеля. Наприклад, якщо необхідно прискорити економічний розвиток, то для цього є випробувані заходи – зниження процентних ставок на кредит та ставок оподаткування доходів, насамперед тих, що спрямовуються на нагромадження.

Слід зауважити, що в 2012 році жодне підприємство в Україні не отримувало кредитів на пільгових умовах, тоді як в 2011 році на пільгових умовах підприємствами України було отримано 400,1 млн. грн. (частка в загальній сумі залучених коштів склала 5,5%) [1].

Таким чином, підтверджується факт із вітчизняної банківської практики щодо обмеження надання великих сум кредитних коштів «в одні руки» з метою зниження кредитного ризику банківських установ.

Саме на таку ситуацію у свій час звернув увагу Д. Рикардо і прийшов до висновку, що звернення до банку за позиками грошей залежить від співвідношення норми прибутку, яку можна отримати за допомогою цих грошей, і норми відсотка під який банк позичає гроші. Якщо відсоток за кредит

вищий за норму прибутку, то як він стверджував, тільки марнотрат може брати такі кредити.

Кредитний механізм підприємства – це впорядкована сукупність форм і методів, за допомогою яких підприємство забезпечує себе необхідними грошовими коштами, перерозподіляючи їх між підрозділами на умовах фінансування або кредитування, досягає певного рівня стабільності і ліквідності, забезпечує рентабельну роботу, отримання максимального прибутку і вартості капіталу. Кредитний механізм підприємства підпорядкований до об'єктивних вимог економічних законів. Його основи встановлюються державою для вирішення тих завдань, які стоять перед ним на тому або іншому етапі розвитку [2].

Складові елементи фінансово-кредитного механізму представлені на рис. 1.

Рис. 1. Склад фінансово-кредитного механізму сільськогосподарського підприємства [2]

Структура фінансово-кредитного механізму аграрного сектору економіки далека від досконалості, оскільки її елементи неузгоджені, функціонують безсистемно, не забезпечуючи головної мети - безперервності процесу виробництва.

У додатку 9 до Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року наведено основні напрямки державного фінансування. Найбільшу частку становить фінансове забезпечення розвитку аграрного ринку – 41,2 %, далі йдуть витрати на професійну освіту – 15,2 %, удосконалення та реформування системи управління в аграрному секторі – 14,5 %, на забезпечення розвитку соціальної сфери та сільських територій передбачено

витратити 13 %. Фінансування за цими напрямками сприятиме сталому розвитку сільського господарства країни [4, с. 153].

Державна підтримка сільського господарства України охоплює бюджетне фінансування програм і заходів, які спрямовуються на розвиток галузі, пільговий режим оподаткування, часткову компенсацію процентних ставок за користування кредитами комерційних банків, списання безнадійної заборгованості перед бюджетом [4, с. 265].

Важливим джерелом формування фінансових ресурсів підприємств аграрного сектора залишаються кредитна та інвестиційна діяльність, а також питання щодо прийняття земельної реформи, яка дозволила б розширити спектр економічної діяльності в аграрному секторі як для лізингових компаній так і для аграрних підприємств.

Висновок. Встановлено, що проблема кредитної підтримки сільського господарства полягає не тільки у відсутності передумов для отримання ними фінансових ресурсів і повернення кредитних коштів, а й у слабкій державній підтримці.

Отже, основними завданнями щодо поліпшення кредитування сільськогосподарських підприємств є:

- комплекс заходів спрямованих на розвиток банківської системи, розширення ринку банківських послуг;
- розширення можливостей та сприяння розвитку альтернативних фінансових установ;
- розробка і застосування всіх можливих джерел для залучення капіталу при кредитуванні сільського господарства: раціональне використання бюджетних коштів, збільшення асигнувань для кредитування з держави, залучення іноземних кредитів, створення за їх рахунок механізмів державного, банківського або змішаного кредитування;
- вирішення майнового і земельного питань;
- вирішення проблем старих боргів.

Список використаних джерел

1 Вдовенко Л.О. Стан банківського кредитування аграрних підприємств / Л.О. Вдовенко // Збірник наукових праць ВНАУ. Серія «Економічні науки». – 2012. – Том 2. №3 (69) – С. 3 – 7.

2 Дем'яненко М.Я. Особливості фінансових відносин в аграрному секторі економіки / М.Я. Дем'яненко. – Економічні науки. – Серія «Облік і фінанси». – Випуск 9 (33). – Ч. 1. – 2012. – С. 17-22.

3 Новий курс: реформи в Україні (2010–2015). Національна доповідь / за заг. ред. В. М. Гейця [та ін.]. – К. : НВЦ НБУВ, 2010. – 232 с.

4 Сайт Міністерства аграрної політики та продовольства України. Постанова Кабінету Міністрів України «Про затвердження Державної цільової програми розвитку українського села на період до 2015 року». [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://minagro.gov.ua/apk?nid=2976>

Станіслав Солодухін, к.е.н., доц.,
Руслан Хитрук, магістрант,

Запорізька державна інженерна академія, м. Запоріжжя

ОРГАНІЗАЦІЯ АНТИКРИЗОВОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ НА ОСНОВІ НЕЧІТКО-МНОЖИННОГО ПІДХОДУ

Поточний стан справ в економічній, соціальній та політичній сферах України на фоні військового протистояння в східних областях вимагає розробки комплексних програм антикризового управління процесами формування та відтворення потенціалу розвитку вітчизняних підприємств. Така ситуація ставить на перший план нові актуальні наукові задачі, пов'язані з розробкою механізмів нівелювання наслідків негативних процесів в основних сферах бізнес діяльності на показники економічного розвитку підприємств. Негативні фактори, катаклізми та труднощі, які супроводжують застосування підприємств до нових умов функціонування, загострили проблему платоспроможності й активізували питання про передумови масового банкрутства вітчизняних підприємств. Це потребує принципово нових підходів до системи управління підприємством.

Широке коло питань, пов'язаних як з концептуальною основою процесів антикризового управління, так і з моделюванням керованого розвитку підприємств, висвітлено в роботах вітчизняних і зарубіжних учених: І. Ансоффа, С.Г. Беляєва, В.О. Василенка, В.М. Гейця, В.М. Глушкова, А.Г.Грязнової, П. Дойля, В.А. Забродського, В.Я. Заруби, Т.С. Клебанової, А.П. Ковальова, Ю.Г. Лисенка, А.В. Матвійчука, В.С. Пономаренка, О.І. Пушкаря, О.В. Раєвнєной, В.Л. Ревенка, В.Ф. Ситника, Д. Форрестера, Е.А. Уткіна та ін. У той же час питання побудови систем антикризового управління на базі комплексу економіко-математичних моделей, що відображають вплив трансформаційних процесів та управлінських рішень на формування, розвиток і нейтралізацію кризи на підприємствах, не знайшли повного відображення в дослідженнях. Таким чином, розробки в цій галузі є актуальними та мають теоретичне і практичне значення.

Основною метою даного дослідження виступає обґрунтування доцільності застосування нечітко-множинного підходу при розробці комплексу економіко-математичних моделей, що відображають процеси антикризового

Головною метою антикризового управління [1,2] є забезпечення міцного стану на ринку і стабільно стійких фінансів компанії при будь-яких економічних, політичних і соціальних метаморфозах у країні

Одним з основних завдань антикризового управління підприємством виступає [2] розробка та першочергова реалізація заходів, спрямованих на нейтралізацію найбільш загрозливих факторів, що призводять до кризи на підприємстві.

Застосування нечітких множин у фінансовому аналізі підприємств дозволяє враховувати невизначеності не лише статистичної, але й лінгвістичної

природи [4,5]. Тому виникає необхідність в розробці методики, яка дозволить проводити комплексний фінансовий аналіз компанії, здійснювати діагностику банкрутства, формуючи модель не лише з урахуванням специфіки країни, періоду часу, галузі, але й із можливістю налагодження її на економічні й управлінські характеристики конкретного підприємства [5,6]. Із урахуванням вищесказаного, метод комплексного фінансового аналізу підприємства із використанням апарата нечіткої логіки складається із наступних основних етапів.

Етап 1 – Показники. Експертом-аналітиком формується набір окремих показників X_i , $i=1, N$, які є найважливішими для оцінки ризику банкрутства досліджуваного підприємства.

Етап 2 - Лінгвістичні змінні. Для оцінки обраних фінансових та управлінських показників X_i , $i=1, N$, що характеризують дане підприємство, формується єдина шкала з п'яти якісних термів: $ДН$ - дуже низький рівень показника X_i , $Н$ - низький рівень показника X_i , $С$ - середній рівень показника X_i , $В$ - високий рівень показника X_i , $ДВ$ - дуже високий рівень показника X_i . Для оцінки значень вихідної лінгвістичної змінної G , що представляє повну множину ступенів ризику банкрутства підприємства у відповідності до його поточного фінансового стану, пропонується використовувати терми: $ДН$ - ризик банкрутства незначний, $Н$ - низький ступінь ризику банкрутства, $С$ - ступінь ризику банкрутства середній, $В$ - високий рівень ризику банкрутства, $ДВ$ - дуже високий ризик банкрутства підприємства.

Етап 3 - Побудова функцій належності. Функція належності відображає елементи з множини X на множину чисел в інтервалі $[0,1]$, які вказують на ступінь належності кожного елемента до різних якісних термів. Для побудови функцій належності п'яти нечітких термів вхідної змінної $\{ДН, Н, С, В, ДВ\}$ відобразимо на рис. 2.5 діапазони зміни параметрів X_i , $i=1, N$ на єдину універсальну множину X .

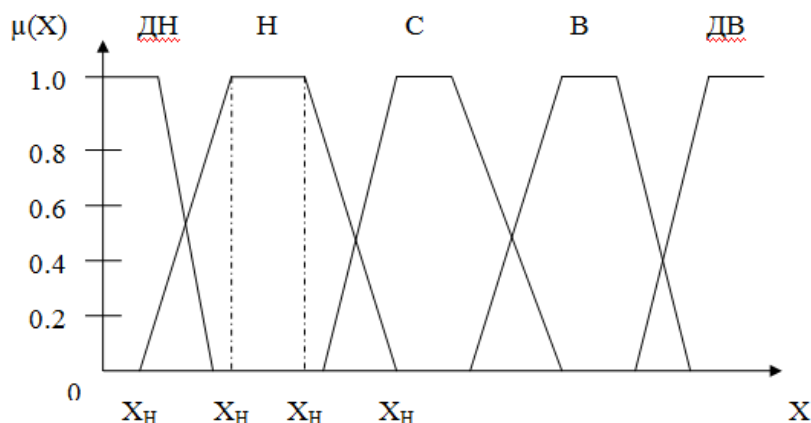

Рис. 1. Нечітка змінна X_i із трапецієподібною функцією належності

ь повинна містити механізм нечітко-логічного висновку, такий, щоб можна було робити висновок про ступінь ризику банкрутства підприємства на основі всієї необхідної вихідної інформації, одержуваної від користувача. Тому для

комплексної діагностики ризику банкрутства підприємства необхідно сформувати систему нечітких знань. Представимо за допомогою функцій належності математичну форму запису типового вирішального правила (якщо рентабельність всього капіталу дуже низька та покриття прибутком зобов'язань дуже низьке та покриття запасів низьке та приріст оборотності активів низький та коефіцієнт швидкої ліквідності низький та коефіцієнт покриття середній та коефіцієнт автономії середній або рентабельність всього капіталу низька та покриття прибутком зобов'язань низьке та покриття запасів низьке та приріст оборотності активів низький та коефіцієнт швидкої ліквідності низький та коефіцієнт покриття дуже низький та коефіцієнт автономії дуже низький тоді ступінь ризику банкрутства дуже високий):

$$\begin{aligned} \mu^{\bar{A}\bar{A}}(X_1, \dots, X_7) = & \mu^{\bar{A}I}(X_1) \cdot \mu^{\bar{A}I}(X_2) \cdot \mu^I(X_3) \cdot \mu^I(X_4) \cdot \mu^I(X_5) \cdot \mu^{\bar{N}}(X_6) \cdot \\ & \mu^{\bar{N}}(X_7) \vee \mu^I(X_1) \cdot \mu^I(X_2) \cdot \mu^I(X_3) \cdot \mu^I(X_4) \cdot \mu^I(X_5) \cdot \mu^{\bar{A}I}(X_6) \cdot \mu^{\bar{A}I}(X_7), \end{aligned} \quad (1)$$

де $\mu^G(X_1, \dots, X_N)$ - функція належності вектора вхідних змінних X_1, \dots, X_N значенню вихідної змінної G ; $\mu^{a_i}(X_i)$ - функція належності параметра X_i до нечіткого герму a_i ; N - кількість факторів впливу.

Етап 5 - Оцінка рівня показників. Приведемо оцінку поточного рівня показників G та X_i , $i = \overline{1, N}$ за фінансовою звітністю та експертними судженнями для різних часових періодів, щоби мати змогу прослідкувати динаміку змін схильності підприємства до банкрутства. Результатом класифікації є лінгвістичний опис ступеня ризику банкрутства, а також ступінь впевненості експерта в правильності класифікації.

Реалізація заходів антикризового управління на основі запропонованого нечітко-множинного підходу для комплексного фінансового аналізу підприємства в ході досліджень використана в програмному середовищі «MATLAB» у пакеті Fuzzy Logic Toolbox. Функціональні можливості системи поділено на п'ять основних категорій: введення даних, розрахунок показників фінансового стану підприємств, виділення головних правил, моделювання, використання антикризової моделей та прогнозування подальшого стану підприємства.

Висновки. Таким чином, проведені дослідження вказують на можливість застосування нечітко-множинного підходу при розробці комплексу економіко-математичних моделей, що відображають процеси антикризового управління підприємством в умовах зовнішньої нестабільності. Зменшення суб'єктивної складової при оцінці можливості банкрутства підприємства дозволяє сформувати науково обґрунтовані основи політики антикризового управління підприємством, поєднуючи якісні лінгвістичні значення ризику з відповідними кількісними оцінками відповідних показників. Застосування сучасних інформаційних технологій дозволяє збільшити оперативність в підготовці управлінських рішень, зокрема у формуванні бази знань управлінської інформації та візуалізації можливих сценарії розвитку підприємства під впливом відповідної політики антикризового управління.

Список використаних джерел

- 1 Василенко В.О. Антикризове управління підприємством : Навчальний посібник /В.О. Василенко. – Київ: ЦУЛ, 2004. – 504 с.
- 2 Терещенко О. О. Антикризове фінансове управління на підприємстві : [монографія] / О. О. Терещенко. – К. : КНЕУ, 2004. – 268 с.
- 3 Мороз О. В. Економічна ідентифікація параметрів стійкості та ризикованості функціонування господарських систем./ О. В. Мороз, А. О. Свентух / Монографія 2008. - 168 с.
- 4 Раєвнєва О.В. Управління розвитком підприємства: методологія, механізм, моделі: Монографія / О.В. Раєвнєва. Х.: ВД «ІНЖЕК», 2006. – 496с.
- 5 Матвійчук А. В. Моделювання економічних процесів із застосуванням методів нечіткої логіки: Монографія. / А.В. Матвійчук– К.: КНЕУ, 2007.– 264 с.
- 6 Недосекин А. О. Стратегическое планирование с использованием нечетко-множественных описаний / А. О. Недосекин [Электронный ресурс]. – Режим доступа : http://www.auditfin.com/fin/2003/2/fin_2003_02_rus_06_02_Nedosekin/fin_2003_02_rus_06_02_Nedosekin.asp

**А. Сорока, викладач,
Галина Євтушок, студентка,**

Відокремлений підрозділ Національного університету біоресурсів і природокористування України «Ірпінський економічний коледж»

ДЕРЖАВНА ПІДТРИМКА УДОСКОНАЛЕННЯ ФІНАНСОВОГО ОБЛІКУ В УКРАЇНІ ПІД ЧАС ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Актуальністю даної статті є удосконалення фінансового обліку в Україні під час Євроінтеграції, яка головним чином залежить від державної підтримки.

Метою статті є теоретичні аспекти визначення державної підтримки удосконалення фінансового обліку в Україні.

Результатами даної статті є вагомі теоретичні значення відносин України і СОТ. Вступивши в СОТ, Україна взяла на себе ряд зобов'язань, серед яких є обов'язкове ведення бухгалтерського обліку за міжнародними стандартами. Виконання даного зобов'язання є досить складним в умовах світової фінансової нестабільності в світі, в якій Україна займає одне з перших місць, адже вимагає значних фінансових ресурсів[3,с.19].

Питання державної підтримки фінансового обліку як теоретичного, так і практичного спрямування розглядаються у працях багатьох науковців, а саме: І. Білоруса, О. Бородіної, П. Гайдуцького, М. Дем'яненка, В. Жука[1], Н.Здирко [2], І. Кобути [5], П. Лайка, Ю.Лузан[4], Т. Осташко, Б. Пасхавера, І.Ямпольської, Ф. Ярошенка та ін.

На сьогоднішній день, діючі підходи до регулювання на державному рівні фінансового обліку не сприяють реалізації місії аграрного сектору економіки,

який справедливо оцінюється політиками, вченими і виробниками як базова складова національної економіки, що покликана відігравати ключову роль в забезпеченні сталого соціально-економічного розвитку України.

Після вступу України до Світової організації торгівлі (СОТ) досить гостро постало питання вирішення проблем продовольчої безпеки, яке вимагає здійснення активної інформаційної політики, спрямованої як на стабільне і якісне продовольче забезпечення громадян, так і здатності України реалізувати свій значний аграрний експортний потенціал. До того ж, без належного інформаційного представлення цих особливостей аграрний сектор економіки, не здатний забезпечити належний рівень інвестиційної привабливості суб'єктів господарської діяльності і сільських територій, конкурентоспроможності аграрного виробництва в світовій господарській системі[3, с.20].

В сучасному бухгалтерському обліку існує досить велика кількість суттєвих проблем, які потребують негайного вирішення, особливо тепер, коли наша держава є членом СОТ. Тому необхідно вжити заходи, які реально дозволять усунути ці проблеми, та не дозволять їм виникнути знову (рис.1.).

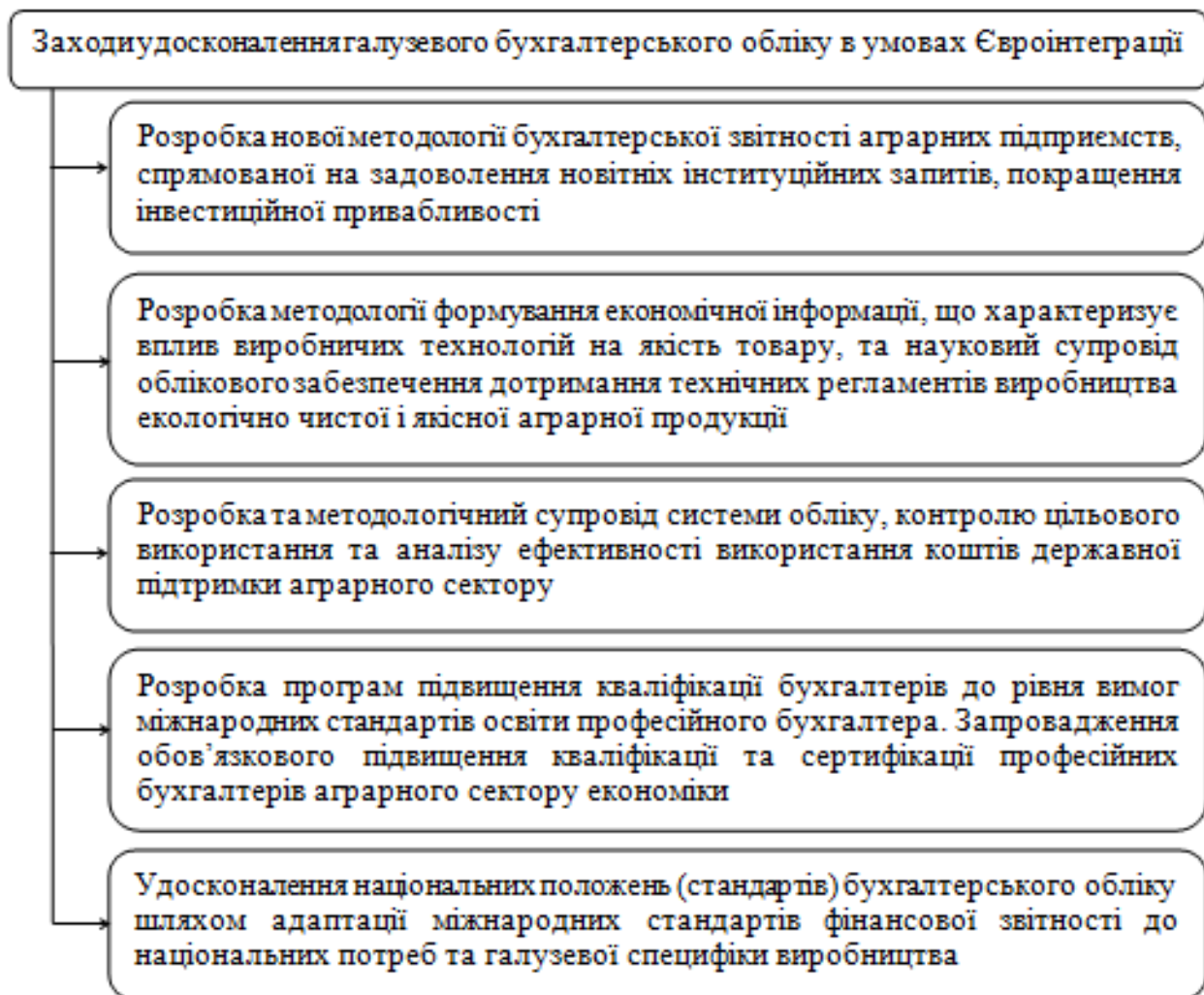

Рис. 1. Заходи удосконалення галузевого бухгалтерського обліку в умовах Євроінтеграції України

Класифікація підтримки відповідно до вимог СОТ обумовлена потребою держави в дотриманні пропорцій між «жовтою», «зеленою» та «блакитною» скриньками. Однак сьогодні на рівні держави немає чіткої інформації щодо обсягів «зеленої» і «блакитної» скриньок, першопричиною чого, на наш погляд, є відсутність належного обліку цих коштів та відображення у звітності, що свідчить про існування ризику недотримання вимог СОТ щодо обсягів підтримки в розрізі цих «скриньок».

Передумовою розмежування заходів по скриньках є класифікація державної підтримки за:

- видами: фінансово-кредитна підтримка, технічна («жовта» скринька); консультаційно-інформаційна, інтелектуально-інноваційна («зелена» скринька); податкова («блакитна» скринька);
- формами: пряма («жовта» або «зелена» скринька) та непрям («блакитна» скринька).

У подальшому це надасть можливість віднесення коштів за видами підтримки до тих чи інших заходів відповідно до вимог СОТ і сприятиме належному контролю за цільовим та ефективним використанням наданих грошових засобів [2, с.51].

Існуюча практика контролю за рухом бюджетних коштів свідчить про відсутність єдиної методики перевірки, яка б використовувалась як державними контролюючими органами, так і службами внутрішньогосподарського контролю [1].

Висновки. Отже, на підставі вищевикладеного можна зробити такі висновки:

- надання державної підтримки фермерським господарствам є необхідною передумовою підвищення їх фінансово-економічної стійкості й платоспроможності, що уможливило б зміцнення продовольчої безпеки країни та розвиток сільських територій;
- виконання окремих завдань обліку коштів державної підтримки гальмується через відсутність належного теоретико-методичного обґрунтування, а також розбіжності в нормативно-правовій базі;
- у міжнародній практиці існують спеціалізовані підходи побудови обліку та контролю державної фінансової підтримки удосконалення фінансового обліку в Україні, які отримують державну фінансову підтримку, зобов'язані не тільки публічно звітувати за результати її використання, а й вести відповідний бухгалтерський облік.

Список використаних джерел

1 Жук В.М. Теоретико-методологічні засади обліку та контролю підтримки сільського розвитку / В.М. Жук // Економічні науки: збірник наукових праць Випуск 8(29) / ред. З.В. Герасимчук та ін. - Луцьк: Луцький національний технічний університет, 2011. - 536 с. – С.142-151.

2 Здирко Н.Г. Державна підтримка фермерських господарств як об'єкт бухгалтерського обліку /Н.Г. Здирко // Економічний часопис 11-12(2). – 2012.- С. 49 – 52.

3 Ящик А. Розвиток бухгалтерського обліку в аграрному секторі економіки України в умовах глобалізації/ Ящик А. //Збірник наукових праць. «Облік, аналіз і аудит: теорія, практика, перспективи». - Мелітополь, 2009- № 9- 289 с.

4 Лузан Ю.Я. Розвиток державної підтримки аграрного сектора України в умовах членства в СОТ / Ю.Я. Лузан // Облік і фінанси АПК. – 2008р. - №3 – С.4-10.

5 Кобута І.В. Оцінка впливу вступу України до СОТ на окремі ринки с/г продукції / Кобута І.В., О.Л. Шевцов // Економіка АПК. – 2007р. - № 1 – С.127-135.

**Марія Сташко, студентка,
Лілія Кушина, студентка,**

*Вінницький торговельно-економічний інститут Київського національного
торговельно-економічного університету*

ПРОБЛЕМИ РОЗВИТКУ СОЦІАЛЬНОГО ПІДПРИЄМНИЦТВА

Кожна держава прагне бути успішною, а це не можливо без належного рівня соціальної стабільності суспільства. Щоб досягти соціальної стабільності потрібно гармонійно і вміло поєднувати три головних сектора суспільства – владу, бізнес і громади. Місія соціального підприємництва набуває особливої цінності в період економічної кризи, оскільки, по-перше, в цей час загострюються соціальні проблеми і їх вирішення стає життєво важливим для існування суспільства. По-друге, соціальне підприємництво сприяє створенню сприятливого бізнес-середовища, підтриманню активної громадської позиції, інновацій, суспільної солідарності, що створює передумови для більш м'якого і своєчасного виходу з кризи [1].

Актуальність досліджуваного питання пояснюється тим, що розвиток соціального підприємництва є важливим чинником підвищення рівня розвитку соціально-економічних систем і економіки в цілому. Багато зарубіжних і вітчизняних вчених і науковців цікавились і продовжують досліджувати дану тему, зокрема: І. Булеєва, О. Винникова, Ю. Орла, М.Семикіної, Є. Сільвестрова, А. Скіпальського та інших, були присвячені чимало наукових праць, але сутність соціального підприємництва в Україні розкривають поки що лише нормативні акти.

Метою є визначення основних проблем соціального підприємництва в Україні.

Протягом останніх років значного поширення набуло надання соціальної допомоги тим, хто її потребує. Багато людей розробляють та реалізують різні соціальні проекти, роблячи добрі справи. Але все ж залишається проблема

пошуку коштів для їх втілення, адже особистими заощадження не вдається покривати всі витрати. Саме тому став популярний розвиток соціального підприємництва. Прикметник "соціальне" модифікує поняття "підприємництво", змінюючи основне спрямування та місію цієї діяльності [3].

Поняття соціального підприємництва є досить багатограним та широким, містить ряд важливих завдань та особливостей, що його характеризує. Метою для такого виду підприємництва є, перш за все, вирішення важливих та гострих соціальних проблем, а вже потім – отримання прибутку.

Визначального значення набувають позитивність, стійкість та вимірність досягнутих соціальних результатів. Соціальний підприємець ставить перед собою завдання внесення позитивних змін до інфраструктурного забезпечення суспільної системи, що забезпечують досягнення довгострокового ефекту [2].

Всі підприємці діють відповідно до своїх головних принципів і цінностей, щоб вирішити поставлені перед ними завдання та збагатитися не тільки матеріально, але й духовно та морально.

При побудові соціальних підприємств, керівники керуються п'ятьма характерними рисами соціального підприємства:

1) наявність чіткої і зрозумілої місії соціального спрямування, яка передбачає вирішення певних суспільних проблем;

2) використання інноваційного підходу до вирішення соціальної проблеми;

3) використання бізнес-методів управління (організації, планування, контролю), застосування підприємницького хисту з метою отримання прибутку;

4) прибуток – не кінцева мета, а засіб досягнення позитивних соціальних перетворень.

5) колективна форма власності, яка охоплює учасників соціального підприємства, його працівників, цільову групу, волонтерів та інших [2].

На сьогоднішній день в Україні соціальне підприємництво розвинене недостатньо. Важливим чинником є те, що ніякої підтримки та стимулювання з боку держави не помітно.

Проте сьогодні існує ряд важливих проблем, які стоять на шляху розвитку соціального підприємництва:

1) проблеми, що пов'язані з нерозумінням природи соціального підприємництва з боку основних груп суспільства. Недостатнє розуміння владою, бізнесом і громадськістю тих переваг, які надає розвиток соціального підприємництва та створення соціальних підприємств в більш якісному виконанні завдань з надання соціальних послуг населенню, та підтримці громадських організацій, діяльність яких пов'язана з соціальними цілями. Відсутність системного підходу до популяризації соціального підприємництва, відсутність інформаційної мережі з питань діяльності пов'язаної з розвитком соціального підприємництва., і саме з цим зумовлюється прояв основних бар'єрів на шляху його розвитку [4];

2) проблеми, які пов'язані із законодавчо-адміністративним просуванням. Адже прийняття законів на державному рівні та їхнє провадження займають досить тривалий час, а на місцевому рівні не вистачає достатнього ресурсного забезпечення для їх реалізації. Також відсутнє сприятливе зовнішнє та внутрішнє середовище для створення соціальних підприємств (немає відповідної законодавчої бази, яка регламентувала б їх діяльність, кваліфікованих кадрів, які б забезпечили ефективний розвиток таких підприємств, відсутність системи фінансування та місць, де більш досвідчені підприємці з даного питання могли ділитися власним досвідом та знаннями з початківцями);

3) проблеми пов'язані з протиріччями у психології соціального підприємництва, безпосередньо, з об'єктивними відмінностями у логіці підприємницької і громадської діяльності. Підприємці стикаються з такою проблемою як довгострокова самоокупність такої праці і не кожен може з цим змиритися й не відмовитися від поставленої мети. Проте за роки роботи соціальні підприємці та організації, їх підтримують, засвоїли кілька уроків, знання яких надає їм можливість подолати «кризу ідентичності» соціального підприємства - бізнес або благодійність – та узгодити громадські та комерційні інтереси, що є вкрай важливим для досягнення соціальної стабільності і благополуччя [2];

4) проблеми залучення грошових коштів як на початковому етапі розвитку, так і в подальшому існуванні соціального підприємства. В Україні державна влада не підтримує своїми інвестиціями даний вид діяльності.

Таким чином, соціальне підприємництво для України – явище нове та незвичне, яке розвивається завдяки ентузіастам, а не державі. Але, крім проблем з фінансуванням все ж існує ряд інших серйозних проблем, які потребують вирішення. Тому для того, щоб досягти успіху потрібно виробити національну стратегію розвитку соціального підприємництва, яка дозволила б скоординувати зусилля всіх зацікавлених сторін - підприємців, громадських організацій, донорських структур і держави.

Список використаних джерел

1 Гоголя О.П. Корпоративна соціальна відповідальність бізнесу: навч. Посіб. / О.П. Гоголя, І.П. Кудіноваю – К.:Видавництво Національного університету біоресурсів і природокористування України, 2008. – 79 с.

2 Довгаль О.В. Проблеми розвитку соціального підприємництва [Електронний ресурс] / О.В. Довгаль / Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=2666>.

3 Малик І.П. Основні концепції соціальної відповідальності бізнесу [Електронний ресурс] / І.П. Малик / Режим доступу: http://www.confcontact.com/2008febr/5_malik.php

4 Сотула О.В. Соціальне підприємництво як інноваційна модель розвитку економіки [Електронний ресурс] / О.В. Сотула / Режим доступу: <http://www.economy.nayka.com.ua>.

Марина Янкова, магистр,

Донбасская государственная машиностроительная академия, г. Краматорск

БЕРЕЖЛИВОЕ ПРОИЗВОДСТВО КАК ЭЛЕМЕНТ СТРАТЕГИИ КАЙЗЕН

Стратегия это сценарий выживания предприятия. Современное управление производством должно быть основано с учетом тенденций: стратегическое видение; производство широкого спектра продукции малыми партиями; новые технологии; использование информационных технологий; ноу-хау в сфере контроля производством.

Концепция бережливого мышления и производства - это одна из форм нелинейного менеджмента с целевой ориентацией на: минимизацию затрат и сроков создания новой продукции, максимизацию качества. Эта концепция, как и другие, такие, как: «6 Сигм» (метод управления процессами, основанный на проведении статистической оценки их фактов), «5S» (основа модели управления производством), TQC (всеобщий контроль качества), TPM (всеобщая система обеспечения деятельности производства), JIT (точно в срок), Система «Канбан» (автономный нерв в производстве), являются компонентами японской философии управления Кайдзен (постоянные улучшения и совершенствование качества процессов на предприятии с участием всех работников), основанной на идеях Деминга, Джурана, Фейгенбаума, Исикавы, Тагути и Сингу. Другие концепции, а именно: BSC (система сбалансированных показателей), ABC (учет, основанный на процессном подходе), BPR (реинжиниринг бизнес-процессов), Agile Manufacturing System (быстро реагирующая система производства), Synchronous Manufacturing System (система синхронного производства), оказываются менее эффективным воплощением тех же идей. Они облегчают переход от централизованного жесткого управления бизнесом к бизнесу, основанному на вовлечении работников и превалировании горизонтальных подходов к управлению над вертикальными подходами.

В бережливом производстве особое значение имеет информационное обеспечение, которое также принимает характер универсального средства, поддерживающего непрерывность потоков и их эффективность. Однако растут требования и к эффективности самого информационного обеспечения. Поэтому обязательно наличие в системе четкого управленческого учета, обеспечивающего пользователей только релевантной информацией, которая всегда достоверна, своевременна и объективна. Кроме того, информация должна быть представлена в форме, понятной ее потребителю, в виде, позволяющем очень быстро принять правильное решение.

Поэтому для работающих очень важно соблюдение принципа визуальной информированности о состоянии дел в ближайших точках потоков. Информация должна отображаться в виде, доступном для наблюдения практически всем работающим в пределах данной актуальной части потоков. Таким образом, наличие центрального плана актуально только в маркетинге и в

финансовой структуре, ибо все остальные участники потока работают на основе визуализации, и для них важнее ситуационная информация о движении потоков, чем откорректированный централизованный план.

Проведение последовательных работ по внедрению полноценной системы менеджмента, основанной на концепциях Кайзен, и направленных на создание Бережливого производства, позволяет предприятию повысить производственную эффективность. Так начало выполнения TQC компанией «Toyota» в 1965 г. привело к повышению производительности в 7 раз по сравнению с 1955 г. при увеличении численности персонала в 2 раза.

Применение Кайзен требует создания специальной сети контроля качества с целью поддержания производства и обслуживания на высоком уровне. Кружки контроля качества позволяют повысить производительность труда и используют соответствующий инструментарий: гистограммы, контрольные карты, диаграмма «Рыбный скелет», анализ Парето, графики, контрольные листы, диаграммы разброса. Принципы системы менеджмента качества глобальных стандартов ISO 9000; ISO 14000 полностью согласуются с основными положениями Кайдзен и Бережливого производства. Недооценка человеческого фактора предприятиями, внедряющими требования этих стандартов не позволит им приблизиться к тому уровню эффективности, который гарантирует полное внедрение Бережливого производства в составе Кайзен. [1]. Контроль качества начинается и заканчивается обучением.

Таким образом, ключевыми элементами производственной эффективности являются управление производством и качеством. Использование принципов и инструментария Бережливого производства можно повысить производственную эффективность и конкурентоспособность предприятия, улучшить качество продукции, снизить затраты и удерживать их на достигнутом уровне, сократить сроки выполнения заказов. Предприятия, внедрившие бережливое производство, вовлекают своих работников в повышение производственной эффективности за счет постоянных улучшений бизнес-процессов.

Список использованных источников

1. Царенко А.С. «Бережливое государство»: перспективы применения бережливых технологий. Государственное управление. [Электронный ресурс] – режим доступа: <http://dropdoc.ru/doc/561711/untitled---gosudarstvennoe-upravlenie.-e-lektronnyj-vestnik>
2. Хентце Й. Теория управления кадрами в рыночной экономике/Пер. с нем. Г.А. Рахманина. — Москва: Междунар. отношения, 2000.— 664 с.
3. Вумек Джеймс П., Джонс Даниел Т. Бережливое производство. Как избавиться от потерь и добиться процветания вашей компании. — Москва: «Альпина Паблишер», 2013. – 472 с.

Лілія Цуканова, студентка

Донбаська державна машинобудівна академія, м. Краматорськ

ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ФІНАНСОВОГО ЛІЗИНГУ В УКРАЇНІ

Через економічну нестабільність сьогодні в Україні набуває актуальності тема фінансового лізингу, адже він виступає важливим елементом та ефективним механізмом інвестиційної політики і має неабияке значення для розвитку виробництва. У зв'язку з цим необхідно комплексно дослідити проблеми і перспективи розвитку фінансового лізингу в Україні [1, с.12].

Окремими аспектами перспектив розвитку лізингових відносин в Україні займалися такі вітчизняні та зарубіжні науковці як: Лагутін В.Д., Мороз А. М., Савлук М. І., Пуховкіна М. Ф., Онищук Я. В., Поддєрьогін А. М., Білик М. Д., Буряк Л. Д., Рязанова Н. О., Шевчук Ю. О.

Метою дослідження є аналіз тенденцій розвитку лізингу на фінансовому ринку України.

В Україні регулювання лізингових відносин здійснюється Законом України «Про фінансовий лізинг» ті іншими нормативно-правовими актами, в яких зазначається, що лізинг – це господарська діяльність, яка спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з лізингоодержувачем у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингоодержувачем періодичних лізингових платежів [2, с.7].

Беручи до уваги різноманітні проблеми на ринку лізингових послуг, гостру необхідність залучення як вітчизняних, так і іноземних інвесторів, тема фінансового лізингу набуває гострої актуальності в даній сфері. За висновками досвідчених експертів, нашій країні потрібно не менш як \$172 мільярдів інвестицій для оновлення основних фондів, оскільки в різних галузях економіки виявлено вкрай велику зношеність виробничих ресурсів (близько 60–90%) [3].

Виходячи з цього, можна сказати, що лізинг виступає ефективним засобом для подолання проблем внутрішнього виробництва, гарантом вітчизняного виробника.

З погляду на статистичні дані стосовно розвитку ринку лізингу в нашій країні, бачимо, що вони не відповідають потребам економіки сьогодні.

Якщо звернути увагу на динаміку розвитку лізингових послуг в Україні за 2012-2013 рр., то вона є досить позитивною, адже завдяки стабільності економіки країни та нововведенням у законодавстві, ситуація на ринку помітно покращилася. Вартість чинних договорів фінансового лізингу за цей період становила 33,5 млрд. грн., що вдвічі більше ніж за 2011 рік. При цьому найбільшими споживачами лізингових послуг були: транспортна галузь (вартість договорів – 19 759,1 млн. грн.), сільське господарство (5 385,1 млн. грн.), будівництво (2 212,9 млн. грн.) та сфера послуг (1 962,3 млн. грн.).

Але через складку політичну та воєнну ситуацію в країні за підсумками січня-березня 2015 лізингодавці скоротили кількість укладених договорів фінансового лізингу на 75,93%. Вартість укладених договорів за підсумками першого кварталу знизилася на 22,11% [4, с.20].

Та сьогодні мало хто розуміє, що цей вид діяльності є здатним зробити великий вклад у піднесення національної економіки, подолання кризи, закріплення зв'язків з іноземними інвесторами.

Якщо розглядати лізинг як складне економічне явище, то слід зазначити основні його функції щодо формування багаторівневої економіки, а саме: фінансову, виробничу та збутову [5, с.25].

Лізинг стимулює експортну діяльність національних виробників, прискорює оборотність капіталу, підвищує ліквідність підприємств. Розвиток лізингових відносин в Україні стимулюватиме ефективні перетворення на макрорівні, відновлення важливих економічних процесів, розвиток інвестиційного процесу та інноваційного механізму для можливої НТР [6, с.67].

Для активного розвитку лізингу в Україні доцільно провести комплекс заходів, який передбачатиме:

- зниження вартості кредитних ресурсів для ефективності лізингових операцій на оптимальному рівні;
- зниження вартості нотаріальних послуг з метою зменшення фінансових витрат сторін лізингової угоди;
- надання податкових пільг щодо операцій з міжнародного лізингу для ввезення на територію України високотехнологічного устаткування;
- створення лізингових центрів, які б спеціалізувалися на обслуговуванні малих підприємств;
- реформування податкового законодавства щодо стимулювання лізингових операцій;
- запровадження пришвидшеної норми амортизації для об'єктів лізингу, надання інвестиційних пільг при оподаткуванні прибутку підприємств, застосування спрощеної процедури повернення майна.
- розроблення особливої державної програми підтримки лізингу, яка б передбачала, насамперед, повернення довіри громадян до банківського сектору з метою його залучення до розвитку лізингових послуг [7, с.37].

Проведений аналіз тенденцій розвитку лізингу на фінансовому ринку України: розглянуто причини актуальності теми фінансового лізингу, проаналізовано динаміку розвитку лізингових послуг в Україні за останні роки та запропоновано комплекс заходів для активного розвитку лізингу в країні.

Отже розвиток лізингу – це не лише засіб стимулювання виробничих процесів чи механізм оновлення основних фондів, а й ефективна діяльність, спрямована на розвиток національної економіки в цілому, підвищення її якісного рівня, піднесення статусу нашої країни та альтернативний шлях її розвитку на міжнародній арені.

Список використаних джерел

1. Осецький В. Л., Макаренко М. І. Економічна сутність лізингу та його роль в активізації інвестиційної діяльності //Вісник Української академії банківської справи. - 2002.- № 1.-104 С.
2. Кисель С. Типовой договор лизинга // Хозяйственное право. - 2005. - №10. 275с.
3. <http://www.leasing.org.ua>.
4. <http://www.prostobiz.ua>.
5. Осецький В. Л., Макаренко М. І. Економічна сутність лізингу та його роль в активізації інвестиційної діяльності //Вісник Української академії банківської справи. - 2002.- № 1.-104 С.
6. Онищук Я.В. Розвиток лізингу в Україні / Онищук Я.В. // Фінанси України. - 2007. - № 7. – 113с.
7. Черевань І. Лізинг як метод фінансування інноваційного розвитку виробничої бази вітчизняних підприємств / Черевань І. //Банківська справа. - 2009. - №2 137с.